

11683

Bibl. Jag.

III

Józef Kleczyński⁶

Kandolencje i klepsydry

AP 93

PROF DR JOZEF KLECZYNSKIEGO

Klepsydry, kondolencje /Leon Klecki, Wilhelmina Leowa, Xawerowie Fierichowie, Marja Czerwińska, Zofia Jabłonowska, Marja Niewiarowska, Hela/?, biskup J. Pelczar, Fr. Byliccy, von Inama-Sternegg, Julianowie Dunajewscy, Prof dr Sternbach, W. Ścibórowscy, Czesł. Łoziński, Wanda Szklarska, Aleksandra Jabłońska, Stan. Madeyscy./ - Fotografie

Złożył p. Stefan Radkiewicz 1962

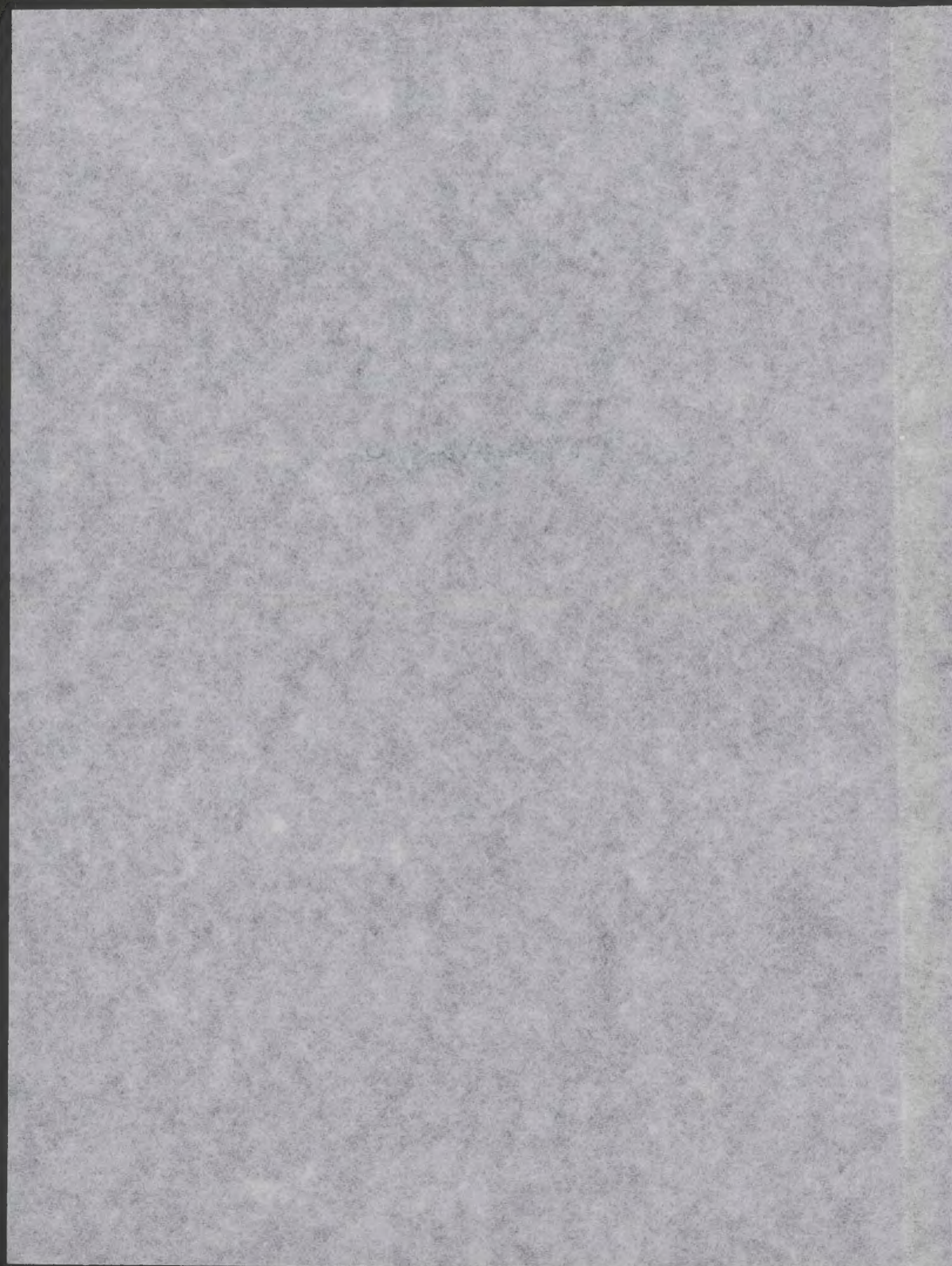
THE HISTORY OF THE

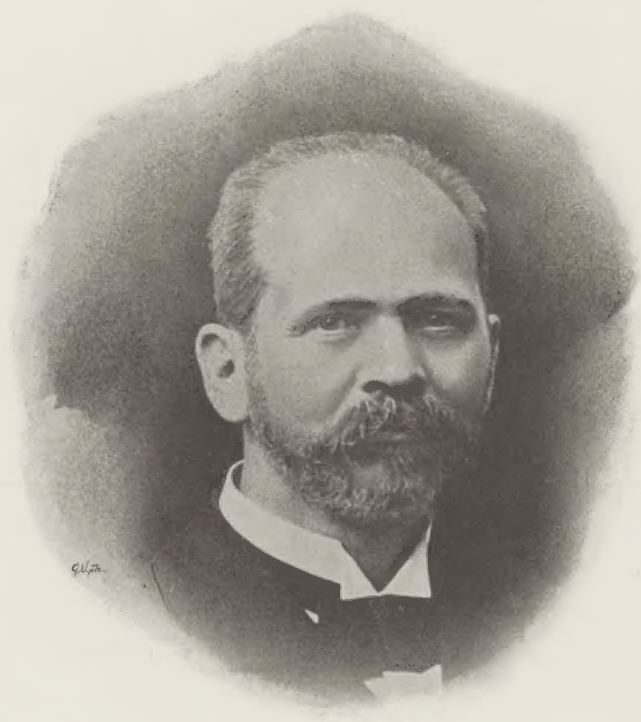
... of the ...
 ... of the ...
 ... of the ...
 ... of the ...
 ... of the ...

THE HISTORY OF THE

2 fotografie

u. 1-2

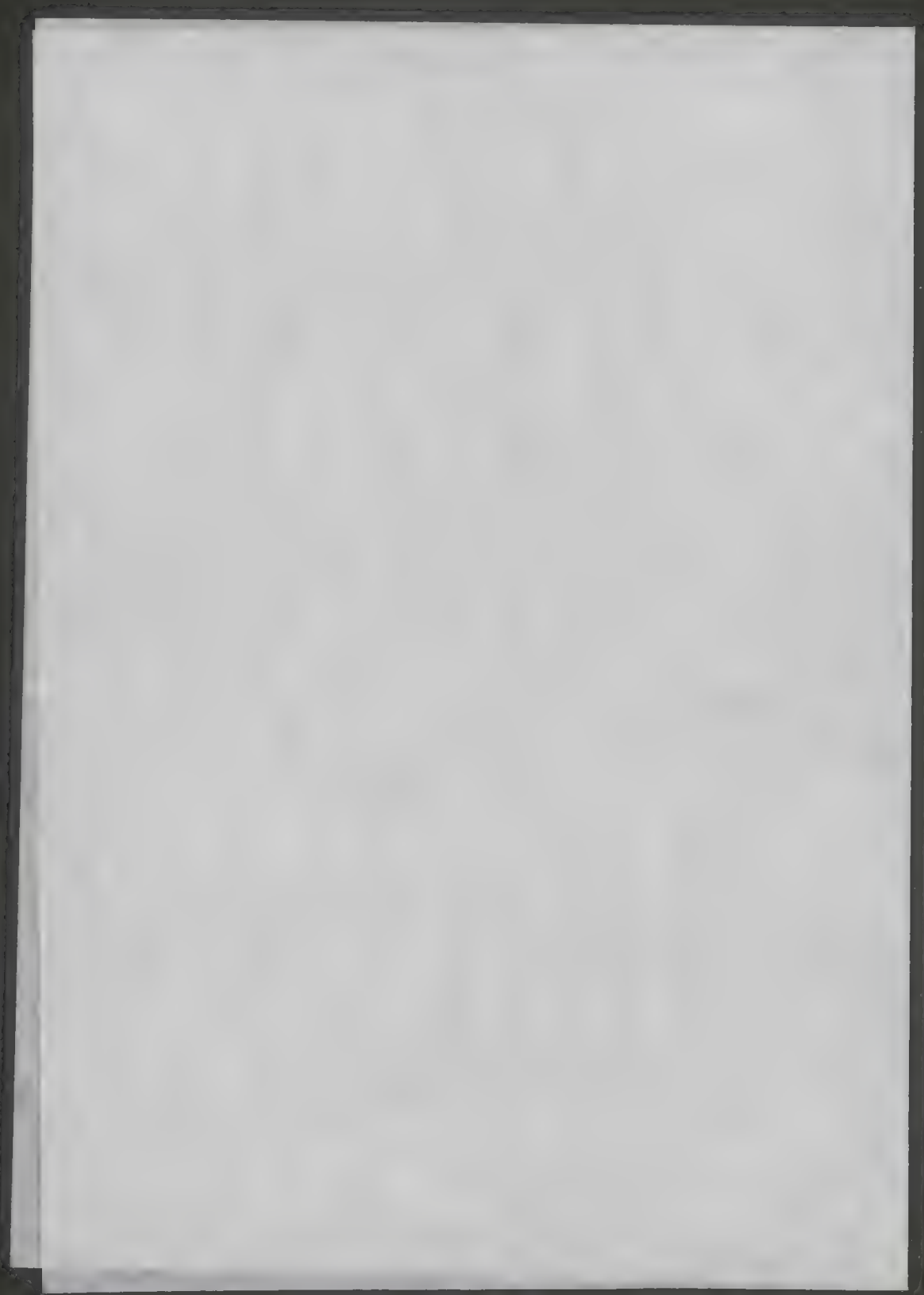

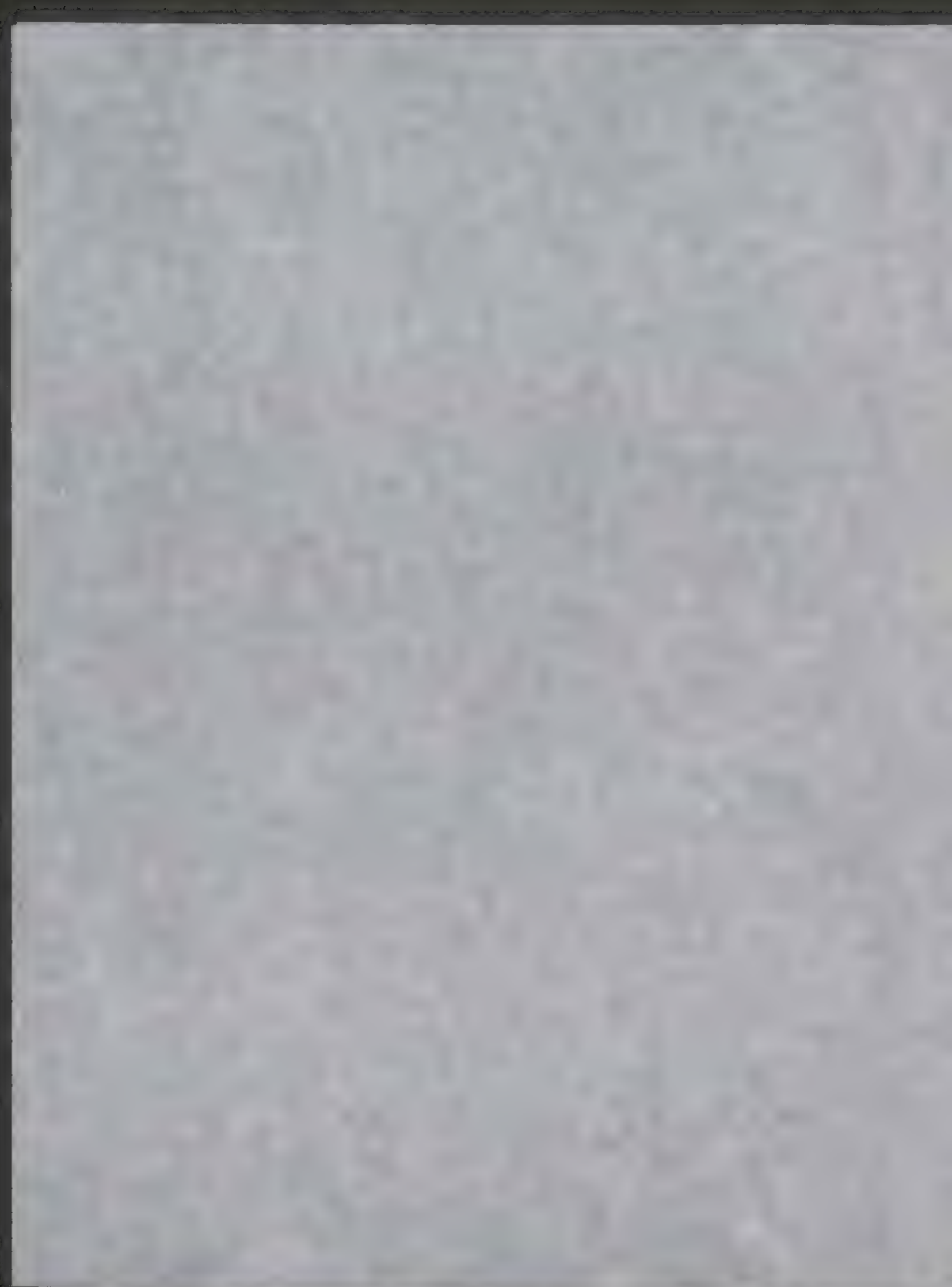

Cywilizacya noworzytna

Użycie chleba. Przypatrując się obyczajom wszystkich ludów cywilizowanych dzisiaj, zdaje się nam, że niektóre przedmioty są od wieków potężone z życia ludów. Takim przedmiotem jest chleb, obecnie główny pokarm ludów cywilizowanych, a jednak nieznaję chleba mieszkańcy wysp Oceanii i środkowej Azji, a nawet w okolicach Nowego Jorku chleb jest w użyciu ale go nie wypiekają serm, ale nabijają, co jest wskazówką, że przed laty wcale go nie używano. Sg. wskazówki, że z początku spożywano ziarno zboża surowe, potem gotowane, a nareszcie prażone, ilady tego porcelaty w ofiarach jakże bogom składano tak np. budyse do Driś sławiają Buddie na miszack ziarno przesiekane. W niektórych ludów sławiańskich porcelaty także ilady, że ziarno nie mielone było pokarmem bogów n. 4. w okolicach wschodnich dawnej Polski na Wolyniu, na Podolu, na Poduciu w obyczaju ludu rusińskiego jest zwyczaj spożywania ziarna przesiekane. Potrawa ta, zwana kucia - kucia - wskazuje, że była to potrawa bogów, i wiały nie bowiem rychło zwaty się kęty - niemi od wyrazu kęty, gdyż kęty bogów sławiano rzykle w kęcie. Używana na Sycylii i na Szwajcarii, nad Egiptem i Iranie, prarucha jest pierwotnym typem chleba - chlebem przedhistorycznym. Przez długie wieki nie znano maki, suse wskazówek co do chleba znajdujemy w piśmie sio. w księgach Genetis, i tak dowiadujemy się, że wyrabiano chleb bez zakwasu, że

ten ciasto że wypiekano ten chleb codziennie, obecna maca jest
 wyrazem dawnego chleba u Izraelitów. Kulebka chleba jest Arya,
 a raz były to kawałki ciasta pieczone w popiele, do dziś dnia w Man-
 drini i Sybecie rozpiękają chleb wrzucając do rozpalonego pieca
 kawałki ciasta, które się do ułam pieca przylepią i pieką, po u-
 pieczeniu odrywają łakowe i sporządzają. A tryi użył chleba
 przetrwał do Egiptu a następnie do Grecji. Grecy nie, przyni-
 jęcy sobie rzeczy przyczyniających się do rozwoju cywilizacji od gre-
 ków, i użył chleba od nich zaczęli. Długo maca się do mie-
 lenia ziarna były żarna obracane dłońmi ludźmi, używano łakowych
 na wschodzie i w starożytnej Grecji. Do dziś dnia tu ubogi w naszym
 kraju miedzią w żarnach, w Rzymie długo nieznano żarn, stuo-
 no ziarno w młócierni i wytworano rodzaj maki, z której robiono za-
 ciętkę - pulę czyli pulmento zwane. Nady używania tej potrawy zacho-
 wały się do dziś w południowych Włoszech. Na 400 lat przed Chr. używa-
 nie chleba w Rzymie nie było powszechne, wypiekano tylko placki
 proenne, dopiero w II^{ej} w. przed Chr. po pokonaniu Macedonii, wo-
 dę rzymski Paweł Emilius sprowadził jako jeńców wojennych piekarni
 greckich do Rzymu i od tego czasu wypiekanie chleba było w ogólnem
 użyciu. Za cesarza Augusta miał Rzym 300 piekarni publicznych.
 Długożył pisarz rzymski Pliniusz podaje, że chleb kwiastowy, dziś uży-
 wany, był w użyciu w Galii i Germanii, prawdopodobnie był on w uży-
 ciu i u Rzymian, tudzież nas bowiem był zawsze miłośnikiem chleba żyt-
 niego. Obecnie użycie chleba żytniego rozpowszechniło się w całym ca-

chłonię i środkowej Europie, posuwając się ku wschodowi chleb jest coraz
 gorszy. W Europie w wiekach średnich chleb się rozporozchnił na po-
 średnictwem kapłanów, mianowicie Benedyktynów. Zakon ten wpro-
 wadzał różne udogodnienia życia, co ta gościnność surowe obyczaje mianowicie
 co do, a wśród tych udogodnień spotykamy i chleb. Dla drużono-
 la. W spotykamy liczne przepisy o wyprzekaniu chleba, co dowo-
 dzi, że chleb był już w górnym użyciu. W Niemczech używają chle-
 ba rzyńskiego, w Hiszpanii i we Włoszech we Francji psennego, na
 półwyspie Ilandyjskim chleba psennego lub owsianego,
 zależy to od warunków klimatycznych, u nas n. p. górale saski
 sey chleba rzyńskiego używają b. mało, a rzywiż się chlebem owsianym.
 Ustawienia co do wyrobu maki spotykają się po Niemcu; młynny wiek
 nie ukazuje się w Arabii, wprowadzono go do Europy w czasie wo-
 jen kryzysowych. Niektóre kroniki ceskie podają, że Bresi walczyli
 w VIII w. młynny wozy, jest to jednak b. wątpliwe, bo Bresi w VIII w.
 stali na b. niskim stopniu oświaty. W ludności słowiańskiej chleb
 jest podstawą pokarmu, uważają go jako gościnności, u Rusi-
 noów n. p. kładą chleb na miejscu zastawnym, chleb kładą na trum-
 nę; że chleb się nie zgęży się z obyczajem Słowian dowodzi i toż samo
 chacek niemiecki prawa krajów chleba, tylko gdzieś matka lub kto na-
 dany w rodzinie, co znaczy, że chleb powinien być stanowiony i z tego
 kto pracuje na chleb, tego go rozdaje. U nas w Polsce chleb był uważany
 jako wyrost dostatek, dobra pomysłowości świadczą o tem liczne na-
 rzecia jak: chleb dobre zastawny, chleb łaskawy, chleb zimowy.
 Wnaczało to nagrodę ludowi w zastawnym, płacę żołnierzy pod czas wojny

ziemowych. Gdy rawierano związki matrynie dawano pannie mto-
dej grudek chleba, grudek soli i grudek cukru jako gośto bogactwa.
Polka miała właściwość przechowywania obyczajów i języka
różnych ludów w skład dawnej rzezi polskiej wchodzących, widzi-
my to na Żraelitach u których do dziś przechował się rzyż i wypie-
kanie chleba szabasowego. U nas za czasów Jagiellonów był rzyż i
ofiarywanie pierwszego chleba wypieczonego z nowej mąki kró-
lowi na Hawelu. W obrębie Krakowa piekarni nie było wiele, siarob-
ich był Pręgnik, a chleb pręgnicki stęgał w całej Polsce; przy pom-
nieniu stawy chleba pręgnickiego widzi-
my w 1879 r. gdy obchodzono
jubileusz Krasińskiego, wtedy bowiem przypięsiono w darze jubila-
torowi obryzmi bochen chleba, jako przypomnienie dawnej stawy
piekarni pręgnickich. U niektórych ludów n. p. u Mongołów nie
~~ma~~ ma nawet wyprawy na ozdobienie chleba, gdyż wyprawa mon-
golska - tatcha - ozdoba zboża, chleba i mąki.

Ubiór. Na początku wieków nowożytnych wszystkie ludy miały we cha-
rakterystyczne ubiory narodowe, z czasem różnice w ubiorach zacie-
ły się ^{sił} i ubiory narodowe są radosz-
niakami i miernymi ubiory narodowe przechowywały się. Długo dziś
jeszcze się przechowują n. p. na Słogku kobiety zachowały stroje XII^{go}
i XIII^{go} w. Myślnie warthowy rannocię bierze udział w życiu politycznym
w różnych krajach, stroje narodowe na początku wieków nowożytnych
jeszcze nosiły, ale z biegiem czasu zaczęły przyjmować ubiory tego
kraju który przyskładał przewagę polityczną lub umysłową. Wtedy
do czasów Filipa II^{go} Hiszpania zajęła wybitne stanowisko w Europie

ubiór hiszpański był używany w całej Europie w XVIII^{ym} w. Stro-
ju tego używali królowie francuscy, nasi Karolowie, Gustaw A-
dolf bohater 30 letniej wojny, używał także stroju hisz-
pańskiego, co dowodzi politycznego wpływu Hiszpanii. Po Ludwiku XIV^{ym}
raczył się w stylu polskim i europejskim, a z nim
stroj francuski stał się znowu najmodniejszym w Polsce XVIII i w XIX^{ym}
stał się on ubiorem nietylko w Warszawie, ale i w miastach
wielkich. Wobec stroju francuskiego, jaki zaprowadził w XVIII^{ym} stał
wzorem dla ubiorów w całej Europie, stroj ten ulegał
zmianom, ale nigdy nie ulegał zmianom. Wobec stroju francuskiego, jaki
zaprowadził w XVIII^{ym} stał wzorem dla ubiorów w całej Europie, stroj ten ulegał
zmianom, ale nigdy nie ulegał zmianom. Wobec stroju francuskiego, jaki
zaprowadził w XVIII^{ym} stał wzorem dla ubiorów w całej Europie, stroj ten ulegał
zmianom, ale nigdy nie ulegał zmianom.

dawnych subiorów a czasem piastowskich, a nie stroju istotnie irack-
 skiego, używane dotąd, murchi" ciotka są to stare stroje polskie, a
 są one w narodowym u Rusinów. Mieszkanie. Co się tyczy budo-
 wni mieszkań, to w niektórych krajach miały one cechy dogodne, cho-
 ciaż w wiekach średnich przeważała konieczność fortyfikacji. Ko-
 nieczność ta, utrzymuje i długo mieszkania ciame, w których
 ani na wygodę, ani na względy higieniczne uwagi się nie zwa-
 ca. Przechodząc od rannków do mieszkań ludu średnio-ranownych
 i w większych miastach, nie niektóre kraje zachowały typ b. starych
 chat n. p. chałupa polska, niemiecka, rosyjska, wyróżnia się dotąd wśród
 mieszkań i innych krajów, w Czechach już typowa chałupa zanikła.
 Charakterystycznymi budowlami u nas, są synagogi żydowskie, za-
 chowały one typ średniowieczny, bógu nietylko rannemu, ale i ży-
 rozolimskiemu, ale synagog takich już jest b. niewiele.
Mury. Najstarszą sztuką, najwzroczniej pielęgnowaną przez wszyt-
 kie cywilizowane i niecywilizowane ludy jest murarka. Murarstwo
 ludu cywilizacji i plemięnych starało się mury
 zuprawiać i rozwijać, bo ona wyraża pewne nerwicie duszy
 ludzkiej najwyraźniej. Pierwotnie dzieło duchowego rozwoju
 w wszystkich ludach igera się z dziejami muzyki, której pierwotnych
 rozwinięć szukać trzeba w ludach o najdalej idącej kulturze: u Chi-
 nów i Indusów. Murarstwo uprawiano do b. dawna u Chińczy-
 ków, oni pierwsi mieli instrument muzyczny hien, chociaż jest
 to raczej przedmiot do badania czy Chińczycy czy Egipcjanie są wy-

nalarca ni instrumentów muzycznych. Podanie chińskie, że sta-
 nych kronik chińskich racęspnigte, pouca, że pierwien mędrzec i pót-
 nocnych okolic Chin, uległ i z 12^{tych} bambusowych pinxatek, instrument
 dwunasto tonowy, z kłtu bowies i tonów składała się pięnośna gama
 chińska. W Chinach gama była dwójakiego systemu: 5^{tych} i 7^{tych} tonów,
 tony były f, g, a, c, d, później powstała gama o 12^{tych} 1/2 tonach. Gama
 pięciotonowa gónyła się dugo w muzyce chińskiej; z Chin przecho-
 dzi do Indyi i dalej się wielkiem powiększeniem. Muzyka towarowa
 deklamacyi, góła dramatycznej, a nawet i nowomów w później-
 szych czasach na Zachodzie europejskim: wzięła. Z Indyi mu-
 zyka przeszła na wyspę Ceylon, i na południowy archipelag
 a następnie do Egiptu. Egipcyanie oddawali nam podanie o mu-
 zyce: Hermes theut był wynalazcą pierwotnej liry, ze skotupy
 zółwiej o 4^{tych} strunach. Kapłani egipscy uprawiali i muzykę to-
 warową, która służyła religijnym uroczystościom publicznym,
 a instrumenty muzyczne były równożnie przeważnie struno-
 we. Liry, arfy, i dzęki były tylko flak. Z Egiptu muzyka przeszła archi-
 pelag grecki, przenta do samej Grecyi. Hebrajczycy podobnie jak i Fe-
 nicjanie uprawiali muzykę, ponieważ i u nich było odcieniem
 barw i idealnym akcentem semickiego, u nich i muzykę rozwinięli
 u siebie k. wczaiście. Teokratyczne uroczyscie i potężenie, przy-
 czyniało się także do rozwoju muzyki, w uroczysciach widiano
 całe orkiestry i tancerzów i licznych instrumentów. Fubał był wynalazcą
 pierwotnego instrumentu muzycznego, był to rodzaj arfy, tak przynaj-

mniej przedstawia się instrument, na którym grzwał Dawid, grzwał on na kinnorze. W piśmie siw. spotykamy cały szereg nazw instrumentów; muzykę zaś i pieśń spotykamy w Hebrajczyku w czasach; gdy nie ustalili się byli jeszcze w Palestynie; Mirjam siostra Mojżesza śpiewała pieśń druckęną po przejściu przez morze Czerwone; Mirjam była nie tylko śpiewaczką, ale i poetką, bo na wiechodzie muzyka ze śpiewem i poezją łączyła się b. często. Kult religijny służył na rozwój muzyki i śpiewu, były śpiewy chóralne: chóry męskie i żeńskie; drinsyjne melodye, słysane w synagogach nie są już żadnego wyobrażenia o dawnej muzyce hebrajskiej, ilady tych melodyi rabinów, musiały one być pod wpływem niewoli egipskiej babilońskiej, a w ciągu szeregu lat straciły swą oryginalność i uległy różnym zmianom. Dziś, resztki tych melodyi hebrajskich, przynajmniej takich, jakie przybyły z synagog w Szwajczerję, zachowały się w niektórych synagogach na Polacu Litewskim. Muzyka była potężną z obrotami religijnymi, z poezją, a nawet z nauką, poeci psalmiści, prorocy przy muzyce wygłaszali swe poezje i prorocka, układano przepisy wiernowanie i deklamowano przy orwiskach muzyki, to samo spotykamy w Fenicjan, Babilończyków i w dawnych Persjach. Muzyka w Hebrajczyku, jako sztuka przyczyniająca się do okazywania religijnej state na wysokim stopniu rozwoju, to samo powieścić można o melodyach greckich, które chociaż piękne nie wpłynęły wcale na muzykę innych krajów.

Wnucili wyrostę sienia Grecyi na widowia polichora muzyka
 jest przedmiotem studiów, filozofowie cenią ją i wyrażają się
 o niej z uznaniem. Filozof Pitagoras uważa muzykę za środek
 czerpnięcia duszy od smutku i nakiętości, za środek uspokajający
 duszę ludzką, za najlepsze lekarstwo na bóle fizyczne i duchowe,
 co świadczy o podniosłym zapatrywaniu się Greków na muzykę.
 Platon uchrony grecki przedewszystkiem w zakresie muzyki,
 był nauczycielem muzyki za Periklesa i Sokratesa, a u niego jego
 było miejsce i stawione na równi z innymi uchronami.
 Platon powiada, że usuniecie muzyki z życia ludu jest równie
 niepodobne, jak usuniecie instytucyj państwowych, jedno i drugie
 doprowadzi do zaburzenia i co by to było skutkiem do czasu
 barbarzyńskich. Filozof Arystoteles uważa muzykę za najlepszy
 środek pedagogiczny, kształcącej duszę, to też muzyka powinna być
 przedmiotem wykładanym przez pedagogów. Arystoteles uważa muzykę
 powagą, potem spada się lekką, skończoną i chyli się ku upadkowi, już
 Arystoteles narzeka, że muzyka upada, że jest mniej powagą, a jest
 odbiciem obyczajów zmieniłonego na niekorzyść, upadek muzyki
 jest przyczyną upadku obyczajów. W upadku wolności Grecyi u-
 pada i muzyka grecka, ci którzy podli na kultu, którzy jako
 nauczycieli widzieli w dawnym Rzymie, nie uprawiali muzy-
 ki, jest ona pierwotną sztuką tylko wtedy, gdy istnieje wolność
 Grecyi. Muzyka grecka pomimo swego rozwoju nie przetrwała do
 innych ludów, zbudownictwo i rzeźby korzystają później i or-
 namenty artyści uważają takowe za najdoskonalszy wyraz piękna

a w muzyce greckiej wiemy tylko z opowiadań ucerowanych filozofów,
ale nie o samą muzykę nie wiemy i nie o niej nie powstało, na-
wet na tę grecką muzykę wcale się nie rozwija, potem, tak
n. p. w Bizancjum muzyka się nie rozwija, bratwo, w dobie os-
łupienia monarchów i rygniało wolny polot myśli: Byzma-
nizm uprawiali najpiękniejszą muzykę ofiarą, towarzysząc obżędom
religijnym. Muzykę tę, zaczęli nazywać od bóstwa, żeśła i puszciano
w dawnej, prawie rabinowej cywilizacji, tam i w tym, tego
teraz nie ma. Tysiąc lat, t. j. okolicie Rzymu, cywilizacja grecka i rzymska.
Następnie widać, że w Rzymie muzykę wojową zaczęli na-
zywać od Greków, więc i muzyki różniły się między sobą, pianina
była, wycieranie, drugie posiadało wiele różnic. W piątym wieku
swego istnienia Bizmianizm zaczął się rozpowszechniać, muzy-
kę zaczęli nazywać, i oddawali wypracowanie tej muzyki, a nie
wolniczym, co nie było korzystniejszą. To na razie, w muzyce
ofiarnej było strunowe, w muzyce wojennej przeważały
instrumenty dęte, instrumenty strunowe i kornie, i w sta-
mie na cennie, później w końcu 12. i 13. wieku przed Chr. przeważa-
ły instrumenty dęte: rogi, flety, trąby i różnorodne piszczałki, a
gi przeważały się wśród alpejskich pasterskich. W 16. i 17. wieku przed Chr.
instrumenty strunowe ustąpiły się w Rzymie, lech i rzymski je-
naoś muzykę, flet towarzyszył mu, wstawiano także, na cennie
rymianizm, widać, że do czasu, kiedy, w Rzymie, zaczęli się
przekrywać i w muzyce, i w chórach, i w tańcach, w muzyce,
muzyka opowiadała, nie o to, co nie pojmował, a o to.

[illegible]

narwane nie były zupełnie barbarzyńskimi ludami, miały one
 swe teokratyczne urządzenia, własną muzykę a w wędrownie wzię-
 ły od wschodu ku zachodowi rozkwit ilady swego przemianowania
 w wierzeniach, wycieczkach legendowych, przeigdań i w sposobie wy-
 rażania uczuć. Najwięcej pod tym względem rozciął Bellwre,
 on i to, nim się oparli o kościelną Irlandyi i Szkocyi, wędrowie
 wśród innych ludów zostawili coś ze swych metod i tym
 sposobem miały udział w rozwoju muzyki średniowiecznej, gdyż
 żywiły się stały się jakby fundamentem muzyki w wiekach śred-
 nych. Kościoł w wiekach średnich wiele się przyczynił do rozwoju
 muzyki, w kościele chrześcijańskim, kołomy muzykę w potę-
 czeniu reżymu chóralnym, a śpiew ten stał się podstawą mu-
 zyki kościelnej. Te śpiewy chóralne były różnorodne, pierwotnie
 pracowali na polu uporządkowania i ractorowania tych
 śpiewów do celów religijnych byli: św. Ambroży i Gregorz II. me-
 toda gregoriańska. Klasy średniowieczne nie raniły pracy
 nad śpiewem i muzyką około 8 w. po Chr. mnich benedyk-
 tyn z klasztoru św. Anand we Flanonyi mistrz Hucbald Hug-
 bald pracował nad muzyką, nawet historia muzyki przypisuje mu
 opracowanie kontrapunktu. Guido z Arezzo także mnich benedyk-
 tyn, który ranił na polu muzyki, wprowadził, pismo nutowe
 istniejące do dziś dnia. Organy przyczyniły się do wykształcenia
 muzyki w ogóle, a muzyki kościelnej w szczególności, do 11 w. po
 Chr. wchodzi one stopniowo do zakresu muzyki kościelnej chre-
 ścijańskiej.

[illegible]

nie było za teny to utworzył. Wskazywał na to, że w
 w tym czasie soboru w konsekwencji, przebiegły, orzeczenie było, że w
 muzyki kościelnej. Wskazywał na to, że w tym czasie
 i inny różnorodności w odniesieniu do orzeczeń. Wskazywał na to, że w
 rozwoju metod religijnych i świeckich w tym czasie. Wskazywał na to, że w
 różnorodności. Wskazywał na to, że w tym czasie. Wskazywał na to, że w
 nie do orzeczenia swych kasa, w tym czasie. Wskazywał na to, że w
 ceta gmina brata i pracowała na kadłubie. Wskazywał na to, że w
 różnorodności. Wskazywał na to, że w tym czasie. Wskazywał na to, że w
 koro: były to nie raz, nie udatne, nie religijne, nie udatne, nie religijne.
 wy kościelne. Wskazywał na to, że w tym czasie. Wskazywał na to, że w
 poczet od orzeczeń Palestyny i kaniniego, że w tym czasie. Wskazywał na to, że w
 tamie w tym czasie. Wskazywał na to, że w tym czasie. Wskazywał na to, że w
 tych utworach religijnych, jak hymny, mizerere, lamentacje, mizerere
 i psalmy. Wskazywał na to, że w tym czasie. Wskazywał na to, że w
 kompozytor religijny, naśladował Palestynę, napisał muzykę na
 psalter polski Kochanowskiego i wydał ten utwór w 1580 r. Wskazywał na to, że w
 w tym czasie. Wskazywał na to, że w tym czasie. Wskazywał na to, że w
 Ta usługa różnorodności nauk i sztuk na Zachodzie. Wskazywał na to, że w
 Gortolki z datą 1603 r. znajdują się w Pachtoczu. Wskazywał na to, że w
 Gregor z Lanoka doradca Władysława Wamierowicza, biskup
 Lwowski odnaczał się wielkimi zdolnościami do muzyki
 i kształcił się w tym kierunku we Włoszech. Wskazywał na to, że w
 ryki kościelnej podniósł fundację naszych królów i wielkich

[The following text is extremely faint and largely illegible due to fading and bleed-through from the reverse side. It appears to be a historical document or manuscript.]

z różnych instrumentów muzycznych. Pod koniec XVIII w. polno-
nych pianowycasty i gitar. instrumentów muzycznych, ko-
re od XVIII w. stał się podstawą orkiestr w miejsce instrumentów do-
tych i strunowych. W Niemczech powstał organy i fortepian, ma-
łego instrumentu w kształcie skrzypiec, który stał się podstawą
poźniejszego fortepiana. Choć w Niemczech XIX w. i chwila nowożytnego for-
tepiana, to jednak są ślady, że już w XVIII w. były fortepiany zwane -
w prawdzie w formie klawikordu, u p. u nasza panowania Stanis-
ława Augusta. sprowadzono fortepiany z Anglii. Od 1815 r. wytworze się
forte pianum, taki jak się obecnie widzi i zdobywa sobie -
u nas wielką sławę i miejsce wśród instrumentów. Na początku na-
szego wieku zwrócono uwagę na melodie ludowe, których
ślady coraz więcej ginęły, zaczęto więc zbierać melodie i pieśni
ludowe. Na tem polu zastępcą nas Legata Szwajcarii i Dr. Kar-
l Kolberg przyjął do dzieł swoich Chopina, ułóżł pieśni
i melodie ludowe, a zarazem muzykę poświęcił Augustowi.
Zwrócił na zbieranie ludowych pieśni i tańców. Prace jego
wystry w 20^{tych} tomach, a wiele jeszcze materiału porobiło
w rękopisach. Stomilk spotężnił u nas a uświadomił cięta-
niem ludu, w wieśiach i miastach przywrócił się do tego że
wiele melodyj i tańców. Na polu wytworzenia muzyki polskiej
oryginalnej, opartej na pieśni ludowej wstąpił się Chopin. Prę-
ciwemu okiem na rozwój muzyki, widziemy, że miała ona, podobnie
jak i inne sztuki i rzemiosła swoje maksimum i schyłek. -

Poczynając od wieków średnich muzyka ma trzy okresy ro-
 zwoju: w pierwszym okresie muzyka religijna wzniosła i po-
 zna, w drugim odnacza się pięknem i siłą, w trzecim okresie
 wdziakiem, blaskiem i lekkością, muzyka ostatniego okresu
 posiada przy końcu XVIII w. niepospolite talenty. Do XVI do po-
 łowy XIX w. spotykamy 6 nazwisk przedniejszych geniuszów
 muzycznych: Palestrina surowy i poważy, Bach głęboko
 wierzący, Haendel odnawiający się siłą, Mozart wdziakiem,
 Beethoven poważy, Chopin duchem prorockim przeczuwają-
 cy nowy rozwój muzyki. Do tych sześciu i innych zaliczają się
 trzy inni: Gluck Haydn i Rossini, ci trzej odnawiają się
 prostotą, wytwornością i lekkością, ostatni z nich zbliża się
 do muzyki czasów najnowszych. Niemieccy badacze muzyki
 zwracają się na owe 6 nazwisk i porównują działalność ich
 na polu muzyki z pewnymi zmiannami dnia a nian-
 wiecie: Palestrina świtanie, Bach wschód słońca, Haendel po-
 ranek, Mozart południe, Beethoven wieczór, Chopin noc hi-
 zycowa. W drugiej połowie XIX w. znachorliwie komponowali
 jak Rikard ^{Rubinstein} Wajnowski Hagnen ^{Rubinstein} młody muzyk nowy kierunek,
 jest to tak zwana muzyka przyszłości! Rubinstein zalicza-
 ny do muzyków rosyjskich był pochodzenia żydowskiego, brajka-
 ski także muzyk rosyjski był pochodzenia polskiego - matka jego
 była Polką, również pochodzenia polskiego, bo z dawnej polskiej
 a murekonej rodziny był Glinka twórca opery narodowej, życie

za cara". / Taniec. Nie tylko w muzyce, ale także i w tańcu przejawia się usposobienie charakteru narodowego. Duch narodowy taniec bowiem i wskazywał usposobienie ludu, a istotą jego za pomocą pewnych rytmicznych ruchów przedstawić wewnętrzne usposobienie, o co można to widzieć w tańcach narodowych, które powiększej części już się zatracają. W starożytnych taniec łączył się z poezją dramatyczną, z obyczajami religijnymi, nawet wyrazy otnaczające sztukę tańca miały obscurne znaczenie n. p. u Greków wyraz - orcheris - oznaczał taniec i pewną mimikę u Arynian - saltare - oznaczał taniec, skakanie, a także i mimikę. Najdawniejszym wyrazem u pierwotnych Słowian dla oznaczenia tańca był wyraz - plęsy - u Germanów wyraz - reigen. / Słowianie wykonywali plęsy przy obyczajach religijnych, a odbyciem pogańskiego zwyczajów skakania przez ogień, czyli tak zwanych plęsoń z sobotki. Najciekawszym objawem usposobienia danego ludu są tańce narodowe, do takich należą polonez, menuet, kontredans, wale, bolero korak, bolero taniec hiszpański, korak na pograniczu ludu słowiańskich i mongolskich, posiadają najwięcej cech przedstawiających wewnętrzne usposobienie narodu i są najbardziej charakterystyczne. Do tańców o metody i wyrazistej należą narodowe tańce Sokołów, Negrołów ^{hiszpańskich} i tatarskich, tańce ich ludu stały się przedmiotem studyów muzyków. U nas Cichy Kolberg za pomocą nut przeniósł na papier tempo muzyki nie krakowiaków, oberków, marusków. Ludy wschodnie, nie na-

leżące do grupy aryjskiej nie mają tańców narodowych, lu-
dy ten noszą stroje długie poważny n. p. turecy. Proszanie także
tańców narodowych towarzyskich nie mają, ponieważ obyczaj
towarzystwa trzymał tam długo kobiety w zamknięciu, dopiero
Piotr II. karał się uzyć tańców zapożyczonych od europejskiego
Zachodu, a żadnego związku z tańcem narodowym nie mają-
cych. Właściwością tańców narodowych jest, że nie mogą być
naśladowane przez cudzoziemców, co dowodzi, że tańce nie
jest rzeczy podległą w charakterystyce ludu.

Wpływ francuski. Koniec wieku XVII° i początek wieku XVIII°
był siłą wielkiego wpływu w Francji; wpływ ten zaczął
się rozwijać za Ludwika XIV° a ustalił się w pierwszej połowie
XVIII° w. w całej Europie. Niekiedy pokój przebiegał między
dwoma rewolucjami: rewolucją religijną w XVI° a pre-
wotem politycznym w XVIII° w., jest on chwilą cofania się na-
wet wielkiej reakcji wywołującej umysłowe uspokojenie. W XVII°
wieku ustala się w Europie monarchia, szczególnie w Francji.
Dzięki temu, że w Francji wreszcie nie było już
indziej ustalił się pokój religijny, mogła ona wytworzyć w sie-
bie grójną potęgę przodującą daleko całej Europie, to też Francja
z powodu swej potęgi i wpływu stała się niejako wychowawczynią
ludów europejskich. Za Ludwika XIV° Francja zwyciężyła na polu
bitwy staje się tem samem zwyciężką na polu smaku dworskości;
wzrósłoby co było nowego w zachodniej Europie, co było to z przeg-

dami średniowiecznymi sile pod kierunek Francji, język fran-
 cuski szeroki falą rozlał się w środkowej Europie wyprzedzając ta-
 cinię najpierw w dyplomacji, a potem i w użyciu codziennym. Po
 pokoju Westfalskim francuski język staje się językiem dyploma-
 cyi i do dzisiaj to stanowiło zachować, wprawdzie dokument
 pokoju był jeszcze pisany łaciną, ale rokowania toczyły się po-
 francusku i do dziś język francuski stał się jakby językiem między-
 narodowym, dwory europejskie komunikują się po francusku, cho-
 ciąc Rosya cyrylica umiłowana aby swoj na wpół wykształcony
 język w stosunkach między narodowych narzucić, musiała jednak
 tego zaniechać i języka fr. używać. Do dziś, to łacina była jeszcze
 powszechną, w szkołach średnich uważają takową w XVIII^{ym} w. w u-
 niwersytetach obok łaciny stały języki nowożytne, ale arnia-
 na i latgo puje pomatu także nawet w XIX^{ym} w. jeszcze używa-
 no łaciny na wydziale śródziemnym. W uniwersytecie Wileń-
 skim a następnie w Krakowskim wykładano niektóre przedmio-
 dy łacinię jak literaturę rzymską i grecką. Węgdomi wie łaci-
 na istniała bardzo długo, węgrecz. n. p. istnieją w pewnej mie-
 rze do dziś, w Galicji istniała w pierwzej połowie XIX^{ym} w. o cze-
 m świadczą akta sądowe z pierwszych 40 lat naszego stulecia. Je-
 język fr. zdobył sobie prawo obywatelstwa w stosunkach to-
 waryskich i w dziedzinie literatury, którą uwieśnili
 w XIX^{ym}. Pascal, Bossuet, Borneille, Racine. W XIX^{ym} w. młodzi
 ze środkowej i ze wschodniej Europy udawali się na studia do

do obywateli.

Włoch, w XVII^{ym} i na początku XVIII^{ym} widać się w tym samym ce-
 lu do Paryża, przyjmując stamtąd polozowizmy, ale niewiele
 głębokiej nauki. Panujący środkowej Europy naśladowali dwór
 fr: na wzór dworu Ludwika XIV^{ego} urządzano festyny, bale, torcy uro-
 czystości domowe lub publiczne, przedstawienia sceniczne, raba-
 wy karnawałowe. Stawem wreszcie co stanowiło treść życia dwor-
 skiego. Monarchowie naśladowali moznę, a tych mniej moznę
 i w ten sposób obyczaj fr: rozszerzał się ku wschodowi Europy i scho-
 dził w wyższych stopniach społecznych do niższych. U nas dwór Bar-
 tołojjski w Putawach szerzył obyczaj fr: i zewsząd polozowiz-
 my z Francji i zagiął obyczaj środkowej Europy niejako rózni-
 cy pod wpływem długotrwałych walk religijnych; walki religij-
 ne w XVIII^{ym} w: nie wpłynęły wcale na podniesienie moralności
 przeciwnie poziom się zniżował i zagnacenie. Do czasu
 walk religijnych, a szczególnie od Ludwika XIV^{ego} widniemy pe-
 wien rodzaj niekryzowania się uczciwości w polityce, która
 schodzi z tonu moralności, gwałtownie pojawia się wycieczka przekupstwa.
 Przekupstwo rozszerza się po całej Europie przez agentów dypl-
 matycznych fr, co, i o i o wreszcie rażący moralności. Prek-
 tybowanie u nas przy końcu XVIII^{ego} w: przekupstwo nie było o-
 dziewem odosobnionym, ale było w sposób ogólny, nazywano
 to: kaptacją benevolencji. Porzyskiwaniem wzdłoności, tj.
 każde państwo za pomocą pieniądza starało się pozyskać dla
 siebie stronników. Ludwik XIV^{tytułujący się królem srey-}

chrześcijańskim, utrzymywał stosunki ściślejsze przyjaźni dyploma-
 matycznej z sultanem, a starał się porzucić napięstwo, chociaż
 sam monarcha absolutny udawał się często w zatargi z narodami dy-
 nastycznymi i popierał naród n. p. w czasie zatargu Węgier z koroną
 Habsburgów. Przy końcu XVIII w. mahometanizm raz jeszcze się
 w boju z chrześcijaństwem raz jeszcze zagroził Europie, a nikt
 z panujących nie stawiał oporu, jedna tylko Polska, poświęca
 sławie opór, ona była tym ostatnim niejako tytanicznym w historii,
 walczącym w imię idei obrony chrześcijaństwa z mahometaniz-
 mem, gdyż już w XVIII w. a szczególnie w XIX w. widoki osobistych i osobnych
 interesów przeważają nad ideą wyzn. W tym wieku także rozwi-
 ja się w stronę absolutyzmu, we Francji i w Prusach jest on nie-
 ograniczony prawie, w posiadłościach domu Habsburskiego ma
 widoki powodzenia, powstają nowe państwa, Prusy i Bawaria,
 z których ostatnia miała wkrótce stać się groźną dla zachodniej
 i środkowej Europy. Do pokoju Wersalskiego interesy państw zbli-
 żają się do siebie, racynają w polityce zwracać uwagę na to co się
 dzieje w państwach sąsiednich, a równowaga europejska wecho-
 dzi w życie i spłyka się często przy zawieraniu traktatów. Dypla-
 macja, która nie była dotąd nauką, staje się umiejętnością i przed-
 miotem osobnych studiów. Dawniej dość było być erowikiem
 praktycznym, aby kierować państwem, dziś trzeba być wresz-
 cie nie wykształconym, trzeba się uczyć, trzeba się kształcić,

historycznego, ekonomicznego, politycznego, szarbowości. Przed rewolucyjną
 widzieliśmy pewien zwrot w pojęciach prawnych całej Europy;
 do drugiej połowy XVIII w. prawo było surowe ze znaniemi
 średniościernem, nie tylko w dziedzinie pojęcia, ale w dzie-
 dzinie wykonywania prawa, w procedurze prawnej. Za-
 do przypinania uś do winy była ściśle przestrzegana, to też
 starano się za pomocą tortur wymusić przypinanie uś do wy-
 stępku, w drugiej połowie XVIII w. zaczęło stopniowo tortury zno-
 sić, nie mniej jednak kara śmierci pozostała, z tą różnicą że
 użyła ona nad przestępcami wyjątkowymi. Wyjątek stanowi
 Prusya, tam prawie nigdy nie ponoszono kary śmierci wyją-
 ni, przestępcy, a także ponoszono ci, którzy podjęli byli o prze-
 stępstwo polityczne. Wok tortur obchodzenie uś z więźniarni by-
 to bardzo srogi, to nie pojmowano, że więzienie może być in-
 ducyjną umiarkowaną, takie zapewnienie poświadcza uś dopiero w du-
 giej połowie XIX w. na oceanem w Stanach Zjednoczonych Ame-
 ryki północnej. Włazkami podlegali także bardzo surowemu obcho-
 dzeniu, nie występowało to z metody lekarskiej, ale z surowości obcho-
 dzenia, nawet w stosunkach rodzinnych objawia uś wielka ostry-
 serca, jak to owoce piekarniki, podają. Chociaż surowość
 prawa znikła, widzieliśmy jednak zabobon obok rewolucyjnego porządku
 a więc egzystowały przestępstwa, przestępstwa, przestępstwa, przestępstwa
 obwinionych o sprawowanie dziesięć lub posuchy, urodzajów
 lub nieurodzajów. Ofiary palenia przestępstwa, przestępstwa, przestępstwa

w drugiej połowie XVIII w. tak n. p. w 1789 r. stracono czarownice w Skraj-
 cany. U nas w Polce nie palono czarownic, ale poddawano je pró-
 bie zgody - splawiano - w pierwszej ćwierci XIX w. Na polu misere-
 nia zaboboru niemało zasługi położył profesor Tomaszewski w Kalisz,
 który w swych wykładach prawo starał się zaboboru usuwać i po-
 wstawał przeciw paleniu czarownic; w tym samym kierunku
 pracował Fryderyk Szek walczył piórem w obronie czarow-
 nic, ale wiara w czary i czarownice usg powata bardzo powo-
 li i palenie czarownic utrzymało się przez cały prawie wiek

XVIII.

Zabobon wkradający się do pojęć religijnych, stawiał się i wtedy
 wielu kłósk, a pewnego rodzaju uprzedzenia przeszkadzały rozwo-
 jowi miłosierdzia. Ustawy prawne, uwarężające tortury za śro-
 dek do dowiedzenia się prawdy, usuwały współczucie, to też
 wszystko, co wypływało ze stosunków prawnych wykonywano
 surowo, a więc poddaństwo istnieje w całej nocy. Rewolucya
 znosi poddaństwo we Francyi; utrzymuje się ono w środko-
 wej Europie, w niektórych państwach niemieckich do połowy
 XIX w. na północnej poddaństwo utrzymało się w Prusji, bo aż do
 r. 1881 i było najcięższe, gdyż pojedyncze jednostki były przedmio-
 tem handlu, świadczą o tem ogłoszenia umieszczane w gazetach
 w 1820 1825 r. / U nas w Polsce sprowadzą tuż i nigdy nie było, bo
 prawa nasze nie pozwalały władnej epoce historii naszej uwa-
 żać jednostkę ludzką za przedmiot handlu, utrzymuje się u nas
 poddaństwo dlatego, że od XVIII w. byliśmy pod obcym ibertar-
 ale ułotowania nasze XVIII w. sięgają. Na mocy konstytucyi
 3° maja, już od 1791 r. wzięło poddaństwo pod oświeckie prawa, a następ-
 nie znosi je Napoleon w 1807 r. po utworzeniu księstwa Warszaw-
 skiego. Gdy szlachta polska na Litwie prosiła w 1857 r. na
 rosyjski, aby włościan uwolnić pozwolić, to szlachta rosyjska
 przeciw temu projektowi powstała, uwarężając to jako idee
 rewolucyjne ze strony szlachty polskiej. Walki w XVII i XVIII
 prowadzone były ciężkie i pożyżone z rabunkiem i nadużycia-
 mi, widzi się to w wojnie 30 letniej w wojnie północnej i nie-
 mieckiej. W wojnie 30 letniej wojna ciężka, szczególnie

wojska Halenskiego dopuszczały się rabunków; w wojnie północ-
nej dopuszczali się nadwzięć Szwedzi; a wojna siedmioletnia przy-
czyniła się bardzo do upadku obywateli w Polsce, chociaż nie bra-
ła ona udziału w tej walce, ale przez nią przesuwali się wojska
ciągnące rewenż do Dnie. Stan nauk. Do nauk to w
XIII zostawił je w spadku XIII na dość niskim poziomie, gdyż
zaczęło się dopiero wstępować na drogę dosiadczenia, które doho-
sowało zdobyć w dziedzinie nauk ścisłych. Nierozumienie za-
częło nauki prawdziwe, było jeszcze dużo nauk błędnych trak-
towanych z całą powagą jak: alchemia, magia, astrologia.
Nauki te były cenione nie tylko w średnich wiekach, ale i póź-
niej stoją w szeregu nauk otaczanych opieką. W niektórych kra-
jach robiono zapędy na wytworzenie katedr astrologii lub alche-
mii; tudzież szukano astrologów tj. ludzi biegłych w stawia-
niu horoskopów, przepowiedni z gwiazd, wiara ta istniała
wśród ludzi ukształconych; wśród monarchów europejskich.
Francuzi III podawano codziennie horoskopy. Ten horoskopiści XVIII w.
rzeczywiście unikają z pola nauki; przekonano się że nic nie
może być dokonane bez dosiadczenia; wstąpiono więc na pole
badan drogą dosiadczenia. Dawniej po przedstawiano na pew-
nych pojedynczych zjawiskach w badaniu przyrody, potem za-
częło zjawiska te grupować i odkryto prawa rządzące całym re-
giem zjawisk. Już w XVII w. robiono dosiadczenia; ale były to
ucitowania pojedyncze, olbrzymie zadugi w tym względzie
złożyły się dopiero w XVIII w. umysł ludzki wszedł na dro-

gę wolaściwą. Na drodze badań położyli wielkie zastugi Braham
 i Galileusz, pierwszy wykarat konieczność badania, a drugi
 wykarat jakiej doniosłości się następstwa metody doświadczal-
 nej. Do czasu Kopernika (1473-1543) astronomia stała na
 tym stopniu, na jakim się rozawiała starożytna, tak, że ten pierwszy
 poruszył ziemie i pchnął na nowe tory nauki w ogóle, gdyż
 wszystkie nauki są z sobą w związku bliższym lub dalszym. W 100
 lat po Koperniku (1642 r.) umarł Galileusz, doknując prawa ciż-
 kości i wahadła. Planety pod względem osiwiasty w XVIII w.
 był taki, że nie rozumiano i nie umiano ocenić prac Galileusza,
 który swoje teorie wگیریeniu opłacał. W północnym Galileuszowi nie-
 miec z Wittenbergii Kepler wypierał dowodami teorie Koper-
 nika, badał komety i planety. Do rozwoju astronomii przyczyni-
 ły się obserwatorja w mroźne konie w królowie lub instytucy-
 naukowych, ale z powodu wierzeń w astrologię i zabobon istniał
 bardzo długi w pierwszej połowie XVIII w. księżna Durynina za-
 dała ochotę obserwatorjum na Siedzie w Wilmie, istniejące do
 pierwszej połowy XIX w. a usunęte przez rząd rosyjski. Anglik
 Newton umr. 1727 r. matematyk wykarat prawa
 ciżkości, objaśnić ujętym ujęciem i krótszym porządkiem
 w ruchu świata. Jego odkrycie jest epoką dla astronomii i mate-
 matyki fizyki, obliczenia jego dają trwałe podstawy optyce, cry-
 ugię z umiejętnością opartą na cyfrach. Matematyka w śred-
 nich wiekach stała na bardzo niskim poziomie, dopiero w dru-
 giej połowie XVII i w XVIII w. matematyka czyni znaczące postępy

Anatomici tudzie jak Newton, Leibnitz twórcą rachunku róż-
 niczkowego, później matematycy fr: Lagrange, Fourier, Laplace
 posunęli znacznie napród matematykę. Wpoczątku przejawia-
 wej od XVI^{go} do XVIII^{go} w. dwa kraje wyróżniają się pracą na
 polu cywilizacji mianowicie Francya i Anglia. Dowie-
 wać dwa te ludzki miały przewagę w stosunkach politycznych
 wigo i przewodziły na polu rozwoju umysłowego, Anglia
 zwykła mniej się troszczyć o ustalenie przewagi umysł-
 owej poza obrębem swego kraju, wpływu swego niekornie nie
 narucali. Francya przeciwnie starała się o tę przewagę dążyć
 do niej i zdobywać ją po dniach wielkiej rewolucji. Do czasu
 Ludwika XIV^{go} i XV^{go} ogłada i gust francuski stymulował w całej Euro-
 pie i przejawiają się w obyczajach. W innych krajach byli
 także tudzie nauki, wyróżniające się na różnych polach no-
 woczesnej wiedzy i także Niemcy posiadają Leibniza, Keplera,
 Mochy Galileusza, ale nie otaczano ich szczególną opieką i blas-
 kiem. W krajach oddalonych od środkowej Europy spotyka się pra-
 cę umysłową, w Hiszpanii kwitnie dramat i malarstwo, w któ-
 re jednak nadeszły dla niej czasy zupełnego upadku na po-
 lach rozwoju umysłowego. W XVIII^{ym} w. w niektórych gałęziach
 nauki poczyniono wielkie postępy w stosunku do wieków po-
 przednich, na polu medycyny np. wiele zrobiono, do czego przy-
 czyniła się wielce nauka anatomii, jak również ciągłe bada-
 nia doswiadczalne, za pomocą których ustalano oznaczenie dia-
 łanie i skuteczność środków leczniczych. Jednak do zupełnego ro-

woju dochodzi medycyna dopiero w XVIII w. Wiele na tym polu
było przedgłów np sekcje anatomiczne uwarano za rzecz domi-
ną nie było okazywano anatomicznych, jako dowód przedgłów jest
wykazanie grebania na mementum w aktorów. Encyklopedyści.
Wexasach bezpośrednio poprzedzających wielką rewolucję fr. tak
zwani encyklopedyści odegrali rolę górną i wplyw swój roz-
szerzyli bardzo daleko, byli to ratoryciele, wydawcy i współprac-
ownicy wielkiej encyklopedyi wydawanej między 1751-63 r.
Ratorycielami i górnymi kierownikami tego dzieła byli Di-
derot i d'Alembert, ludzie najznakomitsi w świecie naukowym
ówczesnej Francji. Umowa ta wielkiej encyklopedyi po-
legała na tem, że przedstawia ona nie tylko cały system
nauki, ale przedstawiała w jaki sposób zajmowano
nauki w XVIII w. Pojęcia filozoficzne, religijne, moralne
i polityczne przedstawiano sobie w sposób właściwy, w
sposób w jaki przedtem pojęcia te przedstawiane nie
były, a ponieważ przedstawiali je ludzie utalentowani,
wasi ten oddziaływali na tłum. Hasła głoszone w
encyklopedyi były niezaprzeczane dla państwa, społec-
zeństwa i religii szeregowej, że państwo one na grunt
przygotowany do wszelkich prawodawstw były sprzeczne:
stwierdzenie demokracji przez cały szereg lat przytem
rozprzeczanie było takie, że lekceważono wszelką poro-
zę w zakresie wiary w strumkach politycznych spr-
awnych i różnych postojach takowe z umiarem pod

Książka bursy, bursy pojęcia, bursy wyprawienie naderżę-
 cia, ale także i całej porządek i porządek społeczeństwa.
 Encyklopedystami nazywano nietylko tych co do r.
 porządku świata naderżę, ale wszystkich co kłom-
 kowi gromadzili w tej encyklopedyi podlegali.
 P. Lambert poprowadził encyklopedyę, wspominał,
 rozprawa - discussio preliminaris - dowodził, że
 wszystkie przedmioty wiążą się z sobą, połączone, że
 zatem co jest altem w prawej stronie, stonkowie i
 pojęcie, to także i pojęcie się wie i w innych ston-
 kach. Do najznakomitszych wronych dysponowa-
 jących do umiany pojęć w całej Europie należeli r.
 p. Diderot'a i P. Lambert'a i jeszcze Jan Grimm
 Voltaire, baron Wolbach, Jancourt, Langer, Jan, Lucile
 Rousseau. Jednocześnie jak we Francji rozprawa się
 wzięła encyklopedystów w środkowej Europie podurula
 się idea monarchiczna nie z usposobienia narodu,
 ale skłonności politycznej tak się układały, że na-
 nowian się ustalał. Na drodze nauk i ciętych
 ów i wrony admirał wiele: na polu fizyki pra-
 wie Franklin - na stonkach rodu i wrony
 prawym charakterem - Galwan, Volta, botanika
 uprawa Linnaeus, Jussieu, zoologia Bufon, Lurier La-
 vrier, nuda podurula chemii, nauki prawie noma-
 ni. Na polu badania przyrody powstało wiele nowych

Stojąc u. p. wspaniale wysy w XVIII w: staje się mowa
 owożnego myślni: narodziła się postać, która się swo-
 jem napisywanem historycznym jak bratnia Łamiej-
 ska siostrenia wia Stanisława, Katarzyna II:
 pierwsza próba ustosunkowania państwa do białego arbu-
 tu były 1775; a później w nas wieloletni wzrost.
 Koło się dzieło na wieloletnie, więc ten i pierw-
 sze próby porządkowania białym dokonano w Praski.
 wie między 1789-90: pierwszy raz się Jan Pr-
 takti: Sprawy białe na polu polityki białego kate-
 ra prawa jako wyjątkowość, która się wykre-
 sie moralności i polityki i stawa się je wykre-
 wać na własny polityk, białego w jaki sposób po-
 winno być wyjątkowo społeczeństwo, aby wykre-
 sie wyjątkowość w historii narodowej. Literatura wykre-
 guła regulować stosunki świata, białej była
 ona narodziła, wyjątkowość, pierwsza historia wy-
 sie w drugiej połowie XVIII w: stawa się, aby wykre-
 wać ona pierwsza wyjątkowość polityk, pierwszy
 porządkowanie na pisaniu białych, pierwszy obywatel
 wyjątkowo białych wia. Pierwszy raz wykre-
 sie, w tym wyjątkowość, pierwszy raz wykre-
 wać białego talent i wyjątkowość, pierwszy raz wykre-
 wać słowno wykre-
 sie na polu wykre-

ne robotnici: Woltaire, Rousseau, Montesquieu.
 Woltaire był namieszany a często zdrowy rozum
 jednak pod sztandarem wolności myśli, Montesquieu
 badał struktury polityczne państw i ich insty-
 tucje konstytucyjne szukał najlepszej i naj-
 dziej takiej w Anglii, Rousseau jest wielkim
 rozchwilańcem. Lubi i nuka przeciwko temu
 bratni indywiduum głośniej, że cały ogół spo-
 łeczny bez względu na stopień wykształcenia po-
 winien być udział w sprawach publicznych na-
 leżnościach i tam, że maszy ciennie ideologicznych
 wzm. Długo nowemu Luene stara się rozumować na-
 ydumienia społeczne i nuka podważa nową na-
 wki nowego - ekonomia polityczna. - I tuż tak.
 i. Był na każdym polu swojej wielkiej działalności pracow-
 nicy: Hieronim Strajnowski biskup wileński, i brat
 jego Włodzisław Strajnowski, poseł na sejm wileński
 przez niego poświęcone ekonomii politycznej. Wale-
 ryan napisał dzieło traktujące o wolności religijnej,
 tłumaczone takowe na język rosyjski, ale cenzura
 je potępia. Jedną z cech drugiej połowy XVIII w.
 jest to, że badano prawa człowieka i wolności. Doma-
 gano się wolności politycznej dla społeczeństwa, na-
 pełnij wolności religijnej, ograniczenia i usunięcia
 przywilejów i nierówności dla wszystkich

stanów. Wówczas fakty powstały pierwotnie głosy domaga-
jące się wyzwolenia pracy z pod nacisku persony i urzędów
cechowych będących zabytkiem średniowiecznym. Urzędze-
nia te miały szerególniej zastępowanie do rzemiosł, bę powa-
ły pracę i wprowadzały monopol pracy. Domagano się rów-
nież równego rozkładu podatków, bo jak słuszenie mówiono,
tylko nędra płaci podatek od swęj nędry, gdyż ludność re-
mota uwolniona była od wszelkich opłat, domagano się
sprawiedliwego rozdawania poiad publicznych i unowicze-
nopolizmu. J. popieranie osób bez zastęgi re wygoda na
ich pochodzenie, rekomendacyę lub protekcyę. Karmin wypo-
częła się rewolucya przewidziano przewroty we wszystkich
kiedzinach pracy ludzkiej tak n. p. Fenelon biskup i pisarz na-
zo lat przed rewolucyę bo w 1713 r. tak się wyrażał, „maszyna reg-
dowa /dawniejsze /spółeczne i polityczne /populacyę i dziei tylko się
nulu, ale robie się przytada przechodziei”. To co Fenelon wyrażał
o Francyi mogło się stosować do całej Europy, bo w całej Europie od-
czuwano potrzebę reform i przewidziano upadek monarchii
absolutnej, nie mniej w niektórych państwach ludzie stojący u
steru regu uprzedzają rewolucyę fr. i myśli o persony i mia-
nach, zmiany te często są małe, ale spotykają się prawie na
całej przestrzeni Europy zachodniej. W Portugalii w Hispanii
we Włoszech wprowadzają zmiany na polu przemysłu,
rolnictwa, handlu, komunikacyi i uwaig nadzorca w ad-
ministracyi. W Anglii i w Szkocji pracowano nad pod-
niesieniem rolnictwa osuszając bagna, przez co pozyskano

22
i znaczne przestrzenie dla uprawy, Paradygia usunęła dawne
i abytki feudalizmu porożone w licznym powinnościach ludu
wobec szlachty, potomków dawnych panów feudalnych, papież
i mniejszajęsi liczbę swiąt - obecne swięta hościelne jak Dre-
niernienie Pariskie, podwyższenie sw. Terency były do 1772 r. swię-
tan w uroczystości - pomnożył Dnie pracy, Gustaw III król
szwedzki zmienił tortury i przykrył się tem do torturowania więź-
niów dla bliźnich. Obyczaje. Co się tyczy obyczajów, to w latach
bezpośrednio poprzedzających rewolucję fr. były one lekkie na wy-
stępkach Europy, Głównie jednak siedliskiem lekkie-
go obyczaju była Francya za dni regencji kr. Filipa Orleańskiego
i za panowania Ludwika XV. Do lekkoci tej nie były wolne
i drobne dwory Prusy niemieckie, w ośrodkach baro liczne jeszcze.
Wiele z tych drobnych kuziectw było następniemi medyalizowanych
fr. kuziectw wcielone do innego państwa, a panujący zaliczony do szlache-
tych ludu. Do czech XVIII w. należała, że licznymi awanturnikami przebie-
gają Europę ryzykując swiary i odgrywając wielką rolę w domowem
i politycznem życiu. Polka raco nie gościnnie i narodem dobro-
dusznym i tak w owym czasie była ^{Polka} gdzie wielu awanturników do-
bywało dużo złota i wiano np. sławny awanturnik kr. Bagliostro
stwierdził czas przebywał w Włocławku, gdzie pobyt jego wielu ludzi mi-
nował, kr. De Nassau i kr. de Rigne byli to także w pewnym stop-
niu awanturnicy, porzucił oni w Polsce dużo rozgłosu i ma-
ną posiadłości. W tym wieku wielu ludzi bez ratingu a tylko po-
myślnym dla nich w biegiem okoliczności wyznosił się na wy-
sokie stanowiska, do tych ludzi nowych zalicza się bez zaprzecze-

nia nas Stanisław August. Uspokojenie satyryczne, ukod-
 nienie do dowcipu jest także znamię XVIII w. satyra i dow-
 cip była to broń, którą się posługiwano na zachodzie i u nas. Sa-
 tyra obalata dawny porządek społeczny, burzyła rzeczy stę, ale także
 podkopowała tradycyjne fundamenty wiary. Walczono bronią do-
 wcipu, Voltaire na zachodzie, Krasicki w Polsce używał dowcipu
 jako narzędzia w swych pracach. W pewnych epokach zjawia-
 ją się tuż obok niedolnieni nadający cechy swemu narodowi
 np. Gustaw Adolf Szwedom, królom i arcybiskup Polce, Kras-
 kiejczy. Rewolucya fr. wywarła pod wielką względami wpływ
 na kraje europejskie, przyniosła wolność o której marzono od daw-
 na, Francya produkuje i innym ludom na drodze zdobywania rad
 braterstwa i równości, rady te jednak nie wszystkie powstały na
 terytorium europejskim, wybiastowane one były na terytorium amerykan-
 skim i w Ameryce północnej Amerykanowie je wprowadzili, a
 le Francya na dni rewolucyi i potem posiadała znaczny za-
 stępek ludu, który krzewił te rady i sławili się terytorium
 jeńców i inną ludność uczyliżowanego świata. Białe okre-
 szał Napoleon i jego zwycięstwa zbliżyły odosobnione narody
 zachodniej i wschodniej Europy baroniej, niż się one zbliżyły
 w wiekach ubiegłych. Napoleon na ostrumiecia rozszerzał u-
 strój konstytucyjny, a chociaż sam dążył do władzy monarchic-
 nej, to jednak gdzie tylko mógł wprowadzał konstytucyę np. kon-
 stytucyę dla kr. Warszawskiego napisał, a raczej projektował wzię-
 gu jęmej goziny. Później wrócano jego uwagę, że wprowadzenie tak
 małej konstytucyi wywoła wielki przewrót w stosunkach społecz-

nych i że należy raczekać, odpowiedział, pas une minute. / Po
 urzędku Napoleona udaje rozszerzenie się ustroju konstytucyj-
 nego, ale chociaż w krótkim czasie obalany ustrój konstytucyjny sta-
 lecznie się ustala, obecnie wyjątek w tym względzie stanowi Turcja
 i Prusy w Europie, a Chiny, Japończyk i posiadłości rosyjskie w Azji.
 Najciekawsze narodziło się w sprawie państwa, usta-
 liło się za dni Napoleona i za dni restauracji. Wielką zdobyczą
 pierwszych lat XIX w. jest zmniejszenie stosunków państwa
 ruskich, zmniejszenie powoli ale bezporównanie Polska zalicza się
 do krajów, które najpierw po Francji dołączyły do siebie
 poprawy, więc konstytucja trzeciego maja wzięta tu wje-
 źni po... ich prawa, a jest to najpiękniejszy objaw rewolucji
 pokojowej, w której klasa uprzywilejowana wyżyła się dobrowol-
 nie na korzyść klas nieposiadających, przedtem jeszcze pogawia-
 ły się pojedyncze ułtowania tu nieposiadających wielkie doba-
 dzenia do regulowania tych stosunków. Wkrótce, porożbi-
 rowych, szlachta gubernii wileńskiej i kowieńskiej, zebrała
 się w 1818 r. na sejmiku w Wilnie, uchwalita wielką ilość
 głosów zmian stosunków i podała petycję do rządu rosyj-
 skiego o zmniejszenie poddaństwa, jako odpowiedź przysłał me-
 mor z Petersburga szlachtę zebrała rozprawić, a sądy spieczko-
 wać. Kiedy w 1857 r. Aleksander II zamięszał zmniejszenie poddaństwa
 i szukał myśli, która części jego odwołanego państwa będzie
 przychylna jego zamiarom, wydziała on w szlachtę gubernii
 wileńskiej i kowieńskiej z adresem do tronu o uwolnienie
 ludu. Cesarz petycję przysłał i w manifestie listopadowym

markowąż się powołał. Reformę przeprowadono stopniowo między 1861-63 r. W Prusach uwolnienie ludu nastąpiło w 1809 r. po pogromie ich przez Napoleona, w Bawarii tegoż roku z rozkazu Napoleona, w Meklenburgu w 1820 r. w Saksonii niczto re prawa własności ludu od swych panów utrzymaty się do 1830 r. w ks. Hohenollern Zigmaringen do 1833. Chociaż stomenki panacyzmianie znikają, iitnieje jeszcze handel niewolnikami na drugiej półkuli; niewolnictwo znika zupełnie dopiero w 1864 r. po ukończeniu wojny domowej między północnymi a południowymi Stanami Ameryki północnej, w Brazylii 1880 r. cesarz Don Pedro II. zniósł niewolnictwo, a krok ten spowodował upadek cesarza i wprowadzenie rzezi republiki.

Objawem charakterystycznym pierzocy ciwieri XIX w. jest powstawanie w środkowej i południowej Europie stowaryszeń tajemnych, miały one swój początek w Niemczech, a cel był zwykły polityczny, rozszerzyły się szybko w całej Europie przybierając w różnych krajach różne nazwy. Pierwszem stowaryszeniem był „związek cnoty” Jungendbund założony w Berlinie w murach uniwersyteckich, zadaniem tego związku, było podniesienie siły moralnej i fizycznej młodzieży, mniemając stusnie, że gdzie jest wielka siła moralna, tam jest i siła materialna; stowaryszenie to liczące z początku 20 członków, rozszerzało się w niemieckich uniwersytetach, budując rapet do wosyńskiego comunistyckiego, ono to stało się jakby podwaliną politycznego ruchu, jaki się w 1813 r. wobec Francji ujawnił. Napoleon oceniając całość doniosłości stowaryszenia majzcego porozumieć cele moralne a istotnie polityczne, karał sto-

waryszenie Jugendbund rozwigrać. Tajemne stowarzysze-
 ni i zwiazki przyczytniły się do wywalczenia swobód konstytu-
 cyjnych lub do wyzwolenia narodów ujarzmionych; a było to je-
 dyna broń w walce z ciemnizcami; takie zwiazki wytworzy-
 ły powstanie narodu hiszpańskiego przeciw Francuzom za-
 horikone wyzgerienim tykha. Do upadku Napoleona wy-
 twarzaly się zwiazki w Hiszpanii, we Włoszech, w Szwajcarii; a-
 by zachować co nie było, przez Burbonów hiszpańskich konwiktne,
 rzędy monarchiczne rozwigrywaly jawne stowarzyszenia,
 a prześladowaly tajne; stowarzyszenia jednak rozszerzaly się
 po całej Europie, prócz W. Brytanii i Skandynawii. W Polsce
 na wzór Europy zachodniej powstały tajemne stowarzyszenia,
 a wyrzkiem ich była walka narodowa w 1830 r. Oprócz stowa-
 rzyszeń tajemnych i wyrażny w celu politycznym, w królestwie
 kongresowem, powstały zwiazki młodzi w uniwersytecie wiedeń-
 skim: Filareci i Filomaci. Filareci i Filomaci zwiazki nauki na-
 jęce na celu podniesienie moralności pod hasłem cnoty i nau-
 ki. Kierownikiem stowarzyszenia był Karol Wierzbicki, kierownikiem
 sekretarzem uniwersyteckim, a przewodzącym ruchem młodzi Tomasz Jan-
 Podczas gdy w Wiedniu około 1820 r. pracują Filareci i Filomaci
 nad podniesieniem moralnym i umysłowym, powstało jawne
 stowarzyszenie „Zubrawców” mające cel szerzy, dążyć ono
 do przygotowania do zmiany społecznej dozniesienia poddaństwa
 ludu wiejskiego. Przewodzącym tego stowarzyszenia był Krystian
 Wierzbicki, a później Prusadecki, profesor medycyny i praktyk był gor-
 liwym w pracy i w pracy. Zubrawcy wydawali pismo
 „Wiadomości drukowe” w którym ośmieszano kobiety za hołdo-

wanie miodzie, a męczył na grę w karty, pijatykę i proce-
 wanie się. Wśród tych słowarzyń pracujących dla dobra swe-
 go kraju powstają pojęcia o konstytucyjnym budowaniu państwa
 narodowego. W dni walk Napoleona idea wspólności na-
 rodowej rozszerza się, wyjawia się pojęcie odrębności narodo-
 wej, a walki Hiszpanii z Napoleonem budzą ramułowane do odręb-
 ności i w innych krajach. Wśród ludów które się odrzuciły i ra-
 czej pracować na polu narodowym trzeba pamiętać o Brechach,
 niemierności od 20 letniej wojny, ku końcowi XVIII, a szczególnie
 w XIX w. Budzą się do życia narodowe. Walki prowadzone w gó-
 rach Kastylii i Tyrolu, na piaskach brandenburskich, lub w Bre-
 chach, nad Elbą i Dną są objawem, że wogóle powstają pierwsze
 pojęcia o wspólności narodowej. Pod wpływem tych pojęć odradza
 się literatura, a wytworza się poezja narodowa. W czasach bezporząd-
 nych po upadku Napoleona powstaje myśl połączenia odrębnych
 krajów jednej narodowości w jedno państwo, do tego dążył prze-
 wrytkiem Niemcy i Moskwy, ale dążenia te były przez rządy
 przeszkodzone. Powarunyienia wojenne tak się rozszerzyły, że do-
 szły nawet do Azji, gdzie do zmiany rządu absolutnego na kon-
 stytucyjny dążyły, stowarzyszenie to nosiło nazwę - ogólnego narę-
 ciał - i obejmowało najwyżej warstwy obojętnego społeczeństwa
 rosyjskiego. Charakterystyczne jest rzeczą że ludowie królestwa i naj-
 przedniejsi w Rosji co do kwestji uwolnienia i samostanowienia
 stał na tym samym stanowisku co rządy, śmianowicie, lud ujan-
 miony nie miał prawa do życia samostanowienia. Nawet idea kat-
 licka znalazła środki rozszerzenia się w Rosji, podług tym polity-
 cie w Niemczech i we Francji oficerowie rosyjscy powrócili do

kraju przynieśli pojęcia o wyższości katolicyzmu, wtedy to
 nawracali się liczne rodziny rosyjskie na religię katolicką,
 nawet cesarz Aleksander I człowiek usposobienia mistyka-
 nego, marzył o takież przyjęciu katolicyzmu i pisał
 list do papieża Leona XII licząc na to, aby przysłał kapłana
 zakonnika, któryby go przyjął na łono kościoła katolickiego.
 Leon XII przetrzymał do tego oświeconego generała zakonu
 benedyktynów, słynnego hebraistę późniejszego papieża Gre-
 gorza XVI, ale ten prosił księcia, aby wybrał kogo innego,
 istotnie papież wybrał Franciszka, ale niemożliwie
 decydując się na wybór. Aleksander I więc przestał. Był
 ten Aleksander nie miałby porządanych następstw, gdyby
 się i ureczyło, bo naród rosyjski nie jest skłonny do
 żadnej zmiany religijnej, a przytem w usposobieniu naro-
 du jest zupełna obojętność w kwestiach religijnych. Zrodła
 historyczne: włoskie, francuskie, polskie a nawet i rosyjskie
 podają fakt, że Aleksander umierał z żądzą wciągnięcia
 katolickiego i ten go na śmierć dysponował, Aleksander więc u-
 marł jako katolik.

[illegible]

polłion miedzi i miedzi 1830. Wówczas wielkie zastęgi odkrytaniem
 hieroglifów, co stało się kluczem do badania życia całego staro-
 żytnego wschodu; nadszły przeto odkrycia, powołując się na przykład
 Cuviera i innych, moneta przyrodziny i naturalna historia. Geoffroy
 De St. Hilaire odkrywanie nowych krajów i przyrody. Lurak.
 Damskowskie odkrycia i odkrycia elektromagnetyzmu.
 Biot. Imperator nago pracuje na polu astronomii i staro-
 znani i znanie w naukach ścisłych. Sztuka W dziedzinie
 sztuki widziemy dwa kierunki. Dawny klasyczny nowy ro-
 mantryczny, malarstwo wielę się nadawa obrotu, jedni trzyma-
 ją się tradycji, zainicjowali odwrócenia. Drugi bież pod włoskie
 niebo i starają się wytworzyć nowy kierunek. Przedstawicielem
 klasycznego kierunku jest Jakob David z malarstwa 1825, który wykreślał-
 cił całą plastykę i malarstwo. Do nich należą Jan August Ingres.
 Teodor Gericault reuka podwaliny szkoły romantycznej na
 czele której stoi Eugénie Delacroix, zwolennikami tego kie-
 runku są; Leopold Robert r. 1835. i Dawid Delaroche. Roman-
 tyzm doby restauracji zaimponował jako cynizm i podatni,
 dając i myślenie ludzkie niczem nie było powołana mogła się sw-
 bodnie rozwijać. Wyobraźnia i rzucały się pod klasycyzm
 rozwijając się w sposób nieuprzedzone na rozwój poezji i sztuki.
 Jednocześnie prawie poeci niemiecy jak Schiller i Goethe,
 a później niemiecki angielski Byron wywierają wpływ w Eu-
 ropie środkowej i północnej na rozwój i kierunki i my-
 słowy ludów tamtych wschodniej. Prace niemieckich
 naukowców niechło dla chemii, ale dla ogólnej skarbnicy
 wiedzy ludzkiej, przyczyniając one cennych zdobyczy w dziedzi-

nie pożył. Prawicy niemieccy, praca i seweni nie było
 przykryniają się do rozwoju, praca i seweni nie
 było i do jego przekształcenia, uniwersytecie niemieckie przy-
 czyniają się do wolności praca i seweni nie było i do jego
 niema gwałtownych przeobrażeń, ale i do niema gwałtownych
 nych i indywidualnych i indywidualnych i indywidualnych i indywidualnych
 do wiedzy, nawet w krajach, gdzie indywidualne było i do wiedzy, nawet
 dymy i się ona rozwija i się ona rozwija i się ona rozwija i się ona
 pojmą na polu rozwoju indywidualnych i indywidualnych i indywidualnych
 i się ona rozwija i się ona rozwija i się ona rozwija i się ona
 języczny głównie postaci. Don Pedro król portugalski, Marti-
 gnac minister francuski i Banning minister angielski. Don
 Pedro nadał konstytucję swoim państwu, Martignac wiele ro-
 bił dla zachowania swobód konstytucyjnych, a Banning był
 otwartym wojownikiem swobód i indywidualnych i indywidualnych i indywidualnych
 iniarza. W Ameryce na terenach wstępnym hiszpańskim po-
 stąpiło 10 rzesz państw, a w kolonii portugalskiej postąpiło 10
 dyktujne, państwo Brazylii. W Ameryce Brazylii postąpiło 10
 takie rzesz państw, państwo Brazylii. W Ameryce Brazylii postąpiło 10
 czech widziemy uścisłowania i się ona rozwija i się ona rozwija i się ona
 W 1830 przeobrażenia i się ona rozwija i się ona rozwija i się ona
 em, odenat Belgii od Holandii, a na drugim końcu Europy po-
 wstał państwo i się ona rozwija i się ona rozwija i się ona
 we na polu postępu i się ona rozwija i się ona rozwija i się ona
 ne, ale była to rzesz przemysłowa i się ona rozwija i się ona rozwija i się ona
 cy pokojowej literatury i się ona rozwija i się ona rozwija i się ona
 nie i się ona rozwija i się ona rozwija i się ona rozwija i się ona

nikow cywilizacyjnych. Wprawdzie prace napow. postępn.
niektóre tak wycho jakby mogła, bo niektórzy myśliciele sta-
nu starają się ten ruch wzmianie pojąć powstrzymać,
ale nie chcą do końca tego upetnieć, gdyż ruch ten nie
może być wstrzymany. W ostatnich latach restauracji da-
ją się słyszeć głosy żądające zmniejszenia nie wolności w wy-
stąpieniu komunistów, którego w całym węgrowskim nie-
wolnictwem, Francya rozpięła podjęła walkę z Anglią i Niemcami.
Data jej o powstanie egipskiej wojny, ofiary filozoficznej. W Ake-
sy niemieckiej goście nie było, a samontanymu przem-
owano z katedr uniwersyteckich, nauki, gdzie do zmiany sto-
sunhoio politycznych, do zjednoczenia narodu w sprawach publicz-
nych, w ogóle narody przychodzą do samopoznania i xbrój-
są do walki i umysłowej, a także o ich prawach. Na
polu rozwoju wolności pracy, na polu rozwoju nauk i haru-
ją się z nakońcem pracownicy. Polke, Borsp. pracują nad san-
skrytem i wytworają nową naukę filologii, potow. naukę
tydziej powstawa, a także i germaność, pewnych tudów, pochodze-
nia i jęzoności, rodu jęz. i tureckiego, jakoby Grimm i Wilhelm
Schlegel filolog i poeta x. 1815. należą także do pierwszych
badaczy na polu filologii. Na polu sztuki i literatury starają
się także doznawać i innym, a także i jęz. i tureckim tudom,
malarstwo sceny i się dostrzeż. Cornelius i Goethe malae-
stwa. późniejsi malarze jak Overbeck, Schadow, Schu-
bach, Schwanthaler są albo uczeni, albo wolni i t. d. i t. d.
Corneliusa starającego się wytworzyć oryginalną niemiecką

Malarstwo angielskie podczas doby restauracji, tak jak
 i w czasach poprzednich rozwijało się w ciasnych granicach;
 kościół anglikański bowiem, trzymając się zasad puryta-
 nizmu, stronił od sztuki uważając, że jest ona pewnem
 ubliżeniem dla powagi kościoła, że stanowi rozlagnie-
 nie myśli; przytem pojęcia o sztuce Anglików różniły się
 zupełnie od pojęć ludów na stałym terytorium, to też w Anglii
 rozwija się jedynie malarstwo portretowe, po raz ten ma-
 dowano słabo malarzy francuskich i nie wytworzono sztu-
 ki oryginalnej. Z portretistów najznakomitszym
 był Thomas Lawrence z: 1830r. W Włoszech, w dawnej ojez-
 dzie rozwoju sztuki, widzimy wielu zdolnych pracowników,
 ale nie widzimy ludzi genialnych, najwyżej stanął Carme-
 eini, z: 1844r. Jednak on nie był postacią wpływową nie wy-
 tworzył szkoły, a i nie jego pora Włochami nie miało roz-
 głosu. Choć w fragnęła rozrząd pod wielu względami ra-
 nikiem unyślowym na zachodzie, nie miała jednak
 własnych pracowników, a tylko pracowników pochodzą-
 cych z innych sekcji terytorium pod jej berłem: Karol Brulow
 portrecista był z pochodzenia Szwed, Jiwarowski pejzarysta,
 przedstawiający pejzaże morskie i stepowe z pochodzenia Or-
 manin z nadgórnego Dniestru. W Polsce nie spotykamy
 żadnego imienia głośniego w rozwoju sztuki, a nawet utrzy-
 mywano w Polsce o Polsce, że nie stanie się ona nigdy
 polem rozwoju malarstwa, nie mniej tradycje malarstwa
 z czasów Stanisława Augusta istniały, z portretu Wło-
 chów oświecanych dwór ostatniego króla wy różni się Pa-

ciardzi, istniała także w końcu resztygo stulecia szkoła
malarska Norblina, Francizek Berniglewicz cieszył się
rozwrotem, w późniejszych czasach mianowicie w pięno-
wicz i w innych. W tym czasie znanymi rysownik
litowski, 1777-1807. Później z głównie odzwierciedleniem koni
a także z znakomitych typów charakterystycznych, pochodził on
z Polania pracował w Torawie, a później w Petersburgu, dla-
tego też przez historyków sztuki rosyjskiej zaliczany do ryso-
wistów rosyjskich. W Wilnie, chociaż słynął uniwersytet, nie
było pole dla rozwoju sztuki, zaczęło ^{kanu} tamowanie sztuki Ru-
sów profesor rysunku przy uniwersytecie i Walenty Wian-
kowicz uczył Rustema, twórcę znakomitego portretu Wic-
torii i cerionego rewersu na arkuszu i na podobieństwo
Bickiowicz oparty o katedrę. Bickiowicz postacią jest Wi-
chacz Stachowicz, nie wielkiego wykształcenia ale poetycznego
natchnienia artysty, biskup krakowski i poeta Woronicki był
dla niego natchnieniem, on to pragnął, na wzór królowej
Kathli z Flemingów Bartoryskiej, która w sobie w Putawach
wykorezystała muzeum narode, "świętych i tybille", wykorezysta
także muzeum w pałacu biskupów krakowskich i skłonił
Stachowicza do poświęcenia czasu pracom historycznym.
Stachowicz wykonał cały szereg fresk i najchlubniejszych chwał
Wojaków naszych i utrwalił chwile naszej przeszłości i ostatnich
lat niepodległości jak: "ryś się do Wołcińskiego", "powrót wojak
z Podkarpac". Wielki pożar w 1850 r. Krakowa zniszczył wszystkie
te prace. Z tego widzi się że były to talenty pełne pracy, ale bez
wpływu i niewzbijające się zbyt wysoko, to też nie przypuszcza-

no, że schłone nastak wiechnie się rozwinię. Podczas gdy re-
 stauracyi pracowano na polu fizyki i nauki, ale na polu
 wynalazków zrobiono wiele rzeczy pożytecznych i niemię-
 cych do umniejszenia przesilenia skrócenia czasu, rozszerzenia
 przemysłu, handlu oraz ułatwienia pracy mechanicznej. Wśród
 wynalazków, które z dziwną szybkością rozwijają się za doby restau-
 racyi trzeba najpierw wymienić zastawianie pary w różnych
 kategoriach pracy człowieka. Długo czasu XVIII w. starano się zastaw-
 wać parę do zeglugi, a w XIX zastawiano najpierw do młotych, a
 następnie do większych statków. Pomysł tego wynalazku pow-
 stał w umyśle Amerykanina z Pennsylvanii Roberta Fultona
 (ur. 1765-1815) zastawiał on pierwszy parę do zeglugi i robił bardzo
 pomyslnie próby na rzekach amerykańskich, następnie w 1807 r.
 z wynalazkiem tym udał się do Europy do Napoleona, ale Na-
 poleon do wynalazku tego nie był wiele przywiązany, wagi,
 i nie ocenił go należycie i nie skorzystał z niego, co wpłynę-
 ło na opóźnienie zastawiania pary do zeglugi. Fulton nie
 znalazłszy poparcia w Europie powrócił do Ameryki, wynala-
 zek swój udoskonalił i w 11 lat potem tj. w 1818 r. zegluga parowa
 zaczęła nie tylko się rozwijać, ale z rzek przechodziła na wody oceanu.
 Fulton wynalazł także miny podwodne, oraz torpedami-
 rowane, niekonne te miny, najlepszą obroną brzołw i por-
 toów wojennych, są tak urządzone, że pływają pod wodzą i nie mogą
 statki nieprzyjacielskie. Zegluga parowa w 1820 r. rozwija się,
 a między 1820-25 ustala się w Europie; jednocześnie zaczęło
 zastawiać parę do parowozów, a następnie do statków. Amery-
 ce, gdzie Amerykanin Evans zapatentuje się na Fultona i wyzna-

kartmachiny parowe o uruchomieniu i napędzie, a zastosowawszy
 ten wynalazek do lokomotyw wprowadził. W urzędzie kolei żelaznych
 o rację drewnianą, gdyż czołowe były drewniane. Wynala-
 zek Ewana udoskonalił inżynier angielski Jerzy Stephensen (1781-1858)
 i przyjął się do wprowadzenia kolei żelaznych w Anglii, a na-
 stępnie i w innych krajach. Po wprowadzeniu pierwszej kolei
 w Anglii między dwoma miastami, ale fabrycznymi miastami
 mi. Stockton i Darlington w 1825r. wynalazek ten szybko prze-
 szedł z Europy zachodniej do wschodniej, ale tu zatrzymał się wrod-
 kowej prowincji dawnej Polski i bardzo długo nie posuwał
 się dalej. We Francji kolei żelazne ukończył się we dwa lata
 po Anglii, a w Niemczech po wprowadzeniu kolei. Pierwsza
 kolej między Nidriem, Karlsruą a Breklowem ukończono
 1841-44 i na długo się to jedyna linia na wschodzie, dopiero
 w 1850r. przebudowano kolej żelazną między Petersburgiem
 a Moskwą, nie chodząc jednak o udogodnienie drogi dla
 handlu i przemysłu, a raczej o wykonanie woli cesarza i
 króla. W Europie wschodniej kolei żelazne zaczęto budować
 po 1860r. a obecnie pracują nad kolejami żelaznymi, mającą połączyć
 Europę wschodnią z wschodnimi krańcami Azji, jest to ko-
 lej transyberyjska; kolej ta buduje się w dwóch kierunkach:
 od wschodniej Europy i od północnej Korei

[illegible]

nych i obracających się wokół osi. Przyrząd ten umieszczano
 na wieżach słupianych na wyniosłych miejscach, w dzień
 przypatrywano się nichowilnicę gotów okiem, w nocy zapala-
 no latarnie na tych drogach, a ilosci i pochylenie się do-
 wych oznaczaty wyrazylub pojedyncze litery. Do dnia
 na flocie są w użyciu również barone chorgiowi i turgei do
 porozumiewania się w zakresie pewnych pogód. Telegrafy
 optyczne utrzymaty się najdłużej w Europie, szczególnie w Grecji.
 Do 1854r. była taka linia telegraficzna między Karsawg a Mos-
 burgiem, w czasie wojny amerykańskiej używano w Rosji tele-
 grafy miany już za czasów perskich a mianowicie: stawia-
 no stupy drewniane oblane smolą i okryte blakami, palą-
 cymi się takow, stupy takie stały od Brodu do ... do Sucha
 i miały być zapalone w razie zagrożenia Austrijskiego,
 a wręcz miały służyć na jeden raz /1854r/. Na polu zastosowa-
 nia elektryczności wiele lat upłynęło zanim w naszym kraju
 nie opadł na pomysł telegrafów elektrycznych opierające się na
 badaniach Wolty, Ampe'a, Arago i Danielysa (Bersteda, 1841)
 wynalazcy elektromagnetyzmu. Telegraf elektryczny sieci
 którego oślatają obecnie całą kulę ziemską, wreda wielką
 szybkością w użycie nawet i tam, gdzie koleje nie było przed-
 ko się rozwinięty, oddaje on wielkie usługi, zaberpięca bożym
 przeciw burzom, ochrania od morskich katastrof, bo użył się
 sławie meteorologicznej, mogąc wytworzyć przypuszczenia
 o pogodzie dnia nadzprnego są połączone a sobą telegraficz-
 nie, telegraf utakwia także szybkie przeniesienie wiadomości
 i, co optyczne na zamiar w słownikach i tureckich. Włowie-

Źle nie gasowe wesoło w użycie 1826r; zastawano je w zachod-
 niej i środkowej Europie na wielkich przestrzeniach; przedtem
 poprzestawano na oliwie, oleju lub świecy, u nas Warszawa po raz
 pierwszy oświetlono świecami olejowymi przy końcu panowania
 Augusta III. Epoka restauracji jak obfitość wynalazki; wtedy to
 wynaleziono szybkie i ujemne odwarzanie portretów - dageroty-
 py - ten wynalazek Daguer'a z 1839r. poprowadził do wytworze-
 nia fotografii. Fotografia przyczyniła się nie tylko do uwiecznie-
 nia widołoko, gmachów i budowli, ale i do rozwoju takiej nauki,
 która, zdaje się, nie miała żadnego z nią związku, mianowicie
 przyczyniła się do rozwoju astronomii, dzięki bowiem mamy bar-
 dzo dokładne zdjecia niebieskich widnokręgów. W szeregu wynal-
 azko; przyczyniających się do udogodnienia życia, znaczący
 wpływ wywarł wynalazek cukru z buraków; do wynalazku te-
 go przyczynił się system kontynentalny, on bowiem usuwając
 z handlu wszelkie produkty angielskie, zmusił do szukania spo-
 sobu zastąpienia trzciny cukrowej innym surogatem, suroga-
 tem tym były buraki, które zastąpiły w zupełności trzciny cukrowej,
 a jako tańsze uprzyściplniły wszystkim użycie cukru. Choć ten
 okres ten był krótki, to jednak wynalazki, jakie w tym okresie po-
 czyniono rzuciły podwaliny przyszłego postępu, świat później-
 sy wynalazki przekształcał, u doskonalał, a zastawano je do
 różnych umiejętności i do różnych gatunków pracy ludzkiej, zebrał
 w domunkowo bardzo krótkim czasie owoce pracy tej epoki. Były
 to wszystko zdobycze materialne, wpływające na zmniejszenie
 przestrzeni, skrócenie czasu i rozszerzenie zakresu wiedzy ludzkiej,
 strona duchowa umysłu ludzkiego była zaniedbana, niewiarę

wywołana wielką rewolucją ujawniła się w dni walk. Na-
 poleon z zupełną obojętnością w sprawach wiary, oboję-
 tności wiele zrobił dla utrzymania niewiary i dogłębnego
 z Francji, zaciągł zwracając uwagę na wyzyskiwanie
 chłopiństwa, obudził się także duch mizjyny. Później
 zaciągnął się kwonę: na dalekich drogach pod zarządem i opie-
 kę wstydliwej Propagandy Świętej, masowa nadziera-
 niem środków materialnych między innymi nad ich bractwami
 Jona i gatunki Propagandy jest akademie propagandy kadet-
 ega mizjyonary, w akademii tej wykładają wszystkie
 ki na kuli ziemskiej i gdzie na pewnym stopniu rozwoju
 obojętów zwracając uwagę na pracę mizjyonarską poza Eu-
 ropą i przykrycia, aż do tego, że prace te przyniosły pożytek,
 prace te obejmują kraje najmniej ^{zadane} z najgorszą wybrzeży
 północnej Afryki, środkowej Ameryki aż do najdalejch krajów
 Oceanu Spokojnego. Wneregę ludzi pracujących w miastach
 widziemy i naszych ziemkoio. hr. Maksymilian Aylto w Afryce
Strupetof, Swennachi w północnej Azji. Doba II od 1830-1848
 jest oświeceniem nie dlatego enaczenia dla ludkości, w czasie
 tej doby społeczeństwo europejskie demokracją się różniło sta-
 nowieniem, co różnica zabros wiodły wśród tych, którzy do-
 dowiedzy byli uniwersyteci, szkoły stały się dostępne dla wszystkich
 warstw społecznych, wprawdzie zawiązków nie mających
 umagała jest ono w innych krajach Europy. Wielkie enace-
 nie ma rozwój nauk przyrodniczych i nauk ścisłych, a pra-
 ce liczynek pracowników stały się zawiązkami i nowych wynal-
 azków, doznanych już wynalazków, przybywało nowe, a Fran-

cyą składa dowody że w pracy nie ustaje, ucereni jej jak: chemik Dumas, fizyk Babinet, geolog Elie de Beaumont, astronom Leverier posuwają zakres tych nauk, inni pracownicy starają się nauki ściśle zastosować do życia praktycznego. Wynałazek Daguerria - dagerotypy - powstały przez Blanquarda udoskonalone, on bowiem około 1840 r. wprowadził dobiecie na papierze, a te pierwsze próby fotografii stały na pewnym stopniu udoskonalenia około 1848 r. Prłowiek ujął człowieka nie jako przyrodę, dokonywa jej tajemnice i magla siły przyrody do pracowania dla wiedzy. Francya wiele, pod tym względem ma zalety, to też za Burbonów i Orleanów przodu była na polu nauk ścisłych i innych narodów, poza Francją widzieliśmy tylko Niemcy ale one pracują więcej na polu myśli, na polu systematyzacji filozoficznych, niż na polu zastosowywania nauki do życia. Pomimo kierunku praktycznego, jaki się w ruchu umysłowym przejawia, nie zapomniano jednak i o sztuce, chociaż na tem polu długo widać dawnych mistrzów; w Niemczech pracują malarze: Cornelius i Overbeck, rzeźbiarze: Schwanthaler i Thorvaldsen, muryka ma przedstawicieli Niemców, których widzieliśmy przed rewolucją jak: Hebera zmarłego w 1825 r. Benthovena 1827; muryka włoska rozwija się pracą i talentem Berniego i Belliniego. Hiszpania mająca najdłuższą szkołę sztuki na polu malarstwa, czerpie od innych, jest ona w okresie upienia, w której dla jej malarstwa jest dawno. Polska na polu malarstwa po roku 1830 ucerem wybitnem się nie zachowała, ale na polu muryki i marmatowych przedstawicieli Fryderyka Hopena i Stanisława Morawskiego.

22
Sędziuch Szopen urodzony 1809 r. na Kharowsku w Delarowej
Woli, w tym samym roku w którym urodził się Juliusz Ho-
wacki z ojca Francusa, oddawna w Polce przebywającego i z
matki Polki, wprowadził muzykę na nową tory i stał
się twórcą muzyki narodowej. W niewiele lat młodszy od
Szopena. Boniushko urodził się 1820 r. w Ubielcu, około Smi-
towie w dawnym województwie mińskim, w tym pań-
stwie polno-litewskim, który wydal z Adama Dęstera, Kociusz-
ki, Juliana Niemcewicza. Boniushko jest pełnym twór-
cą opery polskiej i pracownikiem na polu muzyki nardo-
wej, bierze motywy ludowe do swych utworów, umi. on 1872 r.
w tym samym kierunku narodowym na polu muzyki po-
rą. pełnym i politycznym wybitnego pracownika, a jest nim.
Sekar Sosnowski urodzony na Wołyniu 1810 r. umi. 1855 r. w Ry-
mnie. Do ostatnich lat życia oddawał się on pracy artystycz-
nej z ramienia jedynie, gdyż bóg ciotwiekiem bardzo
różnym prac. swych nie sprzedawał, ale darował,
z prac jego w kraju mamy w Krakowie Jędrzej i Jędrzej-
ta, w Warszawie w kościele św. Piotra na Smolnym, w kościele bi-
rupa Kanonowicza i niektóre prace w kościele Wnie-
śle jego prac pozostało w Ryminie, gdzie podziwianym i do-
równanym. W owym czasie jest i Wiktor Bródki urodzony także na
Wołyniu a z tego dotąd nie wiem, przebywał w Ryminie
i pracuje pomimo podeszłego wieku, Bródki w pracach
swych tworząc się doświadczeniem ogólnie ludzkim, Sosnowski i
podnosi rzeczy krajowe i wstawia się doświadczeniem narodowym
tworzącym, na nowo na drugą półkę wznosi, że Star

5
ny i jednocześnie rozwijają się oddzielnie pod społeczeństwem an-
gielskiego i szybko kroczą na polu rozwoju użytkowego, udróżnia-
jąc wielkie zdobycze na polu przemysłu, który tam szybciej się
rozwija niż w Europie, gdzie wrogody polityczne ergo krępowa-
ły nowe wynalazki. Jednocześnie z rozwojem przemysłu i z
szybkim rozszerzaniem wynalazków do przemysłu udróżnia-
w Europie zmiany dotychczasowych i wytwarzanie się no-
wych potrzeb, co wywołuje wytwarzanie się nowych gałęzi
przemysłu. Do 1830 r. obyczaj w życiu codziennym w wielu
krajach szybko się barbarozmienia, przedtem umiarkowanie
i prostota przejawiała się prawie wszędzie, zbytek spotykał się
tylko wśród szlachty bogatej, w drugiej połowie XVIII w. nastąpiło
racjonalne wywołanie coraz większego zbytku w klasach średnich,
mniej zamożnych i przechodzi do klas niezamożnych. Armia-
na, która odbywała się w ciągu wieków, w XIX w. następuje bar-
dzo szybko w kierunku zwiększenia wydatków i wytwarzania
nowych potrzeb, powstawanie nowych fabryk nie przykrywa
się do podniesienia dobrobytu, przeciwnie dobrobyt wśród klas
pracujących upada, bo ich państwo i armia wrogody pracowa-
nia na pracę maszynową a udróżnia to na wielu polach od-
pracy i t. d., aż do najbardziej skomplikowanej pracy fabrycznej.
Nierównowaga wśród warstw pracujących utrudnia się ciągle,
z tego korzystają purytanie, do których należy klasa wyższa się wytwor-
zyć wśród warstw niezaangażowanych coraz nowe pragnienia
armii. Rozwój cywilizacji materialnej i niedostatek w państwie
stosunku moralności i oświaty, a prawnie i wielość wiar
nie przeszkadza do szerzenia mas, rozszerzanie siły państwa

machin, sporność i sprawę roli i znaczną produkcję tejże,
ale tłum pragnący chleba nie zmniejsza ^{się} wcale. Wśród na-
woju cywilizacji materialnej widziemy że dążą do wiele
na polu ulepszenia na roli rolniczej i rozwoju górnio-
stwa, kopalnie są pilnie i lepiej eksploatowane, przedewszyst-
kiem rozwija się szybko wydobywanie rudy i cennych me-
tali w drugiej połowie: w Kalifornii i Australii. W naszym
kraju przed 40^{ty} laty nie przypuszczano tak bogatych pokła-
dów nafty, a to gęsto przemysłu przyczynia się do dobroby-
tu liczących mas, górnictwo rozwija się we wschodniej i w
południowo wschodniej Europie, odgrywając się coraz nowo po-
składki ciat w obojętym materii racjonalnych, co jest podnosi pod-
nosi pod względem racjonalizacji pod względem wygod ma-
terialnych. Zastosowanie pary przyczynia się do umińsze-
nia czasu, co spowodowało doprósne wyspychanie i odet, obni-
żenie się poziomu wód i spowodowało zmiana klimatu, a na-
jemne oddziaływanie na warunki higieniczne w wielu miej-
scowości. Wrocl handlu widimy wrocl, bo wielka ilość wyro-
bów fabrycznych kate rukać nowych drogobytu, sieci kolewie-
larych i innych na się na dany i na nowych i nowych, miejsca
mające do tego wielkie znaczenie jako składy towarów empo-
riar lub jako miejsca jarmarków i spadają zupełnie jarmar-
ki utrzymały się tylko w krajach później ucywilizowanych i wiel-
kich obrotach, a nie przemian racjonalizacji i canikanie jarmarków
odgry od racjonalizmu w ich obrotach, a nie racjonalizacji tylko i innych jest
miejscem wroclu kuzięk i futek, na wschodzie są wielkie jarmar-
ki na pograniczu w łacińskiej Europie i w Azji w Azji w Nowogrodzie.

W nas w Polsce bywały także znaczne jarmarki; słynne jarmarki odbywały się w Nowym Torzymie i w Jarosławiu nad Sanem, do którego zjeżdżało się do 2000 kupców, między którymi byli też kupcy z Turcji i Serbii. Wystawy przemysłowe. Zjawiskiem XIX w. są wystawy przemysłowe z ramienia państwa krajów, a potem powoływane grupujące wokół siebie ludność pracujących z różnych krajów Europy. Pierwsza wystawa odbyła się w Paryżu w czasie konsulatu 1801 r. ale tylko wystawa przemysłowa francuskiego, pięć lat po pierwszej, urządzono pod protektoryatem cesarza Napoleona drugą wystawę 1806 r. i niea niepodniewana w historii wystaw wnet i w Polsce zaczęło myśleć o wystawie, ale urządzenie jej nie miało miejsce dopiero w 1818 r. już w Polsce kongresowej która wiele wzrosła exspecta z Francji, od której jako krótko Warszawskie, była finansowa i wojakowej zalewności. Pierwszą wystawę produkcji krajowej urządzono za namienictwa króla Józefa, a potem powołwały się wystawy co parę lat, ale po 1820 r. ustaly na stałe. Przykład Francji naśladowały inne kraje, urządzono wystawy w Dreźnie, Monachium, Madrycie, Biele, powołane wystawy jednak urządzają się dopiero w drugiej połowie XIX w. i stały się jakby szkołą szeregu pewien zakres wiadomości wśród obywateli krajów pracujących. Cywilizacja materialna ujemnie wpływała na naukę wyrobniczej ludności, obok rozwoju przemysłu widoczny krzewił się nędza, a nędza wraza i ciemność powoduje repulcie obywateli, co przynosiła tłum roboty na zachodzie. Z tego społecznego chęć na kryć za porządek ustaw prawodawczych, już za Ludwika Fi-

lipa w 1841 r. powzięto uchwały do polepszenia doli klasy robot-
 ników jako to: ograniczono liczbę godzin i rodzaj pracy dzieci; wpro-
 wadzono obowiązki nauki elementarnej dla nich, ale uchwały
 te nie polepszyły warunków ludności fabrycznej; przylem obo-
 prawnych ustaw widziemy liście teorye doktrynerskie wpro-
 wadzające zamęt w pojęcia mas ciemnych, a nie przynoszące
 im żadnych korzyści. W r. 1848 teorye doktrynerskie rozwijają
 się w społeczeństwach, ale polepszenia nie wprowadzają, przeciwnie
 wprowadzają tylko ciężkie dla ludności przewroty. Najlepszym
 lekarstwem na to nie była by wiara, ale o to niewiele dbano
 a jednak wiara i wiedza jest najlepszą dewizą po-
 lepszenia losu i podniesienia ciemnych mas. Wskutek po-
 większenia się biedy i wzrostu ludności, a także wskutek woj-
 nien politycznych, przodemigracyjny w Europie przybrał od
 1848 r. wielkie rozmiary; ogromne tłumy ludności rozrona-
 wej udają się do Stanów Zjednoczonych. Głogę, że tam naj-
 polepszenie losu, a chociaż rzyskle rażo je spotyka, nie pow-
 strzymuje to innych i emigracya idą dalej dookliku kłosa
 Europy, to porabiała ją młodych sił, które nie miały czasu wy-
 robić się naleyście. W Ameryce od 1812 r. wytworzyła się rząda
 Montego - prezydenta Stanów Zjednoczonych - głogę, że Ame-
 ryka powinna być tylko dla Amerykanów, że co się dzieje w okre-
 sie stosunków politycznych, nie powinno obchodzić państw euro-
 pejskich, że one nie mają prawa mieszać się do spraw Sta-
 nów Zjednoczonych i że nie należy dopuszczać na terytorie ame-
 rykańskiej żadnej nowej kolonizacyi państwowej europejskiej.
 Do niego rząda Montego, Ameryka pozostała i nadal otwara

12. dla liczących przybyszów europejskich. Skolice dotąd nieza-
 mieszkane, tak zwany Far West, tj. stany zachodnie nad Oce-
 anem Spokojnym są przystankiem dla nas emigrujących,
 które, przez ich pobiegliwość, skolonizowały te odległe pusty-
 nie i przyczyniły się do rozszerzenia niejako naszego swia-
 ta. Doba III^{ta} od 1848-1870 r. Po 1848 r. wiodriny ze sztuki pig-
 ne w zachodniej i środkowej Europie rozwijają się pod dłoń-
 tych samych mistrzów co przedtem, ale zato przybywa na
 to pole nowy kraj. Polska. Malarko w Niemczech ma przed-
 stawiciela Kaubacha em. 1874. w Austrii. Makarta, w Węgrec.
 Munkackiego. Francya posiada Ternet'a i Delaroche'a male-
 rzów, którzy do poprzedniej niż do obecnej doby. Polska uwa-
 żana była dotąd za kraj, gdzie sztuki pigne nie mogą się roz-
 winąć, nie mniej jednak wiodriny tam rozwój sztuk pig-
 nych, a nawet wytworzenia się całonowej szkoły malarskiej, któ-
 rej głównymi przedstawicielami są: Matejko i Siemiradski.
 Obaj ci pionierzy sztuki pracowali w dwóch różnych kie-
 runkach. Jan Matejko urodzony w Krakowie 1838 r. otoczony ra-
 bytkami dawnego życia historycznego, czerpał do wyczerpania
 tematy z przeszłości narodowej i całą przeszłość w swoich pra-
 cach odzworzył. Henryk Siemiradski z rodu pochoźcego z Lit-
 wy z powiatu Nowogrodzkiego, urodzony w Dnieprze 1843 r. gdzie
 rodzice jego czasowo przebywali poszedł w inną stronę, do
 obrazów swoich bierze tematy ogólnoludzkie, lub z życia staro-
 żytnego świata, to wytworzenie się nowej szkoły malarskiej,
 w której obok wyżej wspomnianych mistrzów wiodriny Brandt
 Chelmonskiego i wielu innych mniej lub więcej mia-

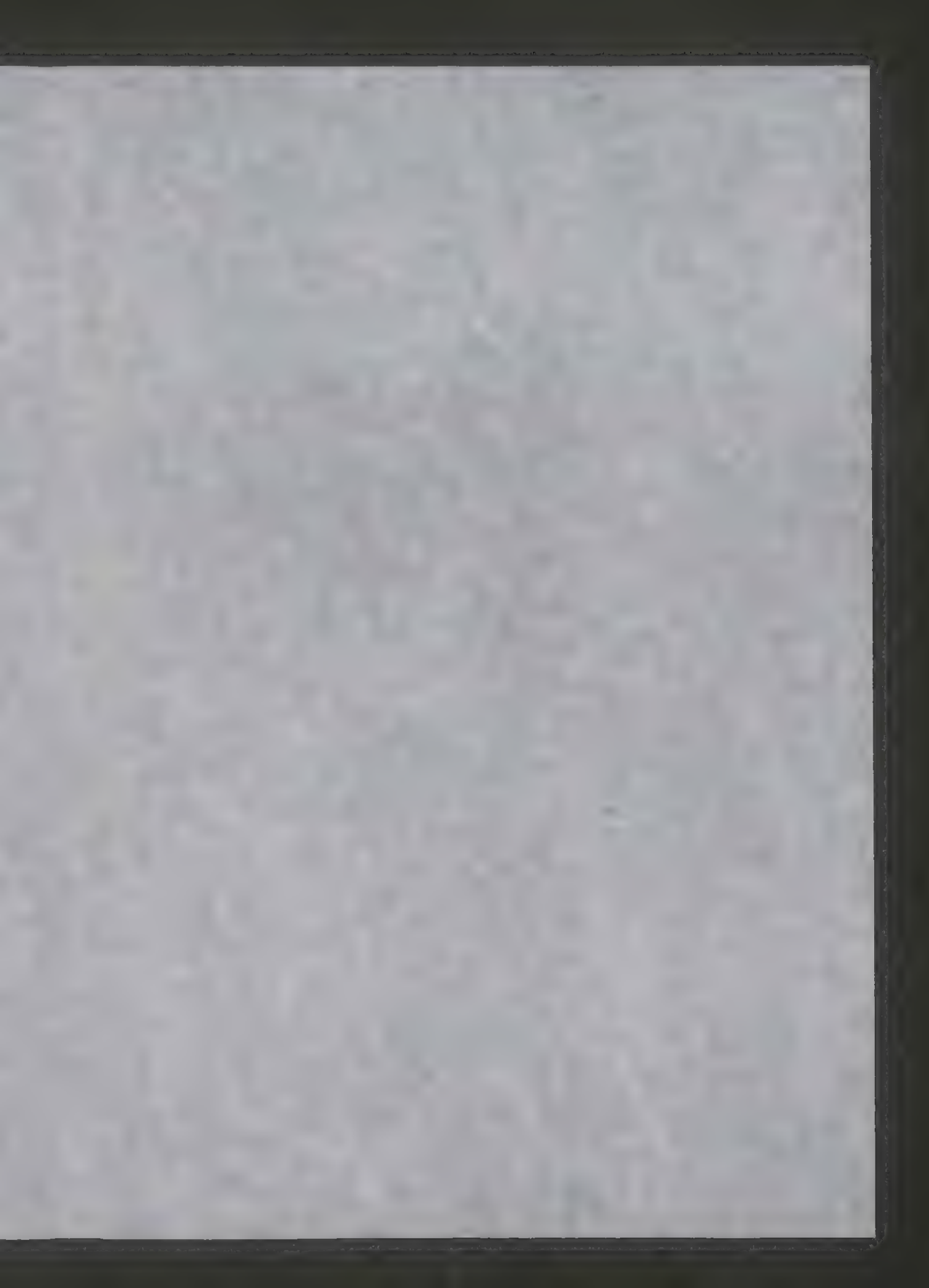
ny malarzy i światła ostatnie etapy naszego porzeczno-
 wego życia. Aleba długo niema mistrzów wybitnych,
 podnosi się ona dopiero w XIX w. pracami znakomitych ar-
 tystów: Włocha Canovy r. 1821 r. i Duńczyka Thorwaldsena
 r. 1844 r.; prace Canovy i Thorwaldsena wyróżniają niejako
 tych na polu rzeźby, nie mniej jednak rzeźba w stosunku do
 malarstwa ma mniej znakomitych przedstawicieli. Niemcy
 posiadają dwóch znaczących pracowników: Raucka i Biser-
 la r. 1864, stawiających jednak za równo w rzeźbie Canovy i Tho-
 waldsena; u nas na polu rzeźby nie było wielu godnych przed-
 stawicieli, chociaż rzeźba rzeźbiarzy jest dość liczną. Cała rozpo-
 czyna się drugą połowę XIX w. odnawiają się wyznaczkami
 i ulepszeniami w kierunku przeważnie praktycznym. Stole-
 je żelazne ulepsza się i rozszerza, przy budownictwie
 przewożono liczne kolumny, przeprowadzono je przez miej-
 sca niegdyś niedostępne dla wozów lądowych, wytworzono
 tunele wśród gór i pod rzekami, przeprowadzono koleje po spa-
 dach gór, do takich kolei należą kolej południowa austry-
 acka idąca od Wiednia w kierunku Szwajcarii i Tyrolu, idąca
 ca nam odrazu do najważniejszej pracy w tym kierunku. Sieć
 telegrafów rozszerza się bardzo szybko, linia podwójna telegra-
 ficzna połączona przez Atlantyk Europę z Ameryką 1866 r. Am-
 garska przez południową Syberię połączona Europę z Achod-
 nizm z wschodniemi wybrzeżem Azji. Największe tunele w
 Europie są: Mont Cenis na 12 kilometrów otwarty 1871 r., Aral-
 bergski 13 1/2 kil. i tunel św. Gottharda 15 1/2 km. Długoci otwarty 1882
 wśród tych prac na pierwszym planie stoi wykopalie

kanatu Sueskiego. Przekopanie kanatu Izerckiego i notcie Sred-
ziemne z morzem Brenonem było już przedmiotem marzeń
starożytnych Egipcyan, a urzeczywistnione zostało w XIX w. dzięki
pracy inżyniera francuskiego Ferdynanda Lessepsa. Otwarcie
tego kanatu odbyło się w 1869 r. w sposób uroczysty w obecności nie-
tylko przedstawicieli świata przemysłowego i finansowego, ale też
w obecności osób koronowanych. Na uroczystości tej był cesarz austry-
jacki, cesarzowa Francuzów Eugenia, następca tronu angielskiego
i następca tronu pruskiego. W ostatnich czasach powstała myśl
połączenia Izeru europejskiego, mianowicie Francji z Wielką
Brytanią drogą Izerową, tunelem pod ciernią, Kaledońską. jeś-
li do tego myśli tej nie urzeczywistniono, to nie dlatego, aby to było
niemożliwe, ale dlatego, że Anglia tego nie chce, bo nie chce u-
mować obrony, jaką jej dala, przyroda w otaczającym morzu.
W ostatnich 25^{tych} latach XIX w. wypisuje Amerykanin Edison z ca-
łym szeregiem wynalazków szybko jeden za drugim nadepiujących,
wynalazki te zawarty na łozach cywilizacji europejskiej tak jak
przedtem wycie parny, wynalazek telefonu i fonografu w zasto-
waniu przyniosł korzyść pojedynczym ludziorom i całemu spo-
łeczeństwu Podróżnicy. Podczas ostatniej doby cywilizacji wi-
dzimy liczną zastęp podróżników przebiegających nieznane
dołgi części naszej kuli ziemskiej jak i rodkową Afrykę i środko-
wą Azję. Afryka, która przed 10tem laty była prawie tak nieznana, jak
Ameryka dla Europejczyków w XIX w., dzięki pracy różnych podróż-
ników przeszła być ciemną nieznana: Lewington, misionarz
protestancki przebył lat 30 badań w głębie Afryki, Losano, Cyrilli
Burton, Grant, Schweinfurth, Cameron, Stanley, Swajnni

Speke i Barker z zoną dotarli do źródeł Nilu. Badania Azji środkowej pokrywały także znaczący postęp: Francuz Dawid badał, dotąd mało studiowany Tybet, przed nim badał ten kraj misjonarz Jüch, ale nie pociągnął tyle rezultatów jak Dawid. Od 1830 r. w ciągu lat 10 Rosjanin a raczej żydowski Antoni Dżewalski, człowiek mający wiele sprytu i przedsiębiorczości przychylił się wiele do poznania Mongolii i Tybetu, które to kraje badał i opisał, jednak Tybet do dzisiaj pozostaje krajem najmniej znanym. Rosjanie i mianowicie gołymi podniebiami i nieświadomie, gdyż on nauk przyrodniczych nie studiował, prace jego jednak jako materiały są dla przyrodników bardzo użyteczne. Polski przyrodnik - zoolog - obecnie profesor uniwersytetu lwowskiego, Benedykt Dybowski badał florę i faunę Dauryi - kraju na wschód od Bajkalskiego jeziora na północ do kuznieckiego jeziora. Aleksander Brekanowski, geolog - brat urodził w wyprawie rzeki rosyjskiej do kraju Burek, a wiadomości o nim stwierdzają, że kraj ten jest prawie niepodległy, mianowicie panujący w nim - erim - i że jeden z nich narzucający się Annu-Urgin zginął tam 1869 r. Następnie Brekanowski sam przedsięwziął wyprawę na północne wybrzeża Azji, gdzie regulował linie wybrzeża oceanu Północnego poprawki te wdrożony na szlakach Beclusa, warne są także badania geologiczne Brekanowskiego. Zachowując charakter polski, podróżnicy nasi składają dowody, że są nie tylko ludźmi nauki, ale i sercami, niejednemu z nich udało się o dobro innych np. Dybowski stał się prawdziwym dobroczyńcą mieszkańcom wyspy Behringa, prowadząc

sam wolał umrzeć, niż przy pomocy Amerykanów 1880 r. re-
 nifery, czemu przyczynił się do podniesienia dobrobytu ubogiej
 tamtejszej ludności. Dawniej już castyngli Polacy na polu
 cywilizowania północnej Azji: Jakubowicz syn jeńca polskie-
 go odkrył w północnowschodniej części Azji lud Pacha, który od
 narwika odkrył w narwano Jakubowicz. Ród ten jest cierniej-
 szy, niż się na pozor wydaje, a język jego jest tak przeważny, że węg-
 niący rozumieli i musieli się takowego uczyć. Koszarzewski syn jeń-
 ca polskiego z exasów Aleksego odkrył archipelag Kurylski, od je-
 go i mienia Jedon z rzek na Kamercacie narwano Koszarzewkę
 Dymitr Pawłucki również potomek jeńca polskiego z exasów
 Aleksego wprowadził między 1730-35 r. na Kamercatę pasterstwo
 i uprawę jarzyn. Wogóle Polacy przyczyniali się do podniesienia
 dobrobytu i moralności tych północnych ludów, to też gdy chciano
 dać świętego i patrona tym okolicom wynaleziono go wśród Pola-
 ków był nim Innocenty Kulczycki. Kulczycki syn księcia unie-
 kiego rodu z okolic Łucka na Wołyniu, szukając lepszego losu
 udał się do Rosji na exasów Dobru M., został księciem, prawow-
 nym a następnie biskupem w utworzonej dycezyi nad Biał-
 katem, on to założył pierwszą szkołę w południowej Syberyi, a po-
 nieważ wyróżniał się wyjątkową moralnością i wyprawnymi po-
 jeściami zrobiono go w Dzw. świętym i patronem północ-
 nej Azji. Dołak Hieronim przeł Kowalewski kolega Adama
 Mickiewicza, długoletni profesor w Kazaniu, następnie w
 uniwersytecie warszawskim, badał język mongolski i ułożył gra-
 matykę oraz słownik mongolski, przez buddystów był on za pół-
 boga uznany, na co otrzymał patent, inny Dołak Hie-

lecki zwiedził też Australię, gdzie jeden z najwspanialszych szczytów
 Alp australskich nazywał się góra Kosciuszki; około r. 1876 polski
 podróżnik Szolcman zwiedził Amerykę. Konstanty Jelski
 badał faunę Ameryki południowej. Kubary zwiedził i opisał
 wyspy Samow. Na polu odkryć geograficznych wielkie za-
 stugi potoczyły rozmaite towarystwa geograficzne w zachod-
 niej Europie wysyłając ludzi nauki do różnych okolic Azji
 i Afryki; prócz tego wiele podróżników w swoim kontekście po-
 konując wiele trudności docierało do odległych okolic Afry-
 ki; ponieważ wiele okolic w Afryce, w Azji i w Ameryce po-
 łudniowej nie jest jeszcze należycie zbadanych. Gdy się skoń-
 czyła praca geografów zaczęła się znużająca praca przyrodników.
 Charakterystyczny jest rozwój w ostatnich trzech dekadach lat
 XIX w. i XIX przy wielkim rozwoju nauk ścisłych rozwija się
 literatura powieściowa, a poezja milknie; powieści kawi-
 cny, budują nowe pojęcia, rozszerzają nowe prawdy, staje się
 tendencyjną, stara się rozbudzić zamiłowanie do pięknych
 kierunków w życiu, ale często staje się fantastyczną i ba-
 rana na manowce. Dziennikarstwo, które na początku
 XIX w. nie wywierało prawie żadnego wpływu, staje się praw-
 dziwą potęgą, kierującą opinią publiczną i staje się narzę-
 dkiem politycznym, kiedy opinia publiczna w sprawach
 ważnych głos zabiera. Dziennikarstwo stusnie narwało
 żongr z pięknymi i potęgą europejskich, ale nie można
 powiedzieć, żeby ono wewnątrz stało na swym stanowisku
 w sposób właściwy, żeby trzymało standard prawdy, co przy-
 nosiłaćie szkoły społeczeństwach w XVIII w. przedajność

— *W. W. W. W. W.*

The first part of the paper discusses the importance of the study of the history of the English language. It is a branch of linguistics which deals with the changes in the language over time. The second part of the paper discusses the importance of the study of the history of the English language. It is a branch of linguistics which deals with the changes in the language over time. The third part of the paper discusses the importance of the study of the history of the English language. It is a branch of linguistics which deals with the changes in the language over time. The fourth part of the paper discusses the importance of the study of the history of the English language. It is a branch of linguistics which deals with the changes in the language over time. The fifth part of the paper discusses the importance of the study of the history of the English language. It is a branch of linguistics which deals with the changes in the language over time. The sixth part of the paper discusses the importance of the study of the history of the English language. It is a branch of linguistics which deals with the changes in the language over time. The seventh part of the paper discusses the importance of the study of the history of the English language. It is a branch of linguistics which deals with the changes in the language over time. The eighth part of the paper discusses the importance of the study of the history of the English language. It is a branch of linguistics which deals with the changes in the language over time. The ninth part of the paper discusses the importance of the study of the history of the English language. It is a branch of linguistics which deals with the changes in the language over time. The tenth part of the paper discusses the importance of the study of the history of the English language. It is a branch of linguistics which deals with the changes in the language over time.

*~ uprzejma prośba o rychły zwrot
po przeczytaniu.*

9/8.000

Wolna wola w obec statystyki.

Napisał

PROF. DR. JÓZEF KLECZYŃSKI.

1a

Statystyka jako nauka spostrzegawcza o społeczeństwie wychodzi z ogólnej zasady przyczynowości, to znaczy uznaje, że każdy fakt w życiu człowieka i społeczeństwa ma swoje przyczyny. Zasada przyczynowości odnosi się tak do czynów fizycznych jak moralnych i statystyka stara się wykazać oddziaływanie różnych przyczyn na ludzkie życie i czyny. Ponieważ życie moralne człowieka podlega tej ogólnej zależności od przyczyn, naturalnie więc powstało pytanie, czy człowiek może reagować na pobudki usposabiające go w pewnym kierunku, czy też jest zmuszony koniecznie poddać się działającym przyczynom. Statystycy z początku rozbierając te pytania, nie zawsze zajęli jasne stanowisko i ztąd posądzono ich o determinizm; co nie było może bez pewnej słuszności. Quetelet pisał: „We wszystkim co się odnosi do zbrodni, takie same liczby powtarzają się ze stałością, której nie podobna zapoznawać, nawet dla tych zbrodni, które zdawałyby się uchylać od wszelkich ludzkich przewidywań, jak morderstwa, ponieważ bywają popełniane najczęściej w skutek zająć, powstających bez powodów i wśród okoliczności pozornie zupełnie przypadkowych. Tymczasem doświadczenie uczy nietylko, że morderstwa są corocznie popełniane prawie w tej samej liczbie, ale nawet, że narzędzia użyte do ich spełnienia są zawsze w tym

PROSPEKT.

omienia swoich i obcych z wytwórczością naszego kraju, z jego handlem fabrycznym, górniczym, rękodzielniczym i rolniczym, z jego zdrojami, jak również celem zyskania wytworcom naszym nowych i korzy- zbytu, rozszerzania zakresu ich wpływów popularyzacją tego, co nasze obcą wytrzymać może, podejmujemy niniejszem Wydawnictwo organu przemysłowego i finansowego, pod tytułem:

„GALICYA ILLUSTROWANA“.

Wydawnictwa, które wychodzić będzie peryodycznie zeszytami, jest: ogarnąć życia ekonomicznego kraju; podawać opisy szczegółowe miast zarówno do- ści ich ekonomicznej i znaczenia handlowo - przemysłowego, jak i obecnego zcząć illustrowane w możliwie najozdobniejszej formie monografie krajowych yslowych, fabryk, kopalń, zdrojowisk i uzdrowisk itp.; omawiać wszelkie ce naszych stosunków ekonomicznych i kredytowych; podawać illustrowane dów i instytucyj finansowych; biografie i wizerunki osób zasłużonych około go rolnictwa, handlu i przemysłu, jakoteż w ogóle ekonomicznych i finanso- kraju; wykazać zdobycze we wszystkich tych dziedzinach działalności micznej.

na illustrowanych monografiach zakładów przemysłowych, fabrycznych, kopalń m odnośnych kwestyj budzić zainteresowanie ogółu dla spraw rodzimej dla sprawy gospodarstwa krajowego, dochodzeniem ich genezy, historią roz- tatystycznymi wskazywać i wyświećlać przyczyny, które na istniejący stan y.

e względu, że usiłowaniom producentów zajęcia wobec zagranicy stanowiska głównie na przeszkodzie brak gruntu porozumienia z obcym odbiorcą, wyda- rzyć do założenia stałego dodatku w języku francuskim pod tytułem: La

samym stosunku... „Jest budżet, który płacimy z prze-
 rażającą regularnością, to budżet więzień, ciężkich ro-
 bót i rusztowania; ten to budżet najpierw należałoby
 starać się zmniejszyć; coroczne cyfry potwierdzały moje
 przewidywania do tego stopnia, że mógłbym powie-
 dzieć z największą ścisłością: Jest haracz, który czło-
 wiek płaci zbrodni z większą regularnością, aniżeli ten,
 jaki spłaca naturze albo skarbowi państwa! Smutne
 warunki jestestwa ludzkiego! Możemy z góry oznaczyć,
 ile osób zboczy swe ręce w krwi bliźnich, ilu będzie
 ialszerzy, ilu trucicieli, tak samo niemal, jak możemy
 z góry oznaczyć liczbę urodzeń i skonów“¹⁾. Quetelet
 przypisuje liczbę zbrodni organizacyi społecznej, twier-
 dząc, że społeczeństwo przygotowuje zbrodnie, a wino-
 wajca jest narzędziem do wykonania; a w dziełach jego
 można napotkać wykrzykniki takie, jak: „gdzież jest wola
 ludzka!“ i tym podobne, wprost wskazujące wątpliwość co
 do istnienia wolnej woli człowieka. Quetelet jednak
 nie zaprzeczał wolnej woli.

Wagner poszedł o krok dalej w swoim dziele
*Die Gesetzmässigkeit in den scheinbar willkürlichen mensch-
 lichen Handlungen*. Na str. 44 każe nam myśłą sięgnąć
 do bajecznych opowiadań Swifta o Guliwerze, że
 tenże przybywa do pewnego kraju, w którym co roku
 ustawa oznacza, ile par ma się pobrać i w jakim wieku,
 ile młodych dziewcząt ma pójść za starców, ilu mło-
 dych mężczyzn ma poślubić stare kobiety, ilu wdowców
 i ile wdów ma się żenić powtórnie, ile małżeństw ma
 być przez sądy rozdzielonych i t. d.²⁾. Inna ustawa pań-
 stwowa przepisuje z góry liczbę tych osób, które w naj-
 bliższym roku mają popełnić samobójstwo i rozdziela tę
 liczbę według z góry postanowionego stosunku na obie
 płcie, na klasy wieku i powołania, ta sama ustawa

¹⁾ Quetelet, *Sur L'Homme et le Développement de ses facultés*, p. 7—10.

²⁾ A los wskazuje pojedyncze osoby według liczby prze-
 pisu, które mają wstąpić w związki małżeńskie.

Wprost

PROSPEKT.

omienia swoich i obcych z wytwórczością naszego kraju, z jego handlem
fabrycznym, górniczym, rękodzielniczym i rolniczym, z jego zdrojami
mi, jak również celem zyskania wytworcom naszym nowych i korzy-
zbytu, rozszerzania zakresu ich wpływów popularyzacją tego, co nasze
obcą wytrzymać może, podejmujemy niniejszem Wydawnictwo organu
przemysłowego i finansowego, pod tytułem:

„GALICYA ILLUSTROWANA“.

Wydawnictwa, które wychodzić będzie peryodycznie zeszytami, jest: ogarnąć
życia ekonomicznego kraju; podawać opisy szczegółowe miast zarówno do-
ści ich ekonomicznej i znaczenia handlowo-przemysłowego, jak i obecnego
zeczają illustrowane w możliwie najozdobniejszej formie monografie krajowych
mysłowych, fabryk, kopalń, zdrojowisk i uzdrowisk itp.; omawiać wszelkie
ce naszych stosunków ekonomicznych i kredytowych; podawać illustrowane
dów i instytucyj finansowych; biografie i wizerunki osób zasłużonych około
go rolnictwa, handlu i przemysłu, jakoteż w ogóle ekonomicznych i finanso-
kraju; wykazać zdobycze we wszystkich tych dziedzinach działalności
omicznej.

n illustrowanych monografij zakładów przemysłowych, fabrycznych, kopalń
m odnośnych kwestyj budzić zainteresowanie ogółu dla spraw rodzimej
lla sprawy gospodarstwa krajowego, dochodzeniem ich genezy, historią roz-
tatystycznymi wskazywać i wyświeślać przyczyny, które na istniejący stan
y.

e względu, że usiłowaniom producentów zajęcia wobec zagranicy stanowiska
głównie na przeszkodzie brak gruntu porozumienia z obcym odbiorcą, wyda-
będzie do założenia stałego dodatku w języku francuskim pod tytułem: „La

przepisuje, ile z tych osób ma odebrać sobie życie przez utopienie się, stryczek, pistolet, nóż, truciznę i t. d. I znowu los na podstawie tego przepisu wyznacza osoby, które mają sobie życie odebrać. Trzecia ustawa państwowa w podobny sposób normuje, ile i jakie przestępstwa mają być popełnione w następnym roku, jakie klasy ludności mają je wykonać, ile skazanych, a ile uwolnionych będzie przez sąd, ilość i jakość kar zadanych, i tu znowu rozstrzyga los o tych, którzy mają przestępstwo popełnić i za nie odcierpieć. Również inne ustawy z góry przepisują podjęcie pewnych złych i dobrych czynów, rozdzielając je liczebnie na klasy ludności. Krótko mówiąc, wszystkie te czyny, które my swobodnie według własnego postanowienia i własnej chęci spełniamy, w tym kraju według opisu naszego podróżnika są z góry nakazane i liczebnie przepisane. A lud tego państwa poddaje się i wykonywa wiernie ustawy z roku na rok... Na końcu roku według prowadzonych wykazów robi się kontrola, która wskazuje, że wszystko wypełnione zostało w przepisany sposób. Wprawdzie zdarzają się małe niedokładności, ten lub inny czyn wydarzył się w większej lub mniejszej liczbie, niż przepisała ustawa, ale to więcej lub mniej zostanie przeniesione do budżetu następnego roku: tak, jak to dzieje się w naszych rachunkach skarbowych...

Namby mógł ten stan wydać się niemożliwym do zniesienia, nienaturalnym, nieludzkim i słusznie żadna władza na świecie nie byłaby w stanie przeprowadzić takich urządzeń. Ale co nie da się wykonać sztucznie, wolą i mocą ludzką, to wykonywa się samo przez się przez naturalną organizację ludzkiego społeczeństwa...

Jeśli będziemy badali małżeństwa, samobójstwa, przestępstwa i ich prawa, to możemy z całą pewnością z góry oznaczyć liczbę wypadków i rozdział ich pomiędzy klasy społeczne...

Pozostanie zaś rzeczą godną największej uwagi, że my w ten sposób działamy, jako członkowie posłusznego wielkiemu mechanizmowi, posiadając bardzo ograni-

PROSPEKT.

Wydawnictwa, które wyprzedzić będzie porywawczość naszego kraju, z jego handlem fabrycznym, górniczym, rolniczym i polnieczym, z jego zdrojami, jak również celem zyskania wytworcom naszym nowych i korzy- zbytu, rozszerzania zakresu ich wpływów popularyzacyą tego co nasze i obcą wytrzymać może, podejmujemy niniejszem Wydawnictwo organu przemysłowego i finansowego, pod tytułem:

„GALICJA ILLUSTROWANA“.

Wydawnictwa, które wyprzedzić będzie porywawczość naszego kraju, z jego handlem fabrycznym, górniczym, rolniczym i polnieczym, z jego zdrojami, jak również celem zyskania wytworcom naszym nowych i korzy- zbytu, rozszerzania zakresu ich wpływów popularyzacyą tego co nasze i obcą wytrzymać może, podejmujemy niniejszem Wydawnictwo organu przemysłowego i finansowego, pod tytułem:

Wydawnictwa, które wyprzedzić będzie porywawczość naszego kraju, z jego handlem fabrycznym, górniczym, rolniczym i polnieczym, z jego zdrojami, jak również celem zyskania wytworcom naszym nowych i korzy- zbytu, rozszerzania zakresu ich wpływów popularyzacyą tego co nasze i obcą wytrzymać może, podejmujemy niniejszem Wydawnictwo organu przemysłowego i finansowego, pod tytułem:

Wydawnictwa, które wyprzedzić będzie porywawczość naszego kraju, z jego handlem fabrycznym, górniczym, rolniczym i polnieczym, z jego zdrojami, jak również celem zyskania wytworcom naszym nowych i korzy- zbytu, rozszerzania zakresu ich wpływów popularyzacyą tego co nasze i obcą wytrzymać może, podejmujemy niniejszem Wydawnictwo organu przemysłowego i finansowego, pod tytułem:

niczona wolność ruchów, która nie może naruszyć z góry wskazanego ruchu tego mechanizmu. Tak sądzimy, że jesteśmy zupełnie wolni i sami stanowimy o naszych czynach, wówczas, kiedy zostajemy pod wpływem i kiedy nasze czyny uważane w całości podlegają panowaniu ogólnych przyczyn i wykonywają się w sposób taki, jak procesa fizycznego porządku świata.

Wątpliwość jednak, jaka powstała o wolności woli niedługo trwała, a głównie do jej usunięcia przyczynił się Drobisch w swojej pracy *Die moralische Statistik und die menschliche Willensfreiheit* oraz Gettlingen *Die Moralstatistik*.

Odróżniamy trzy rodzaje poglądów na wolną wolę:

1. Wola niczem nie powodowana, *Libèrum arbitrium*, oznacza swobodny wybór chcenia pomiędzy rozmaitymi sprzecznymi kierunkami. Uważamy wolę za absolutnie wolną, jeśli jest niezawisłą od wszelkich pociągających lub odpychających wpływów, a zatem jeśli się nie powoduje uznaniem wartości lub bezwartości, korzyści lub strat, jeśli woli nie krępuje wzgląd na pożyteczność lub szkodliwość. To jest pojęcie indeterministów, dla których wolność polega na nieistnieniu żadnej zależności woli, jest to *libertas indifferentiae*. Takie pojęcie wolności woli absolutnej jest właściwie samowola, ponieważ człowiek bez żadnych powodów pobiera postanowienie swego postępowania. Pojęcie takiej absolutnej wolności identyfikuje się z pojęciem przypadku, ponieważ postanowienie człowieka nie wypływa z żadnych pobudek czy to wewnętrznych czy zewnętrznych. Człowiek tak działając nie może być odpowiedzialnym za czyny i samowola wyklucza niejako wolę rozumnej istoty.

2. Inne pojęcie wychodzi z zapatrywania, że postanowienia nasze są koniecznem następstwem bezpośrednich wpływów na naszą samowiedzę. Wszystkie nasze czyny są koniecznem następstwem czy to woli Boga, jak twierdzi Spinoza, czy też praw natury, jak

PROSPEKT.

omienia swoich i obcych z wytwórczością naszego kraju, z jego handlem i fabrycznym, górniczym, rękodzielniczym i rolniczym, z jego zdrojami, jak również całej zyskania wytworcom naszym nowych i korzy- zbytu, rozszerzania zakresu ich wpływów popularyzacyą tego, co nasze i obcy wytrzymać może, podejmujemy niniejszem Wydawnictwo organu przemysłowego i finansowego, pod tytułem:

„GALICJA ILLUSTROWANA”.

Wydawnictwa, które wychodzić będzie periodycznie zeszytami, jest: ogarnąć życia ekonomicznego kraju: podawać opisy szczegółowe miast zarówno do- ści ich ekonomicznej i znaczenia handlowo - przemysłowego, jak i obecnego znacze ilustrowane w możliwie najzobowiązującej formie monografie krajowych myślowych, fabryk, kopali, zdrojowisk i uzdrowisk itp.: omawiać wszelkie ce naszych stosunków ekonomicznych i kredytowych; podawać ilustrowane dów i instytucji finansowych; biografie i wizerunki osób zasłużonych około go rolnictwa, handlu i przemysłu, jakoteż w ogóle ekonomicznych i finanso- kraju; wykazać zdobyte we wszystkich tych dziedzinach działalności

omicznej.

in ilustrowanych monografi zakładu przemysłowych, fabrycznych, kopali- am odnoszących kwestyj budzić zainteresowanie ogółu dla spraw rodzinnej dla sprawy gospodarstwa krajowego, dochodzeniem ich genezy, historyi roz- tatystycznymi wskazywać i wyświeblać przyczyny, które na istniejący stan ty.

ze względu, że usiłowaniom producentów zająć w obec zagranicy stanowiska- głównie na przeszkodzie brak gruntu porozumienia z obcym odbiorcą, wyda- będzie do założenia stałego dodatku w języku francuskim pod tytułem. Ta

znów naturaliści. Człowiekowi tylko zdaje się, że ma prawo wyboru postępowania, a właściwie działa pod wpływem niezmiennych sił. Jest to determinizm albo przeznaczenie z góry nieuznające dobra ani zła, a w ostatnich czasach cała wina postępowania człowieka złożona została na organizację społeczną.

3. Wola ludzka nie jest ani przypadkiem ani przymusem. Wola podlega wpływom zewnętrznym, jest wolą motywowaną. Człowiek ma wybór pomiędzy tem, co ma za lepsze lub korzystniejsze dla siebie, motywem są popędy, zachęta, pragnieniem. Przyczyny mogą być różne, tak sensualne, zmysłowe, jak i moralne. Jakie przyczyny wezmą górę, o tem dowiadujemy się dopiero po spełnieniu czynu, ale widocznie silniejsze mają pierwszeństwo przed słabszemi.

Badając fakta życia moralnego, spostrzegamy je jednostajność zjawisk, czyli prawidłowość. Leczby co roku powtarzały się prawie bez zmiany, co może wprowadzić na myśl, że jest jakaś siła, z koniecznością zmuszająca do podejmowania pewnych czynów i do wykonywania ich w pewien sposób. Tłumaczenie takie jest mylne; byłoby rzeczą zupełnie niezrozumiałą, gdyby fakta zmieniały się z roku na rok w sposób dowolny, gdyby panowała zupełna niejednostajność wypadków. Prawidłowość wynika wskutek tego, że społeczeństwo pozostaje niezmienione z roku na rok, przy jednostajnych zaś warunkach życia nie można się spodziewać znacznych zmian w objawach życia społecznego. Społeczeństwa składają się z ludzi zbliżonych do siebie, a więc wpływy, które oddziałują na tak ujednostajnionym gruncie, muszą wydać jednakie następstwa. Zmiany w stosunkach społecznych są powolne i zawsze zależne od pewnych wpływów; niekiedy jednak, gdy jakiś wpływ silnie wstrząśnie społeczeństwem, zmiana staje się nagłą i prawidłowość naruszona. Tak np. epoki przewrotów politycznych zwykły powstrzymywać pospolite przestępstwa, a mnożą zbrodnie nadzwyczajne pochodzące z namiętności.

PROSPEKT.

mienia swoich i obcych z wytwórczością naszego kraju, z jego handlem fabrycznym, górnictwem, rękodzielniczym i rolnictwem, z jego zdrojami, jak również celem zyskania wytworcom naszym nowych i korzy- zbytu, rozszerzania zakresu ich wpływów popularyzacją tego, co nasze obcą wytrzymać może, podejmujemy niniejszem Wydawnictwo organu przemysłowego i finansowego, pod tytułem:

„GALICJA ILLUSTROWANA“.

Wydawnictwa, które wychodzić będzie peryodycznie zeszytami, jest: ogarnąć życie ekonomicznego kraju; podawać opisy szczegółowe miast zarówno do- ści ich ekonomicznej i znaczenia handlowo - przemysłowego, jak i obecnego, oraz być illustrowane w możliwie najozdobniejszej formie monografie krajowych miast, miasteczek, wsi, fabryk, kopalń, zdrojowisk i uzdrowisk itp.; omawiać wszelkie sprawy naszych stosunków ekonomicznych i kredytowych; podawać illustrowane opisy banków i instytucyj finansowych; biografie i wizerunki osób zasłużonych około naszego rolnictwa, handlu i przemysłu, jakoteż w ogóle ekonomicznych i finanso- wych kraju; wykazać zdobycze we wszystkich tych dziedzinach działalności ekonomicznej.

Wydawnictwo illustrowanych monografij zakładów przemysłowych, fabrycznych, kopalń i innych, ma odnośnych kwestyj budzić zainteresowanie ogółu dla spraw rodzimej ojczyzny, dla sprawy gospodarstwa krajowego, dochodzeniem ich genezy, historią roz- woju, statystycznymi wskazywać i wyświećlać przyczyny, które na istniejący stan mają wpływ.

Względem, że usiłowaniami producentów zajęcia wobec zagranicy stanowiska są głównie na przeszkodzie brak gruntu porozumienia z obcym odbiorcą, wyda- wanie do założenia stałego dodatku w języku francuskim pod tytułem: „La

Według tego zapatrywania wolnej woli nie można pojmować w ten sposób, jakoby ludzkie czyny powstawały bez motywów, jakoby były wynikiem prostej przypadkowości, niekierowanej żadnymi względami. Takie pojmowanie nieumotywowanych czynów ludzkich sprzeciwia się pojęciu rozumnej ludzkiej istoty. Znając charakter człowieka, możemy z łatwością przewidywać jego sposób postąpienia w pewnych okolicznościach, a omylimy się tylko wtedy, kiedyśmy niewłaściwie oceniali jego usposobienie. Jakkolwiek różne względy tak moralne wywierają wpływ na wolę ludzką, to przecież człowiek nie jest przez te względy z koniecznością zniewalany do pewnej drogi postępowania, na wybór wpływa silniejszy motyw, a w społeczeństwach jednokowych oddziaływanie motywów musi być jednostajne. Skoro jednak wpływ silniejszy przeważa i decyduje o postępowaniu człowieka, to nie jest próżnem staraniem o podniesienie moralnej strony istoty ludzkiej, przeciwnie, o ile uzbroimy wolę człowieka przez pewne moralne względy, o tyle możemy uzyskać rękojmiej zmniejszenia czynów niemoralnych. Częstość warunków materialnych stanowią o czynach moralnych człowieka. — J. G. Mayer w statystyce bawarskiej wykazał, że zmiany cen zboża oddziałują bezpośrednio na ilość zbrodni, i to w taki sposób, że każde 10 kr. podwyżki cen zboża wywołuje jedno złodziejstwo więcej na 100.000 ludności. W latach urodzaju wzrastają bijatyki i wynikające ztąd obrażenia ciała, gdy w latach nieurodzaju liczniejsze bywają wypadki kradzieży. Lata nieurodzaju pociągają także za sobą zmniejszenie liczby małżeństw, a powiększenie urodzeń nieprawych.

Wpływy te zewnętrzne nie działają jednak z koniecznością nieodzowną. Społeczeństwo nie może wprowadzić uchylić zupełnie ich działania, bo nie może zmniejszyć wpływu natury, nie może sprawić, ażeby człowiek młody był pozbawiony gorącej krwi, aby wiosna nie pobudzała, a jesień nie usypiała życia; wpływy te jednak dadzą się osłabić przez odpowiednią organizację.

PROSPEKT.

Wydawnictwa, które wychodząć będą peryodycznie zeszycami, jest: ogarnąć życie ekonomicznego kraju; podawać opisy szczegółowe miast zarówno do-ści ich ekonomicznej i znaczenia handlowo - przemysłowego, jak i obecnego znaczenia w możliwie najzobowiązanej formie monografie krajowych przemysłowych, fabryk, kopalń, zdrojowisk i uzdrowisk itp.; omawiać wszelkie nasze stosunków ekonomicznych i kredytowych; podawać ilustrowane dowody i instytucji finansowych; biografie i wizerunki osób zasłużonych około rolnictwa, handlu i przemysłu, jakoteż w ogóle ekonomicznych i finanso-przemysłowego i finansowego, pod tytułem:

„GALICJA ILLUSTROWANA”.

Wydawnictwa, które wychodząć będą peryodycznie zeszycami, jest: ogarnąć życie ekonomicznego kraju; podawać opisy szczegółowe miast zarówno do-ści ich ekonomicznej i znaczenia handlowo - przemysłowego, jak i obecnego znaczenia w możliwie najzobowiązanej formie monografie krajowych przemysłowych, fabryk, kopalń, zdrojowisk i uzdrowisk itp.; omawiać wszelkie nasze stosunków ekonomicznych i kredytowych; podawać ilustrowane dowody i instytucji finansowych; biografie i wizerunki osób zasłużonych około rolnictwa, handlu i przemysłu, jakoteż w ogóle ekonomicznych i finanso-przemysłowego i finansowego, pod tytułem:

Spółeczeństwo może zapewnić pomoc potrzebującym, a przez to zmniejszyć wpływ cen zboża, zimy i przednowku, a tem samem powściągnąć przestępstwa przeciw własności. Podobnie społeczeństwo może otoczyć ludność przez dobre wpływy moralne i zaszczyć zasady, które pozwolą oprzeć się wpływom pobudzającym do złych czynów. Przestępstwa są raną społeczną, które wyrzuca na wierzch zepsutą krew krążącą w żyłach społeczeństwa. Im więcej krew zakażona, tem więcej rana jątrzy się i rozszerza. Tego zakażenia nie przynoszą sami sprawcy zbrodni. Przyznajemy społeczeństwu udział w zasługach znakomitych mężów; jest to udział pośredni/jaki przynosi każdy swem wykształceniem, poświęceniem, zamiłowaniem dobra publicznego, swemi cnotami, rozumem, charakterem, przyczyniając się swoją osobą do mnożenia około siebie cnót, dobrych obyczajów, do świecenia przykładem, słowem i uczynkiem. Otóż taki sam udział w złych czynach i zbrodniach mają złe lub niemoralne czyny jednostki, — lenistwo, zaniedbywanie i lekceważenie obowiązków, złe obyczaje i niemoralne życie, to jest ta zaraza, na którą składają się często drobne przewinienia, ale która zakaża zwolna krew narodu i wykwita potem zbrodnie. Otóż jednostka powinna się czuć związaną z całością społeczeństwa i powinna w tem znaleźć bodziec do panowania nad sobą, skoro czuje udział swoich złych lub dobrych czynów we wszystkim złem lub dobrem, jakie w społeczeństwie odnajduje.

Ponieważ nie ma żadnej konieczności, zmuszającej człowieka do pewnego postępowania, a człowiek ma wybór pomiędzy motywami, jakie na niego oddziałują, przeto on jest odpowiedzialnym za swoje czyny. Przy tem jednak można dopomódz jego woli przez odpowiednie wykształcenie charakteru i przez otoczenie go takimi okolicznościami, przy których przyczyny pobudzające do złego działałyby z mniejszem natężeniem.

Tak więc statystyka zajęła wybitne stanowisko w sprawie wolnej woli. Zaprzecza ona teorii indeter-

PROSPEKT.

wnienia swoich i obcych z wytwórczością naszego kraju, z jego handlem fabrycznym, górniczym, rękodzielniczym i rolniczym, z jego zdrojami, jak również celem zyskania wytworcom naszym nowych i korzy-zbytu, rozszerzania zakresu ich wpływów popularyzacją tego, co nasze obcą wytrzymać może, podejmujemy niniejszem Wydawnictwo organu przemysłowego i finansowego, pod tytułem:

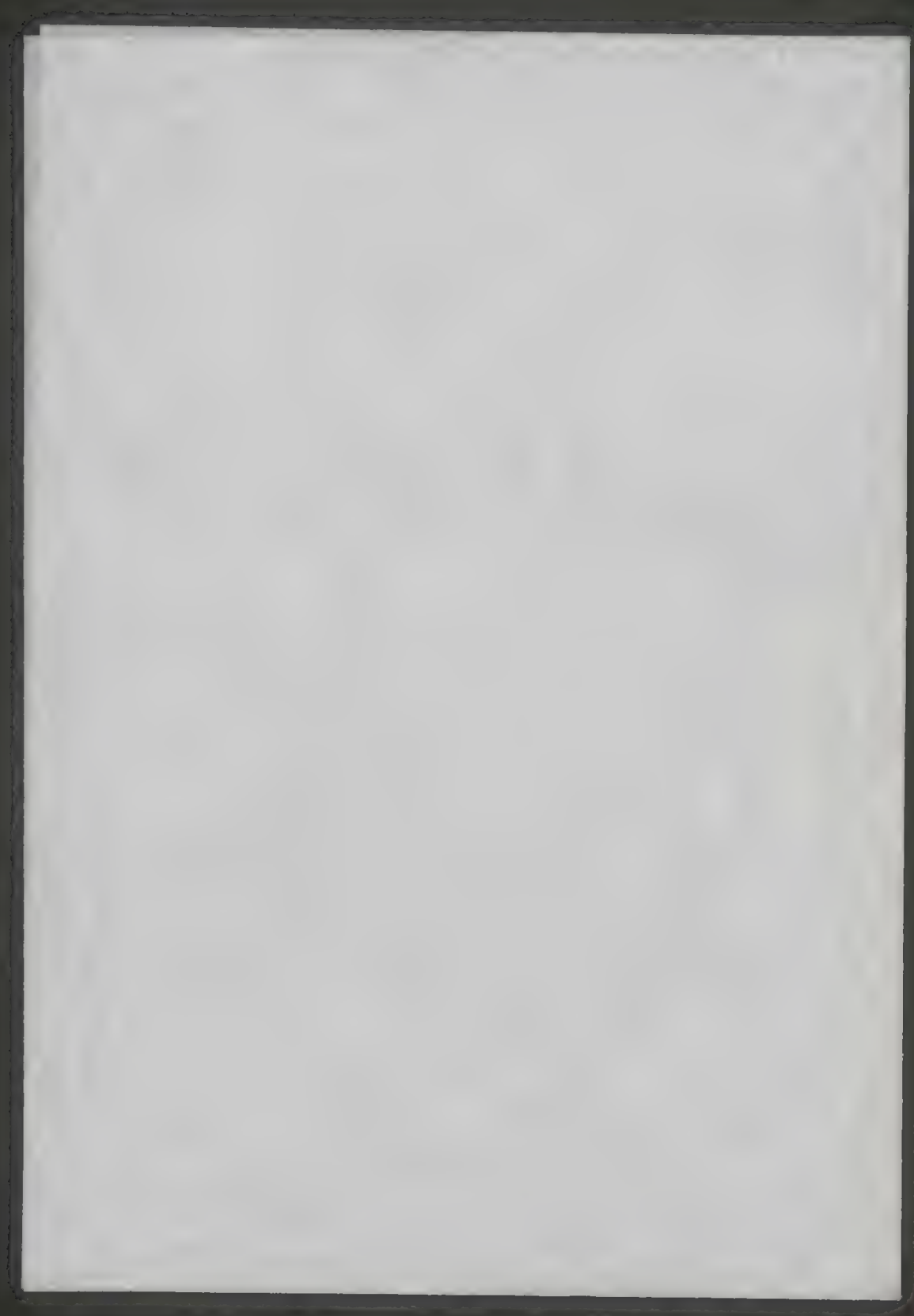
"GALICJA ILLUSTROWANA".

Wydawnictwa, które wychodzić będzie peryodycznie zeszytami, jest: ogarnąć życie ekonomicznego kraju; podawać opisy szczegółowe miast zarówno do-ści ich ekonomicznej i znaczenia handlowo - przemysłowego, jak i obecnego zczuć illustrowane w możliwie najozdobniejszej formie monografie krajowych ystowych, fabryk, kopalń, zdrojowisk i uzdrowisk itp.; omawiać wszelkie e naszych stosunków ekonomicznych i kredytowych; podawać illustrowane dów i instytucyj finansowych; biografie i wizerunki osób zasłużonych około go rolnictwa, handlu i przemysłu, jakoteż w ogóle ekonomicznych i finanso- kraju; wykazać zdobycze we wszystkich tych dziedzinach działalności micznej.

n illustrowanych monografij zakładów przemysłowych, fabrycznych, kopalń m odnośnych kwestyj budzić zainteresowanie ogółu dla spraw rodzimej dla sprawy gospodarstwa krajowego, dochodzeniem ich genezy, historią roz- atystycznymi wskazywać i wyświećlać przyczyny, które na istniejący stan y.

e względu, że usiłowania producentów :ajęcia wobec zagranicy stanowiska głównie na przeszkodzie brak gruntu porozumienia z obcym odbiorcą, wyda- edzie do założenia stałego dodatku w języku francuskim pod tytułem: "La

Weying (6)

1912 - 1913

JÓZEF KLECZYŃSKI

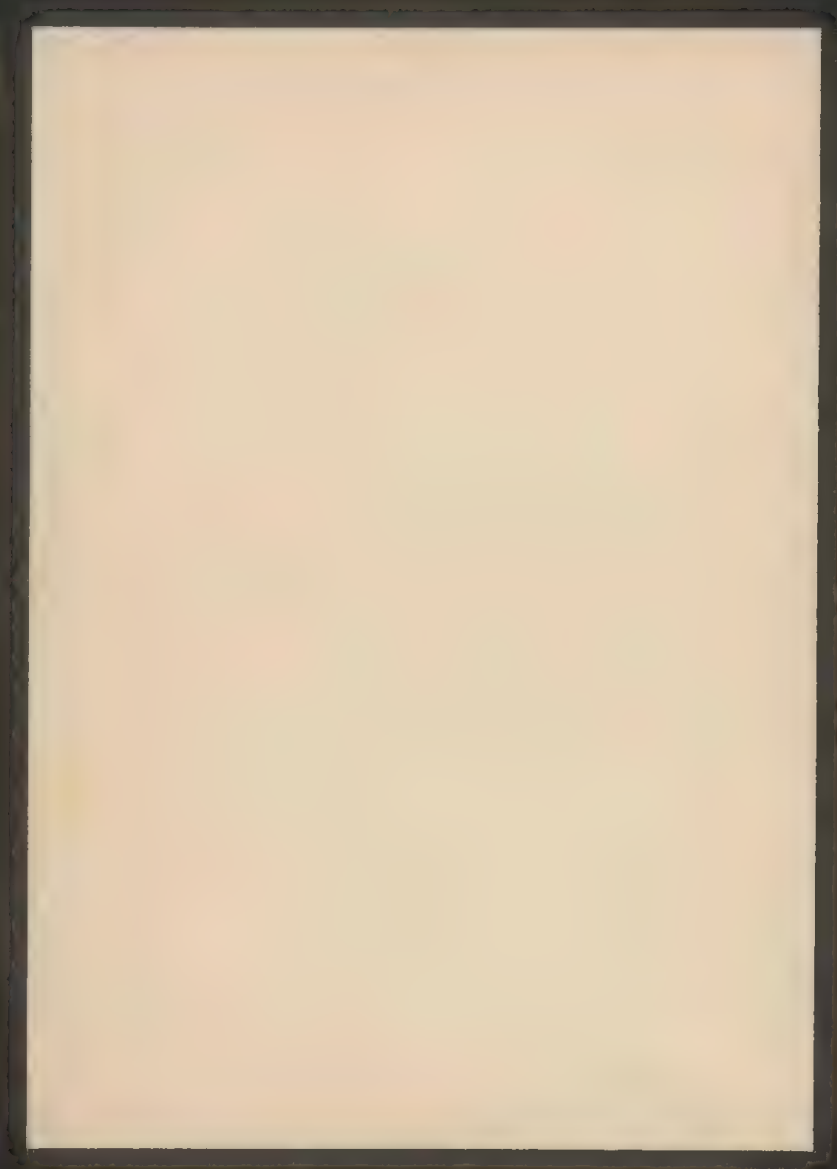
Doktor Praw, Profesor i b. Rektor Uniw. Jagiell.,
Dziekan Wydziału prawa i administracji, Członek ko-
respondent Akademii Umiejętności, Dyrektor biura
statystycznego m. Krakowa, Członek c. k. Komisji
rządowej egzaminacyjnej oddziału politycznego, Czło-
nek korespondent c. k. centralnej Komisji statysty-
cznej w Wiedniu, Członek międzynarodowego Instytutu
statystycznego, b. Redaktor „Czasu”,

urodzony w majątku rodzinnym Ilnatowie na Wo-
łyńiu w r. 1841, zmarł, opatrzony ŚŚ. Sakramentami,
d. 21 września 1900 r. w Zakopanem.

Pogrzeb odbędzie się w poniedziałek d. 24 września
r. b. o godz. 4 po poł. z dworca kolei wprost na
cmentarz krakowski;

Nabożeństwo żałobne zaś w kościele OO. Kapu-
cynów we wtorek d. 25 września r. b. o godz. 9
rano, na które zaprasza Rodzina zmarłego.

JÓZEF KLECZYŃSKI

Doktor Praw, Profesor i b. Rektor Uniwersytetu Jagiell.,
Dziekan Wydziału prawa i administracyi, Członek-korespondent Akademii Umiejętności,
Dyrektor Biura statystycznego m. Krakowa, Członek c. k. Komisji rządowej egzaminacyjnej
oddziału politycznego, Członek-korespondent c. k. centralnej Komisji statyst. w Wiedniu,
Członek międzynarodowego Instytutu statystycznego, b. Redaktor „Czasu“,

urodzony w majątku rodzinnym Ihnatkowie na Wołyniu w roku 1841,
zmarł, opatrzony ŚŚ. Sakramentami, dnia 21-go Września 1900 r. w Zakopanem.

Pogrzeb odbędzie się w poniedziałek d. 24 Września r. b. o godzinie 4 po południu
z dworca kolei wprost na cmentarz krakowski; Nabożeństwo żałobne zaś
w kościele OO. Kapucynów we wtorek d. 25 Września r. b. o godz. 9 rano,
na które zaprasza Rodzina zmarłego.

JÓZEF KLECZYŃSKI

Doktor Praw, Profesor i b. Rektor Uniwersytetu Jagiell.,
Dziekan Wydziału prawa i administracyi, Członek-korespondent Akademii Umiejętności,
Dyrektor Biura statystycznego m. Krakowa, Członek c. k. Komisji rządowej egzaminacyjnej
oddziału politycznego, Członek-korespondent c. k. centralnej Komisji statyst. w Wiedniu,
Członek międzynarodowego Instytutu statystycznego, b. Redaktor „Czasu“,

urodzony w majątku rodzinnym Ihnatkowie na Wołyniu w roku 1841,
zmarł, opatrzony ŚŚ. Sakramentami, dnia 21-go Września 1900 r. w Zakopanem.

Pogrzeb odbędzie się w poniedziałek d. 24 Września r. b. o godzinie 4 po południu
z dworca kolei wprost na cmentarz krakowski; Nabożeństwo żałobne zaś
w kościele OO. Kapucynów we wtorek d. 25 Września r. b. o godz. 9 rano,
na które zaprasza Rodzina zmarłego.

JÓZSEF KLEBESYNSKI

[The following text is extremely faint and illegible due to the quality of the scan. It appears to be a multi-column document, possibly a ledger or a record book, with several columns of text separated by vertical lines.]

Za spokój duszy ś. p.

JÓZEFA KLECZYŃSKIEGO

Doktora praw, Profesora Uniwersytetu Jagiell.,
Wiceprezesa Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej, etc. etc.

odprawionem zostanie

we środę dnia 17 października 1900 r. o godzinie 9 rano w kościele OO. Kapucynów

NABOŻEŃSTWO ŻAŁOBNE

na które

Zarząd Główny Krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej

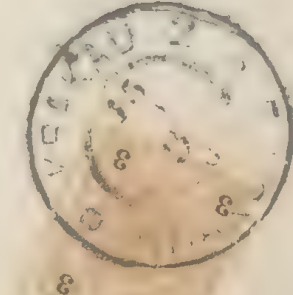
Rodzinę Zmarłego, Przyjaciół, Kolegów, Znajomych i pobożną Publiczność uprzejmie zaprasza.

AP 93

~~17/10~~

Wahine Pami
Yipawa Henryrika
maore po Professor Amm. Jy.

Maore
M. Loretal

Reception

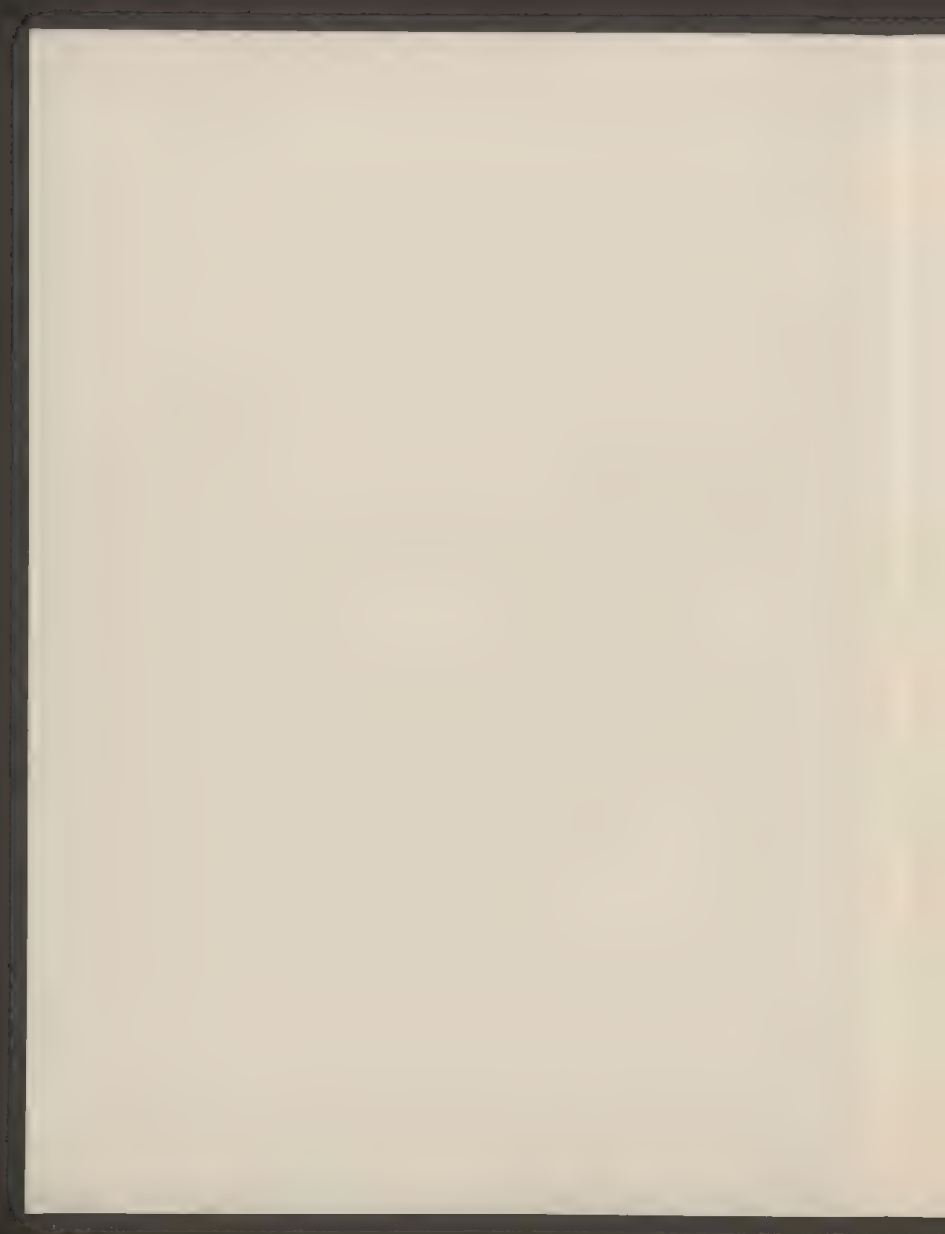

Sylvia & Francis

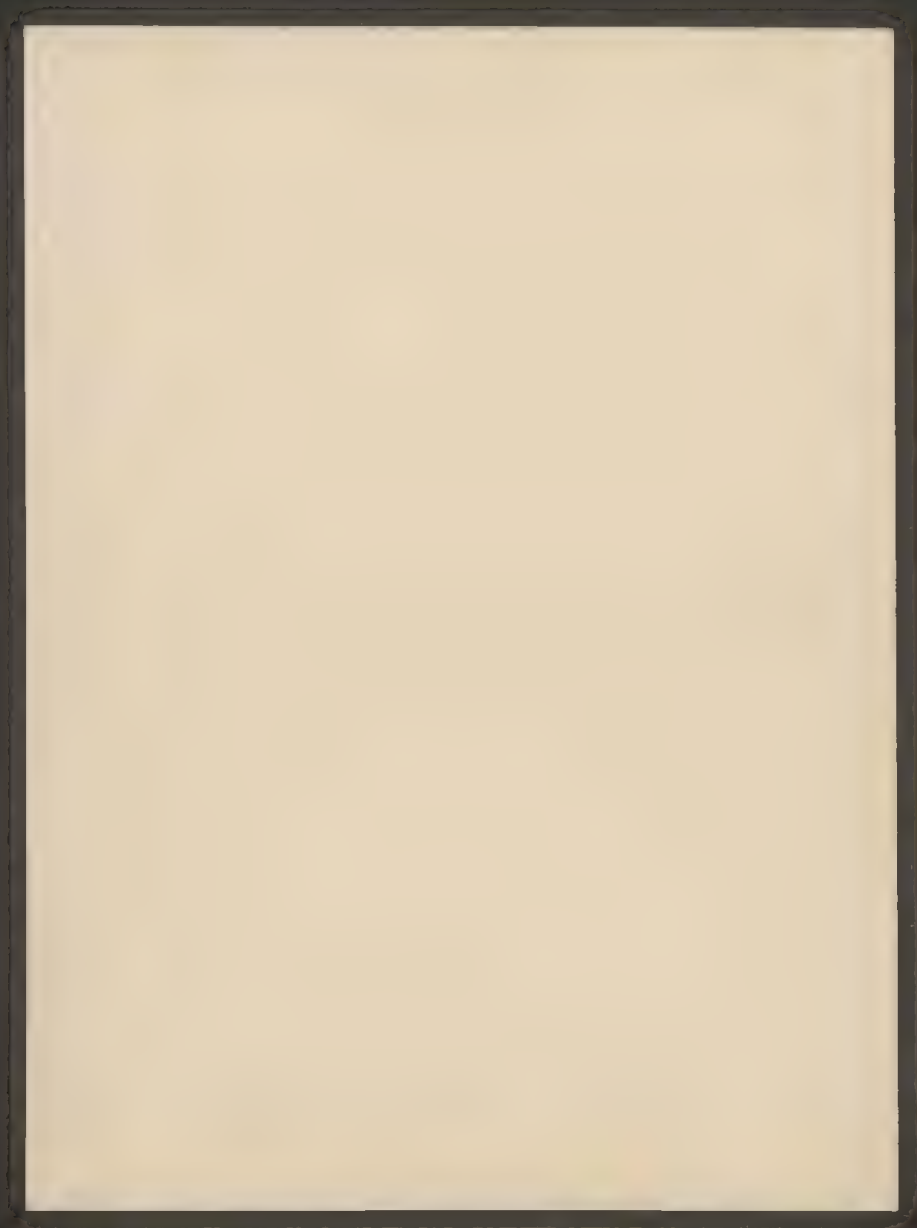
Adelphi, July - August

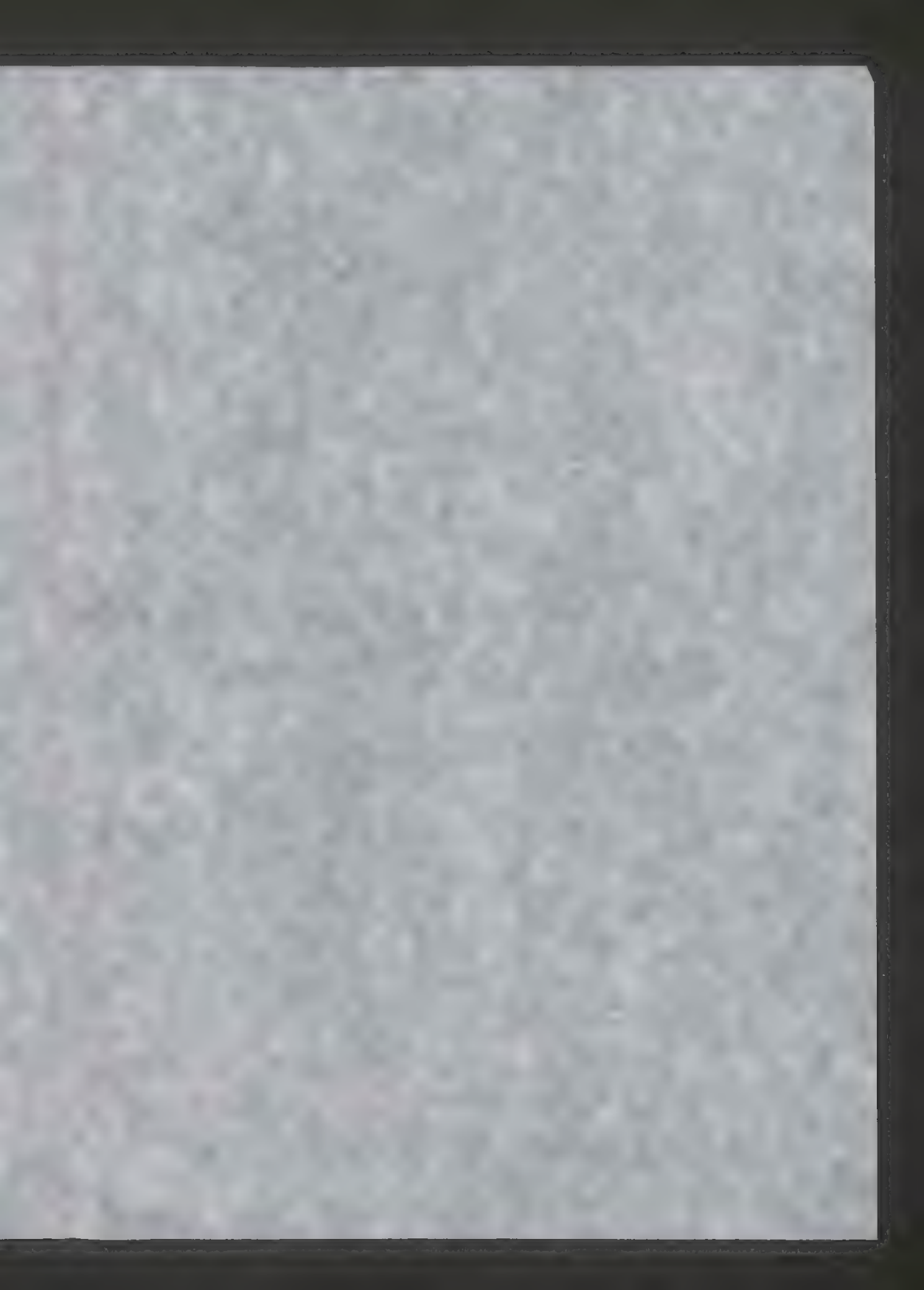
1884

1870

1871

1872

1873

1874

1875

1876

1877

1878

1879

1880

1881

1882

1883

1884

1885

1886

1887

1888

1889

1890

1891

1892

1893

1894

1895

1896

1897

1898

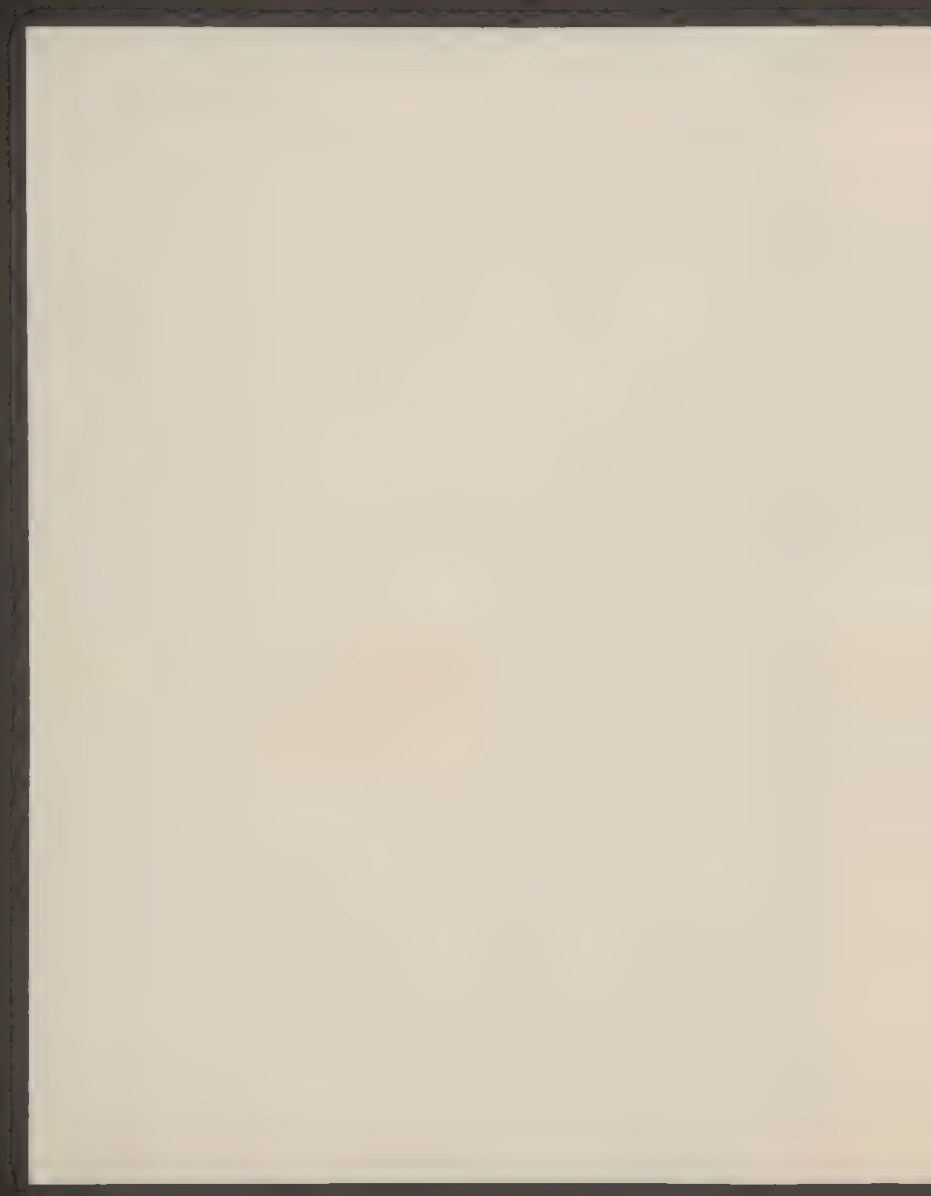
1899

1900

1890

1890

Amory, Mary Johnson

Julianowie Tunajenscy

z sąsiedztwem, i
w sąsiedztwie —
Kochanowski

100. 1. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Jaśmi Wielmożni Paści!

Zacisnę! oczom swoim niecierpić
cierpić wygładzić w "Czasie" zadowolę
wiedomości.

Mówię o doniałości stracy, o zadawad
Emarego - chyba zbyłcem. Wngicę
najemę - co stracił Miwecydel, kogo
stracił Jono Kurech, jak naolugę
tak Zaczę Obgwałt ubyt Krajowi.

Ogólne wpółowanie i'żal nicelaj
bódz dla Zaczę Paści doły,
staby poriechy.

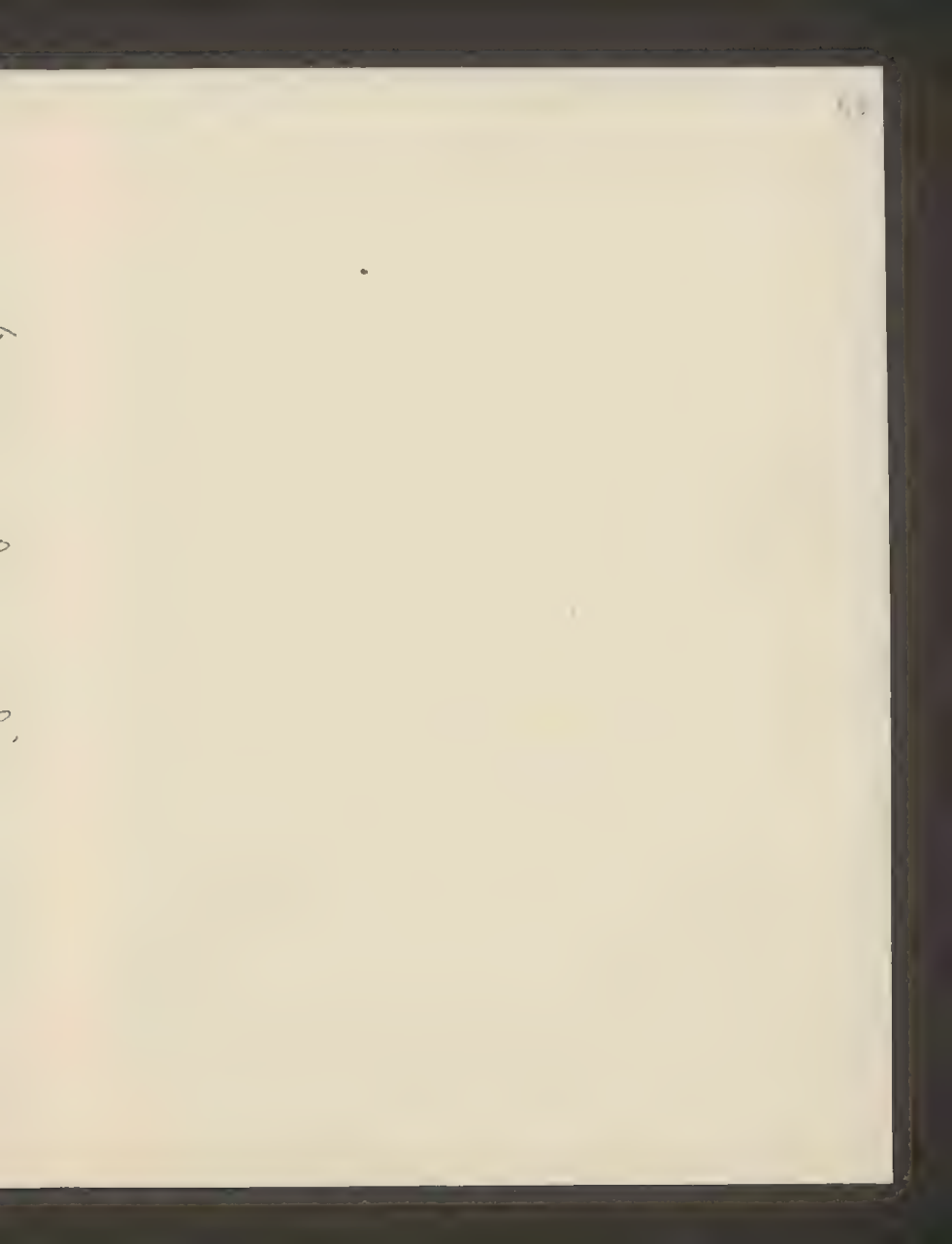
/.

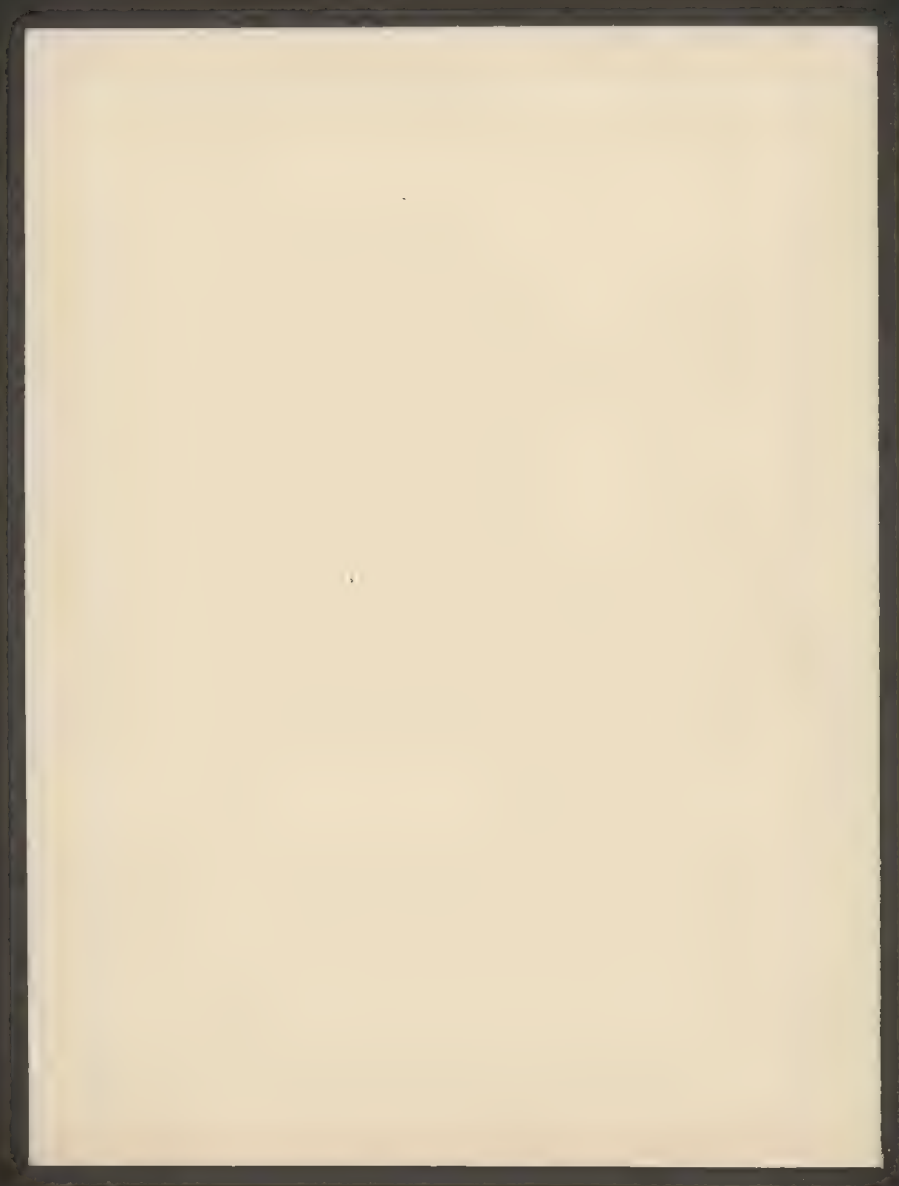
Oby Wcielągocy wyproszeli
Pana o siłę do zaciśnięcia
i tego Ciała.

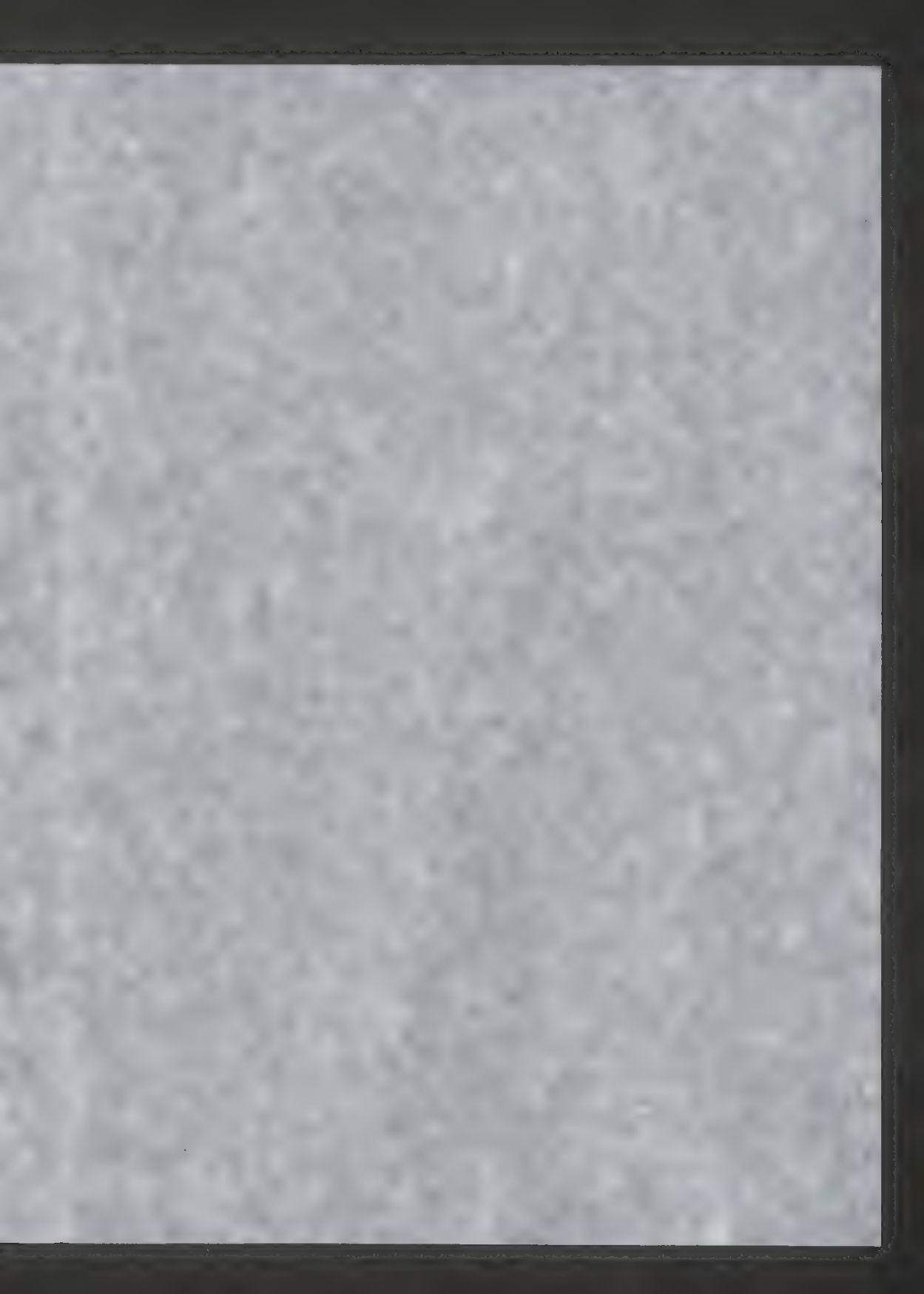
Z wyrażeniem wyświeżonego
praca

Nauczanie Friedricha.

Mata, 22 Miesiąca 1900.

the 1990s, the number of people in the world who are undernourished has increased from 600 million to 800 million.

There are a number of reasons for this increase. One of the main reasons is that the world's population has grown by 1.5 billion in the last 20 years. This has put a huge strain on the world's food resources.

Another reason is that the world's food resources are being used in a way that is not sustainable. For example, the world's forests are being cleared at a rate of 100,000 hectares per day.

This is a huge loss of land that could be used for agriculture. In addition, the world's oceans are being overfished, and the world's rivers are being polluted.

These are all factors that are contributing to the increase in undernourishment. It is clear that we need to take action to address these issues.

One of the ways that we can address these issues is by improving the way that we produce food. For example, we can use more sustainable farming practices.

We can also improve the way that we distribute food. For example, we can reduce food waste and ensure that food is reaching the people who need it most.

These are all steps that we can take to reduce the number of people who are undernourished. It is important that we act now, before the situation gets even worse.

There are a number of organizations that are working to address these issues. For example, the World Food Programme is a leading organization in the field of food security.

There are also many other organizations that are working to improve the lives of the world's poor. It is important that we all work together to make a difference.

One of the ways that we can make a difference is by supporting these organizations. For example, we can donate money or volunteer our time.

It is important that we all do our part to make the world a better place. We need to ensure that everyone has access to the food that they need to live a healthy and happy life.

Indian History of
the West

Lehrer von Thoma-Meyer
erlaubt sich, Ihnen, gütige Frau,
den Ausdruck innigsten Beileids
über den unerwarteten Tod des Lehrers

Verlust ihrer Tugenden. Also die
Kunst zu leben, zu sterben, zu
lieben, zu hassen, zu weinen,
zu lachen, zu schmerzen, zu
freuen.

... und zu
(...)

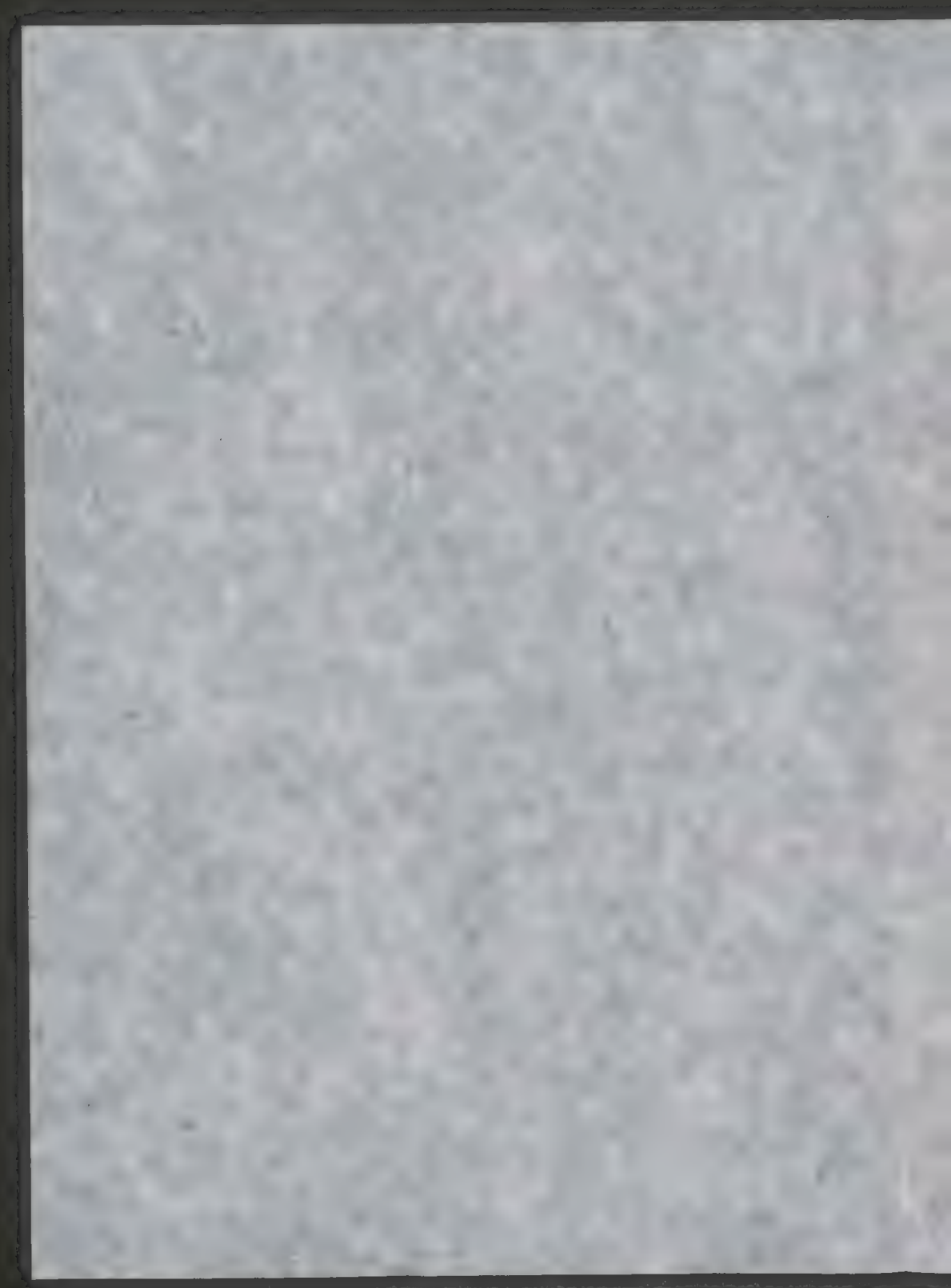
2. Teil: ...

John W. Smith

1890

Miejscu - piastów 24.9-900.

Wochana Pani -

Byłam stała i parę dni nie
brałam do ręki dzienników
dopiero dziś dowiaduję się o
Waszemu wielkiemu nieszczęściu -
proszę przyjąć wyraz mego ser-
decznego żalu, gorącego współczucia,
niechaj Bóg Wszechmogący uluwi
namy boleść Waszą - niechaj dać
nagrodę w wiecznej światłości snul-
nitom. Wam i Waszym, najlepszym

Matce i Ojcu którego opłakuję,
jeńce. Jakbym pragnęła uscis-
nąć rękę Drogiej Pani w tej
bolesnej chwili, przyculić do serca
kochanej Marylce. Bóg pomóż!
w prawdziwej przyjaźni Wam oddam,

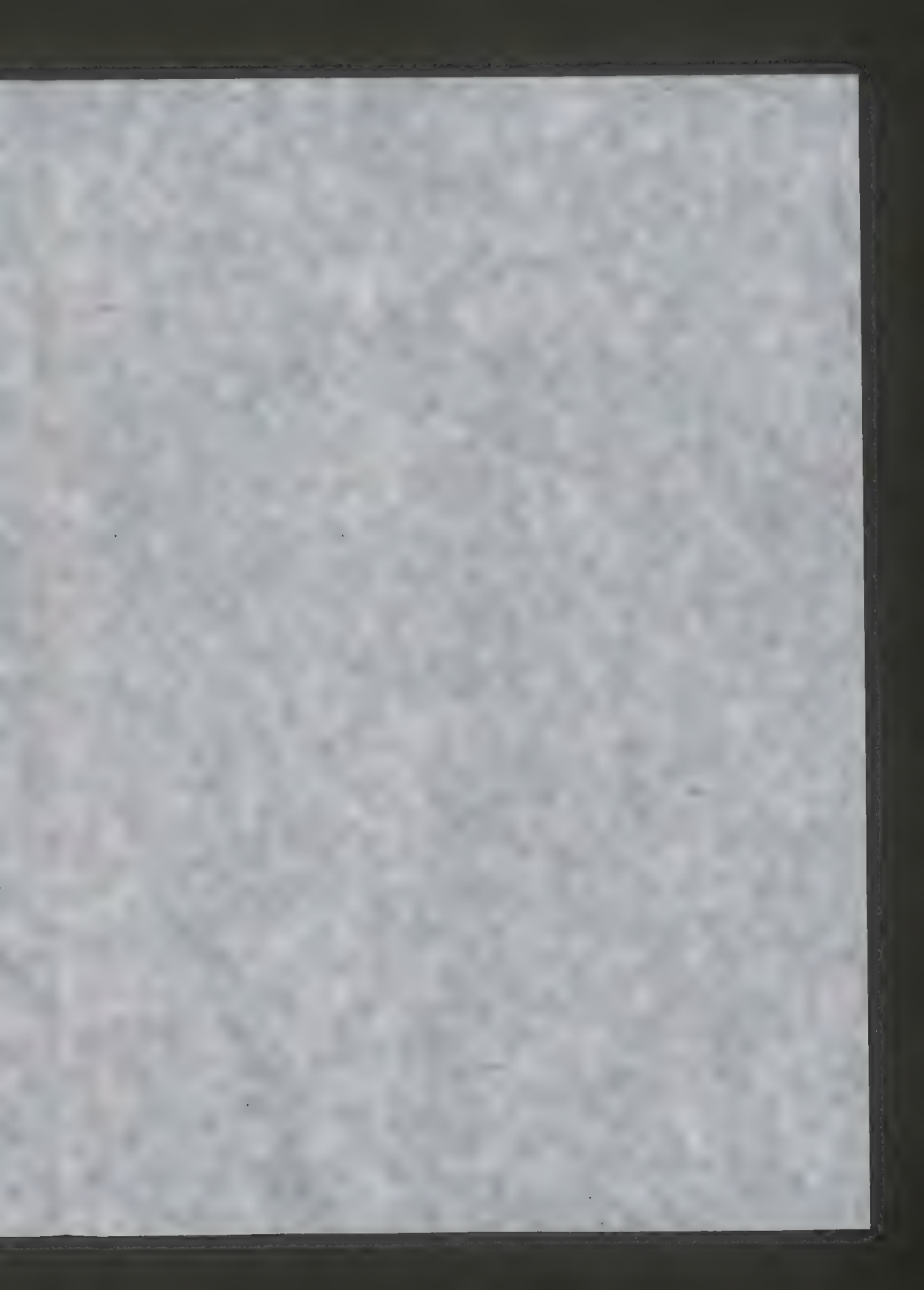
Zofija Jabdonowska

11
12

13
14

15
16
17

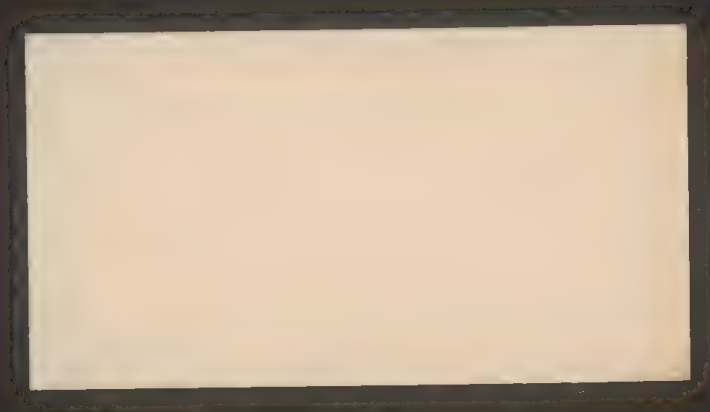

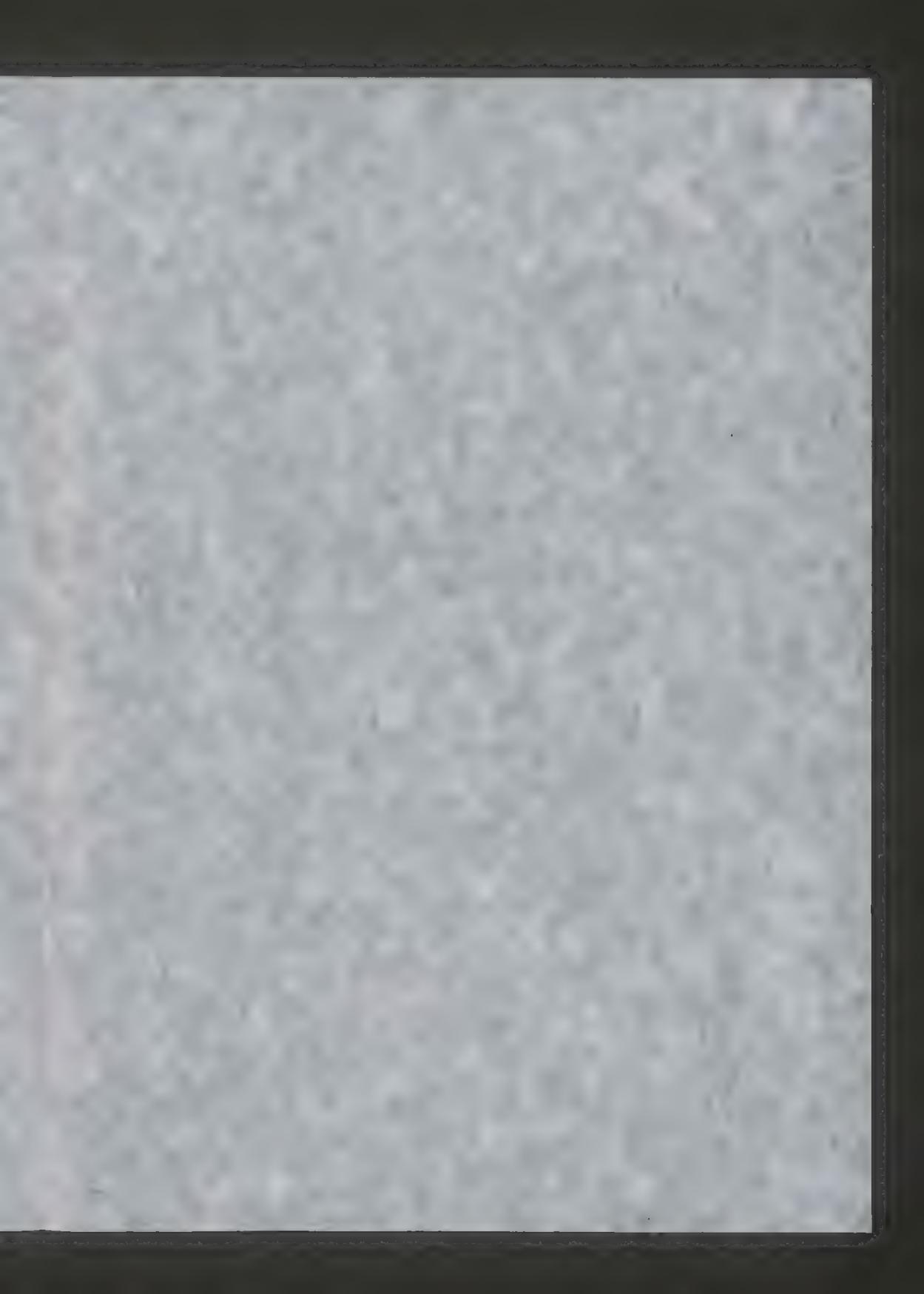
John L. P. P. P.

Chcąc sanara Jachłanśca
i Lofia

Lysary najpierwego wspótracie
i iaku w toh wstępnym niessie
cier da septa m. i. t. a. r.
sie modlitwie z. 12. 12.

John J. Kane

1871

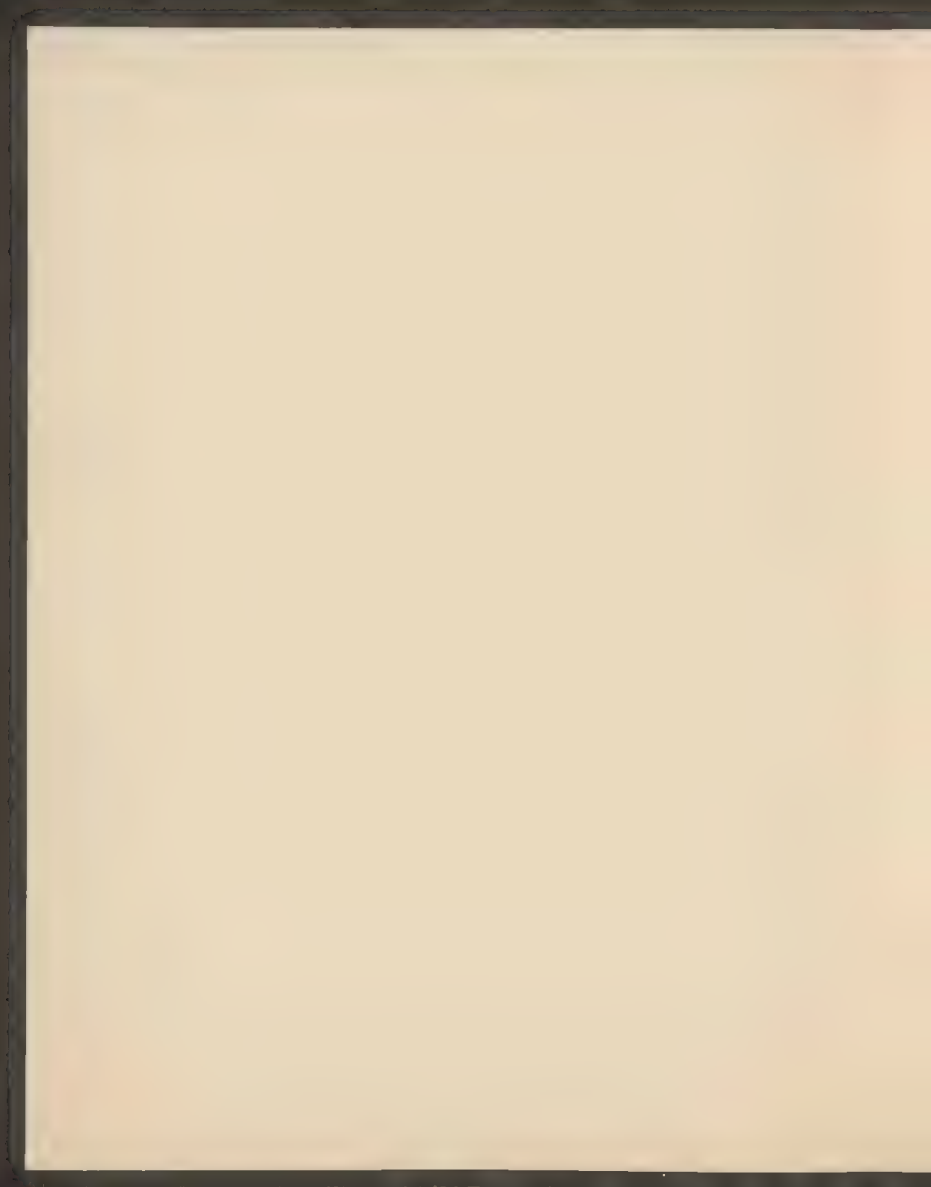
Szanowna Pani Rektorowa,

W tym miejscu chciałbym skierować do Pani
Szanownych Państwa dotkającą sprawę
niech mi będzie bardzo miłą i wyjątkową
moją prośbą o wyłączenie z listy
kandydatów na członków Rady Szkolnej
Lubuskiej. Zwracam uwagę na to, że
w tym roku w Lubuskiej Rady Szkolnej
nie ma kandydatów z Lubuskiej Rady
Szkolnej, a to jest bardzo niekorzystne
dla sprawy Lubuskiej Rady Szkolnej.

Proszę Pani o wyłączenie z listy
kandydatów na członków Rady Szkolnej
Lubuskiej.

Wleczko

Warszawa, 25/X 1900.

the 1990s, the number of people in the world who are undernourished has increased from 600 million to 800 million.

There are a number of reasons for this increase. First, the world population has increased from 5 billion in 1985 to 6 billion in 1999. Second, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999. Third, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999. Fourth, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999. Fifth, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

There are a number of reasons for this increase. First, the world population has increased from 5 billion in 1985 to 6 billion in 1999.

Second, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Third, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Fourth, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Fifth, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Sixth, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Seventh, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Eighth, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Ninth, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Tenth, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Eleventh, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Twelfth, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Thirteenth, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Fourteenth, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Fifteenth, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Sixteenth, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Seventeenth, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Eighteenth, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Nineteenth, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

Twentieth, the number of people who are undernourished has increased from 1.2 billion in 1985 to 1.6 billion in 1999.

THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON

Northridge, 1990 + 1991

Hesperia alexandrina Guen.

[illegible]

I am glad Mary has
received such pleasant news.
I have no more news from
her so much interest will

I have been told that
the weather is very warm here
and it will be very hot.

[illegible]

Large
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

William ...

is
of
i

the 'information' and 'communication' fields, and the 'information science' field.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

The 'information science' field is the most recent and the most complex.

1860

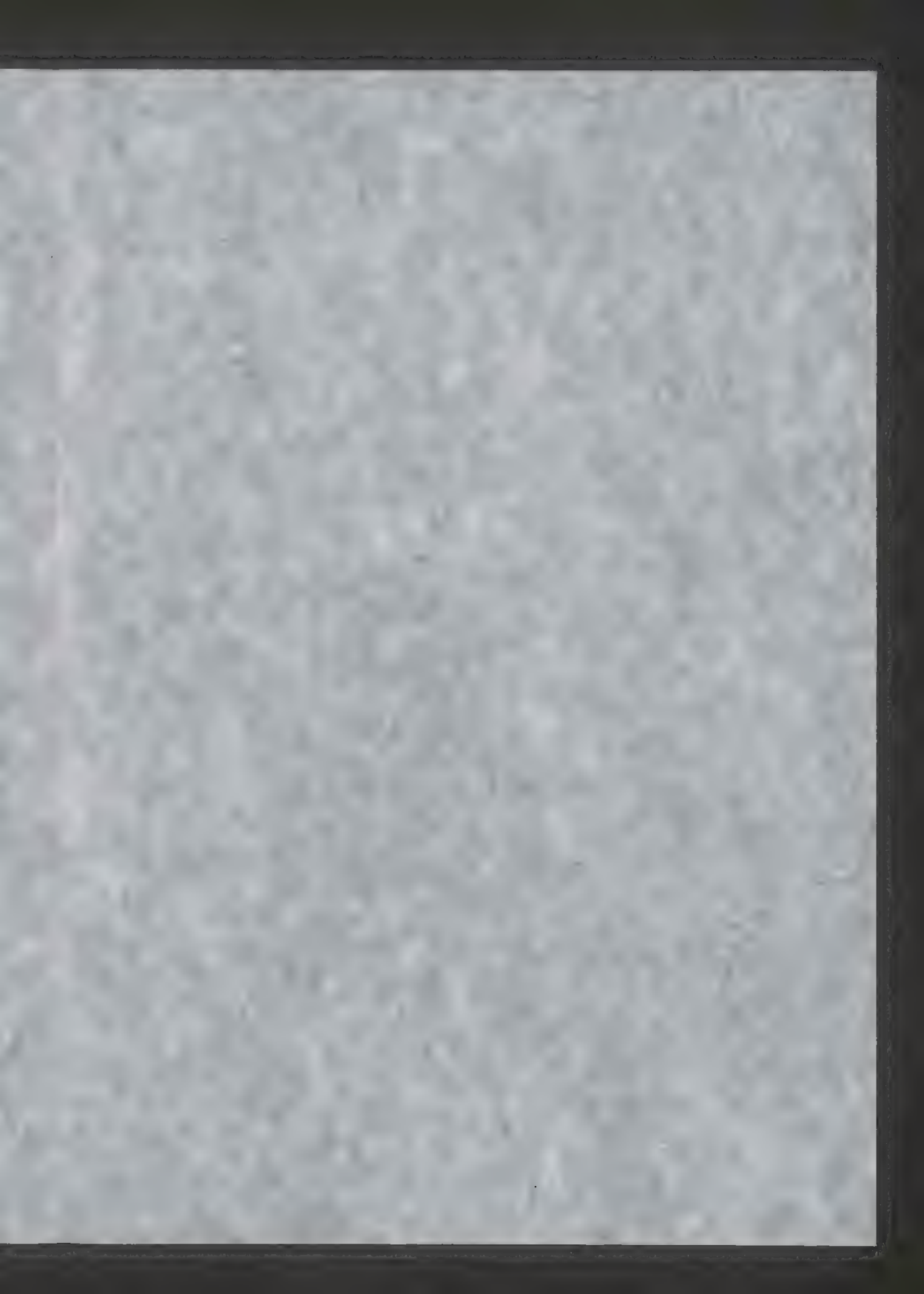
1860

Jaśnie Wielmożny Panie Rektorze
należy przyjąć z powodu zgony Jej
wielce kulturalnego i nieodczarowanego
przez samego siebie przyjąć wyznaczy
najlepszego współzawodnicę i kary
wzięcie wyznaczył
oddany służbie
Lukasz

24/9 1900

.....

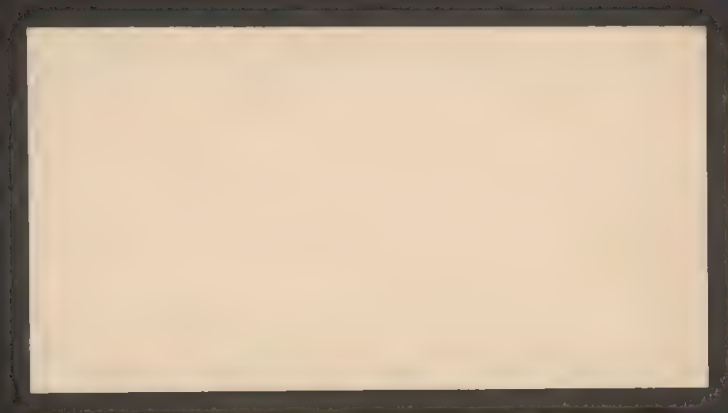

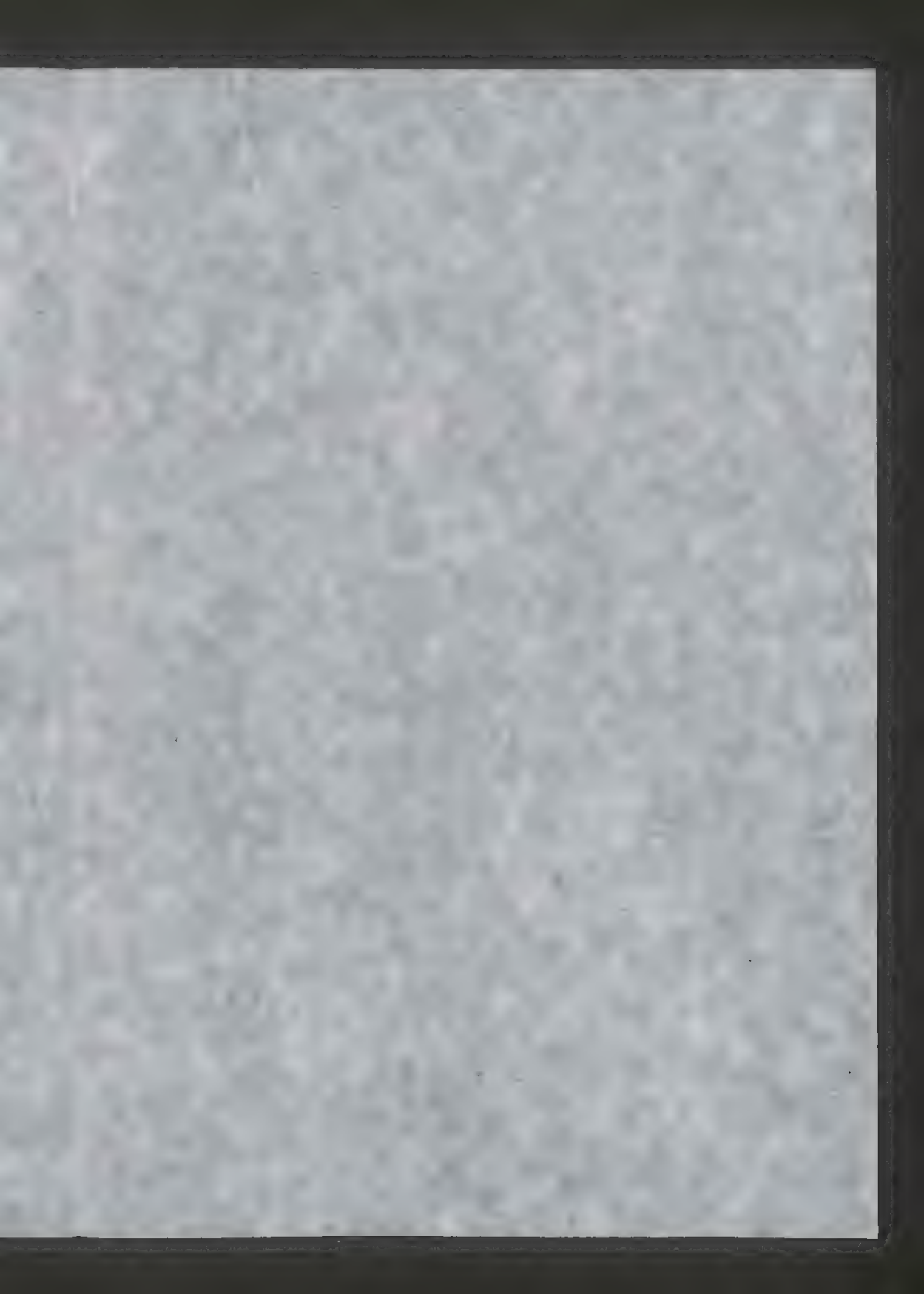
$$\int_0^1 \frac{1}{1-x} dx = \ln 2$$

STANISŁAW WITKOWSKI
z wyrazem głębokiego współczucia

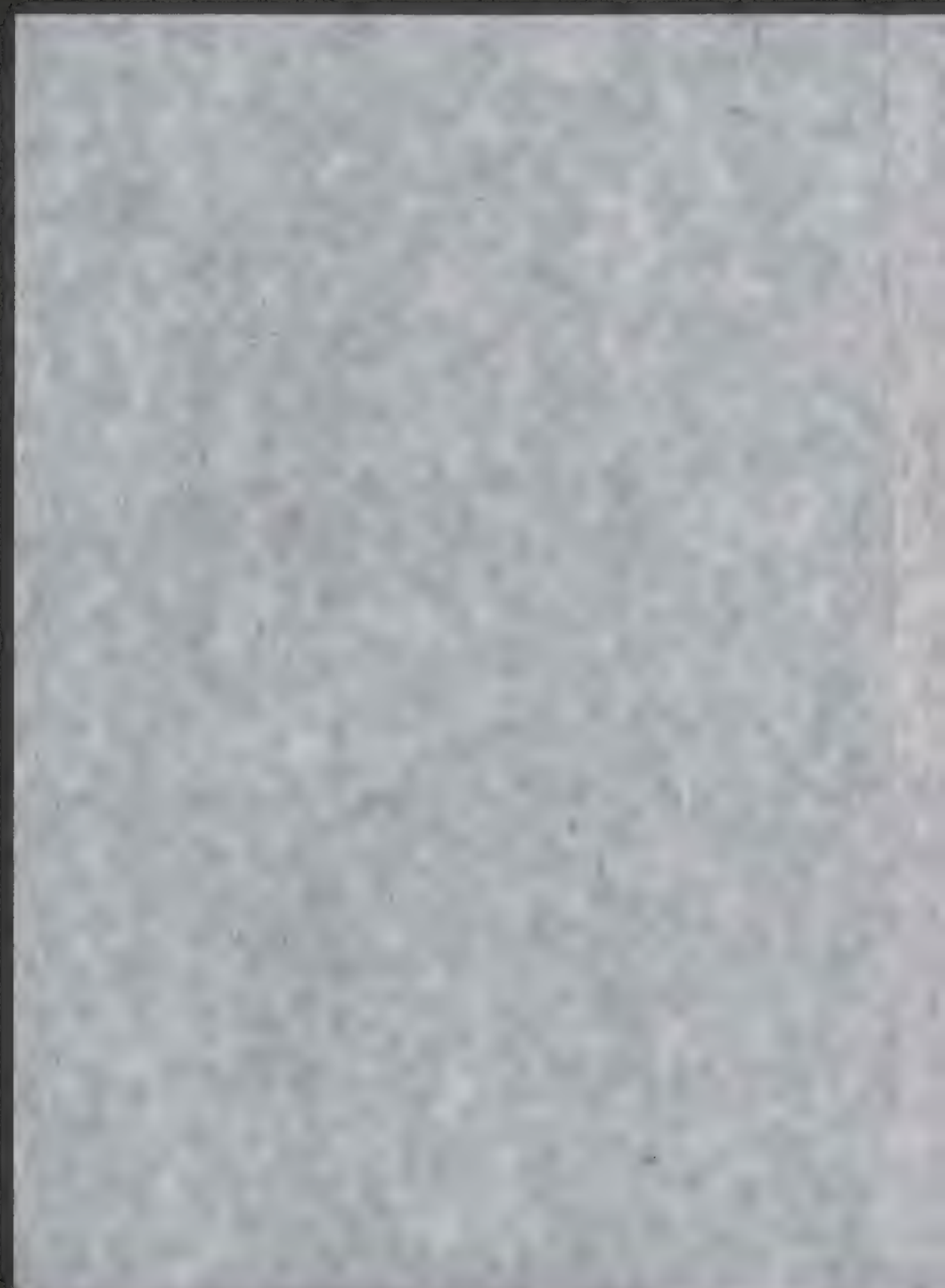
VIII. Lamingasse 4.

Chlorophyll *Mangrove*
1888

1888

Lukopane 25/9-1900

Wojciechu!

Z drimilków dowiedzieliśmy się
o ciwie, jak i że droga moja spóźnia.
Wierzę mi, że strasna groza jest, to
mnie Twoje niemożności, dlatego
spieszę, by ci Rochana i Chyżko
przeistoc najwyższymi wytrys-
kowaniami, sercego i prawnego
zadku. Liczę niemożności jestu za
drugiem spóźnieniu na ciwie - serce
nie proszę, boże byś mogła mgłnie
zaremić do najstraszniejszej.

Ты моему раню боль мого
оуе и Liebe и истинно те, пружин
двоих чашах-напродельные
неотвращения нас запертые
сердце пружины. Ты моему
Лание обиды и от меня неотва-
ние неск.

Искренне те

— чашах и истинно
Лание моему мого вырвется с ного,
Лие и истинно и пиде и от меня неск;
Лание те истинно неотва и пр. и
искренне вырвется исподу.

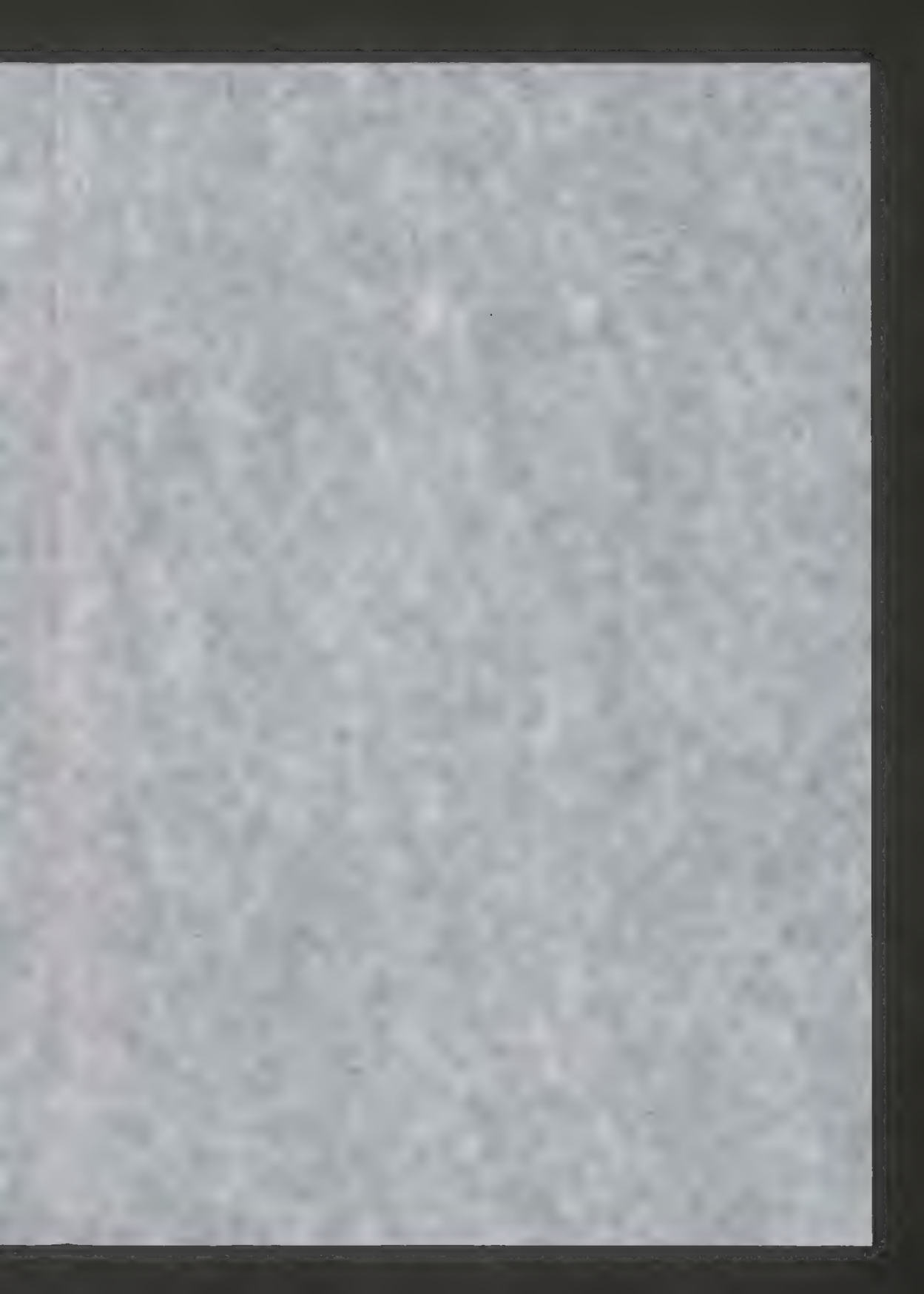
Bratko Marjko

Przyjastranym ciom jak li spolkot,
spunz przestac najwiecejze wyary prawni:
wego wspotencu, oraz uciwieniu. i kato
wonia rzecek. Dla Swj. sranownej Mary.
Dotracam.

Isrene kochajaca li

Brinnio

the 1990s. The first is the 'reform and opening up' policy, which has been the cornerstone of China's economic development since the late 1970s. This policy has led to a rapid increase in China's economic growth, with GDP per capita rising from around \$200 in 1980 to over \$1,000 in 2000. The second is the 'socialist market economy' (SME), which has been the main economic system in China since the late 1970s. This system has allowed for the development of a large private sector, which has become a major source of economic growth.

The third is the 'one country, two systems' policy, which has been the main policy for Hong Kong and Macao since 1997. This policy has allowed these two territories to maintain their capitalist systems and high standards of living, while remaining part of China. The fourth is the 'peaceful reunification' policy, which has been the main policy for Taiwan since 1949. This policy has allowed Taiwan to maintain its democratic system and high standards of living, while remaining part of China.

The fifth is the 'reform and opening up' policy, which has been the cornerstone of China's economic development since the late 1970s. This policy has led to a rapid increase in China's economic growth, with GDP per capita rising from around \$200 in 1980 to over \$1,000 in 2000. The sixth is the 'socialist market economy' (SME), which has been the main economic system in China since the late 1970s. This system has allowed for the development of a large private sector, which has become a major source of economic growth.

The seventh is the 'one country, two systems' policy, which has been the main policy for Hong Kong and Macao since 1997. This policy has allowed these two territories to maintain their capitalist systems and high standards of living, while remaining part of China. The eighth is the 'peaceful reunification' policy, which has been the main policy for Taiwan since 1949. This policy has allowed Taiwan to maintain its democratic system and high standards of living, while remaining part of China.

The ninth is the 'reform and opening up' policy, which has been the cornerstone of China's economic development since the late 1970s. This policy has led to a rapid increase in China's economic growth, with GDP per capita rising from around \$200 in 1980 to over \$1,000 in 2000. The tenth is the 'socialist market economy' (SME), which has been the main economic system in China since the late 1970s. This system has allowed for the development of a large private sector, which has become a major source of economic growth.

The eleventh is the 'one country, two systems' policy, which has been the main policy for Hong Kong and Macao since 1997. This policy has allowed these two territories to maintain their capitalist systems and high standards of living, while remaining part of China. The twelfth is the 'peaceful reunification' policy, which has been the main policy for Taiwan since 1949. This policy has allowed Taiwan to maintain its democratic system and high standards of living, while remaining part of China.

The thirteenth is the 'reform and opening up' policy, which has been the cornerstone of China's economic development since the late 1970s. This policy has led to a rapid increase in China's economic growth, with GDP per capita rising from around \$200 in 1980 to over \$1,000 in 2000. The fourteenth is the 'socialist market economy' (SME), which has been the main economic system in China since the late 1970s. This system has allowed for the development of a large private sector, which has become a major source of economic growth.

The fifteenth is the 'one country, two systems' policy, which has been the main policy for Hong Kong and Macao since 1997. This policy has allowed these two territories to maintain their capitalist systems and high standards of living, while remaining part of China.

My dear Mr. [illegible]

Yours truly
[illegible]

Przemysł 23 września 1900

Wielmożna Pani Rektorowa

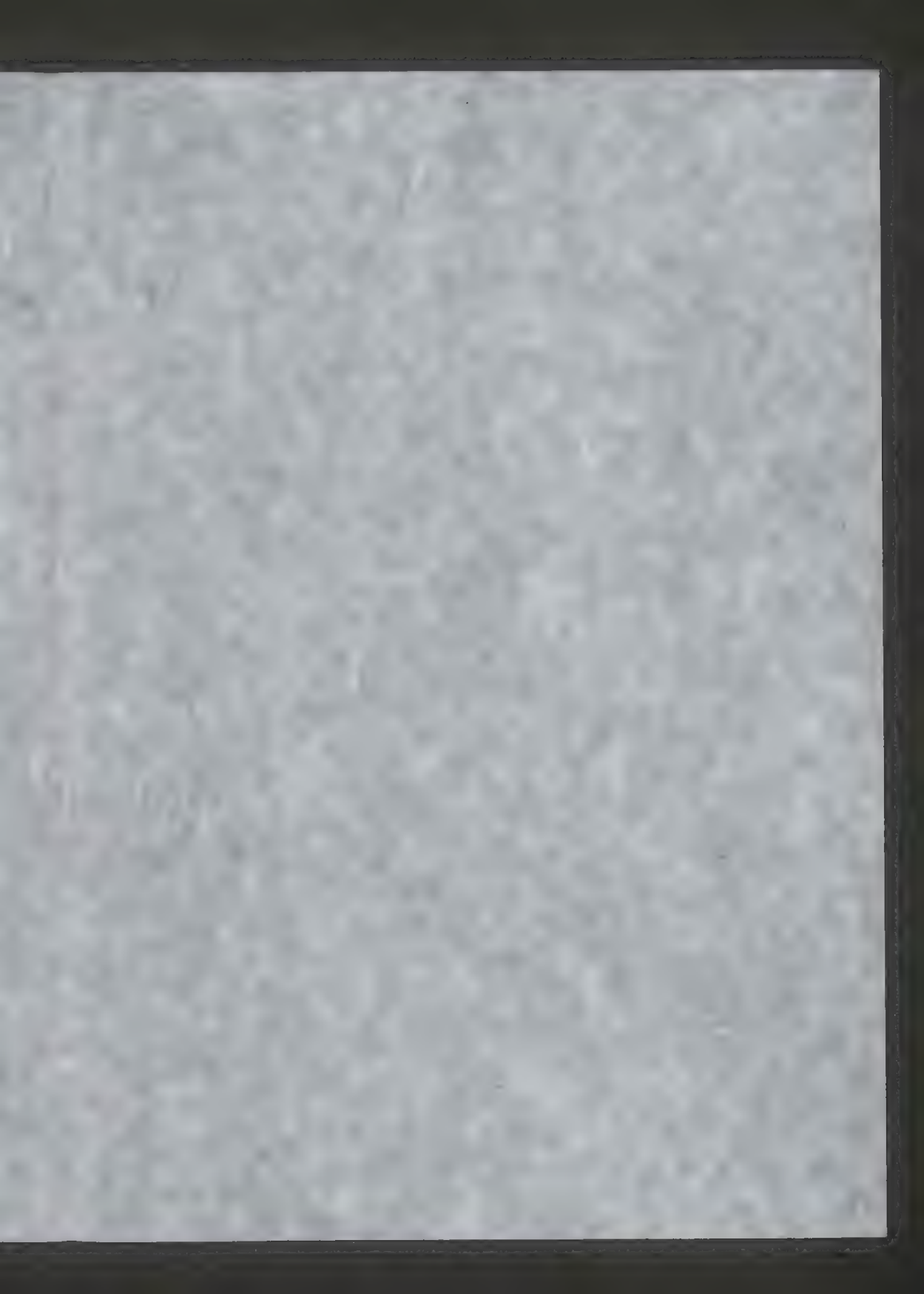
Wyjście z Przemysła na parę
godzin, miastem, miejscami Wiel. Pan.
Rektorowej i cyrenia na dzień jej imi-
ninu w tym samym miejscu w Pranie
muszą wiadomości o imieniu s. p. Weso-
Polije nad nią bardzo, bo niebo
była wielce cenioną i kochaną,
odznaczoną przez bogatą Wiel.
Pani Rektorowej i przez przysię-
żoną i wspaniałą, a która z nią
i zapewnieniem z o dniu s. p. ożeni-
nie zapomnę.

z tego zapewnieniem głębokiego szacunku

oddany z chr. życz-
liwie

z sz. P. P. P.

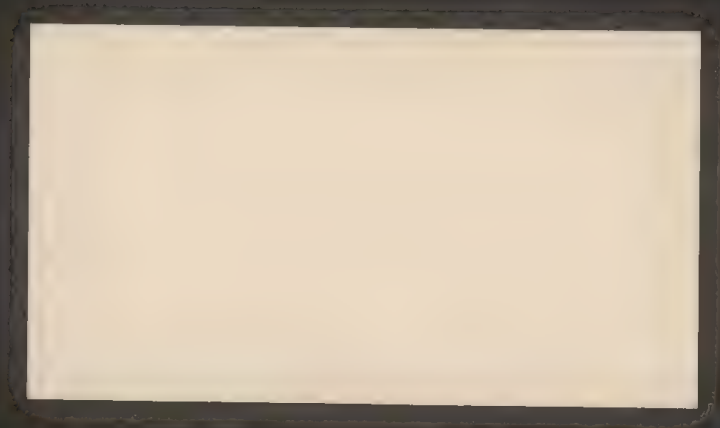
Enrolled No.

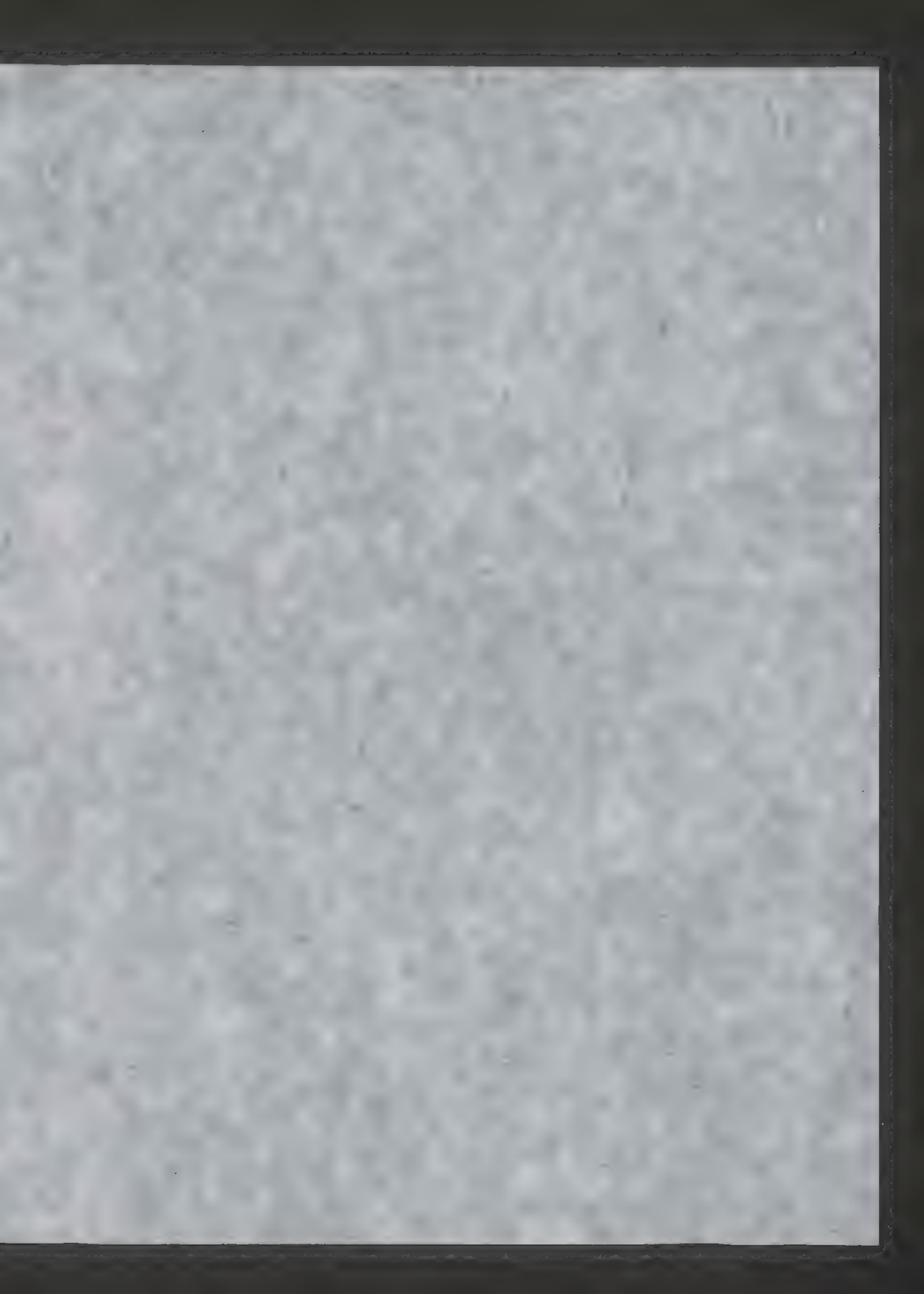

Prof. Dr Leon Sternbach

profesor wina i napojów alkoholowych w Warszawie.

ul. Straszewskiego 3.

the 1990s, the number of people in the world who are undernourished has increased from 600 million to 800 million (FAO 1996).

There are a number of reasons why the world's population is becoming more undernourished. First, the world's population is growing rapidly. The world population is projected to increase from 5.5 billion in 1990 to 7.5 billion in 2020 (United Nations 1994). Second, the world's population is becoming more urban. The world's population is projected to increase from 25% in 1990 to 45% in 2020 (United Nations 1994). Third, the world's population is becoming more dependent on food imports. The world's population is projected to increase from 10% in 1990 to 25% in 2020 (United Nations 1994).

There are a number of reasons why the world's population is becoming more dependent on food imports. First, the world's population is becoming more dependent on food imports. The world's population is projected to increase from 10% in 1990 to 25% in 2020 (United Nations 1994). Second, the world's population is becoming more dependent on food imports. The world's population is projected to increase from 10% in 1990 to 25% in 2020 (United Nations 1994). Third, the world's population is becoming more dependent on food imports. The world's population is projected to increase from 10% in 1990 to 25% in 2020 (United Nations 1994).

There are a number of reasons why the world's population is becoming more dependent on food imports. First, the world's population is becoming more dependent on food imports. The world's population is projected to increase from 10% in 1990 to 25% in 2020 (United Nations 1994). Second, the world's population is becoming more dependent on food imports. The world's population is projected to increase from 10% in 1990 to 25% in 2020 (United Nations 1994). Third, the world's population is becoming more dependent on food imports. The world's population is projected to increase from 10% in 1990 to 25% in 2020 (United Nations 1994).

There are a number of reasons why the world's population is becoming more dependent on food imports. First, the world's population is becoming more dependent on food imports. The world's population is projected to increase from 10% in 1990 to 25% in 2020 (United Nations 1994). Second, the world's population is becoming more dependent on food imports. The world's population is projected to increase from 10% in 1990 to 25% in 2020 (United Nations 1994). Third, the world's population is becoming more dependent on food imports. The world's population is projected to increase from 10% in 1990 to 25% in 2020 (United Nations 1994).

There are a number of reasons why the world's population is becoming more dependent on food imports. First, the world's population is becoming more dependent on food imports. The world's population is projected to increase from 10% in 1990 to 25% in 2020 (United Nations 1994). Second, the world's population is becoming more dependent on food imports. The world's population is projected to increase from 10% in 1990 to 25% in 2020 (United Nations 1994). Third, the world's population is becoming more dependent on food imports. The world's population is projected to increase from 10% in 1990 to 25% in 2020 (United Nations 1994).

There are a number of reasons why the world's population is becoming more dependent on food imports. First, the world's population is becoming more dependent on food imports. The world's population is projected to increase from 10% in 1990 to 25% in 2020 (United Nations 1994). Second, the world's population is becoming more dependent on food imports. The world's population is projected to increase from 10% in 1990 to 25% in 2020 (United Nations 1994). Third, the world's population is becoming more dependent on food imports. The world's population is projected to increase from 10% in 1990 to 25% in 2020 (United Nations 1994).

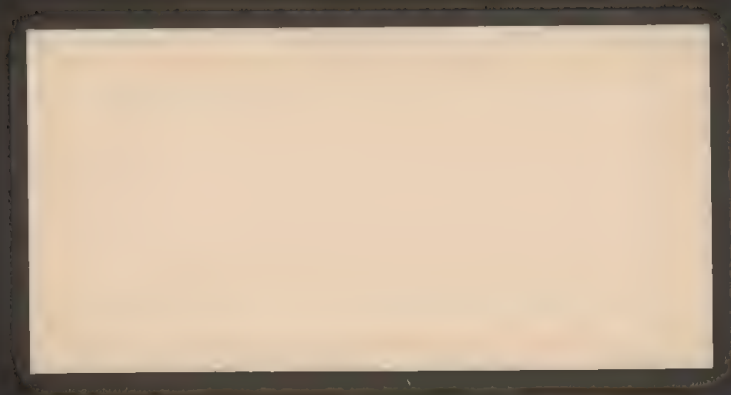
$$(\theta)_{\infty} = \theta_{\infty}^{\text{ind}} d_1$$

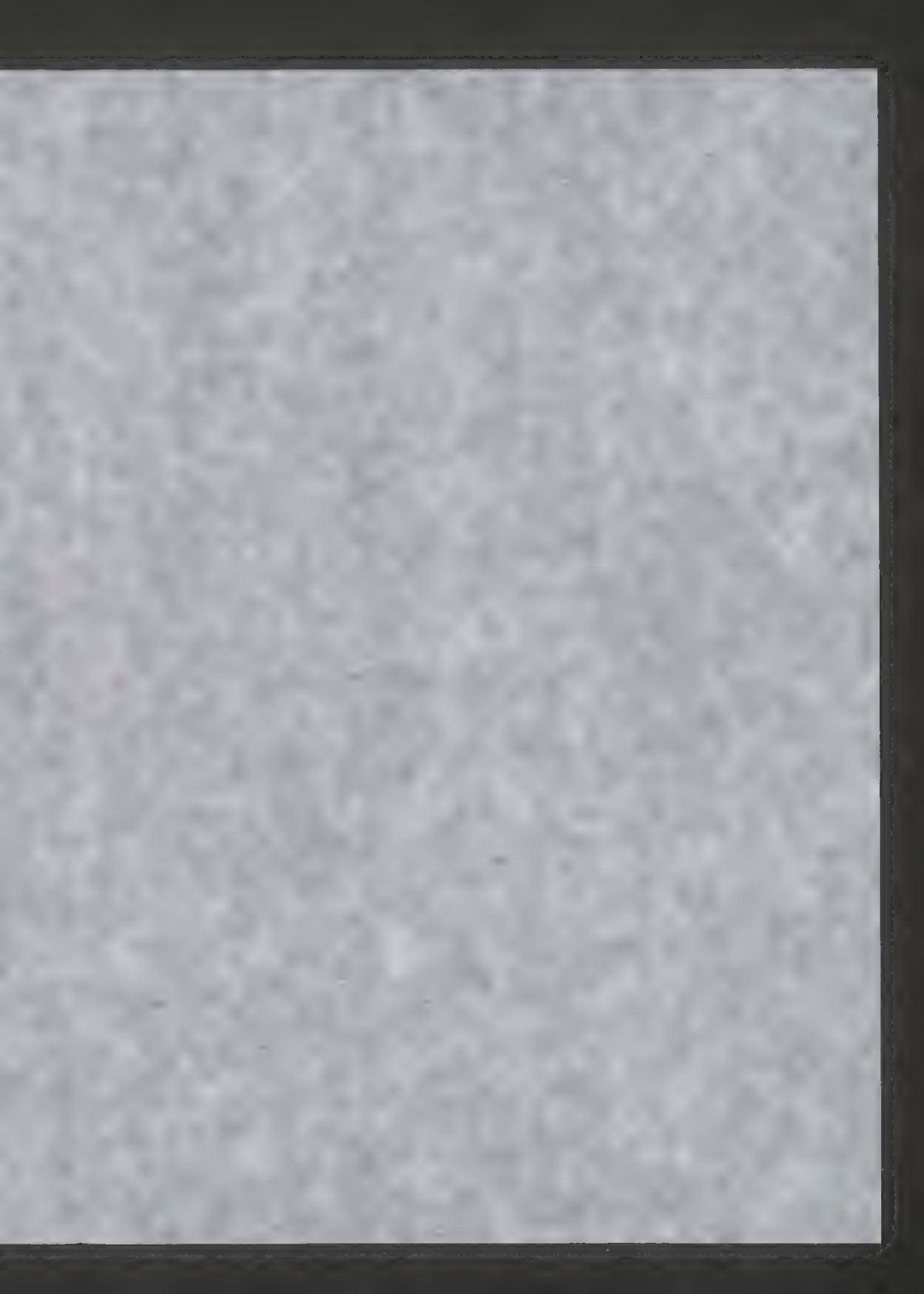
The first part of the paper discusses the importance of understanding the cultural context of the research. It highlights the need for researchers to be sensitive to the values and beliefs of the communities they are studying. This is particularly important in the field of education, where cultural differences can significantly impact learning outcomes. The paper then moves on to discuss the challenges of conducting research in diverse cultural settings. It notes that researchers often face difficulties in establishing rapport with participants and in interpreting their responses. To address these challenges, the paper suggests several strategies, including the use of local researchers and the development of culturally appropriate research instruments. The final part of the paper discusses the importance of ethical considerations in cross-cultural research. It emphasizes the need for researchers to obtain informed consent from participants and to ensure that their research does not cause harm or exploitation. The paper concludes by noting that while cross-cultural research is a complex and challenging endeavor, it is also a highly rewarding one that can lead to a deeper understanding of human behavior and culture.

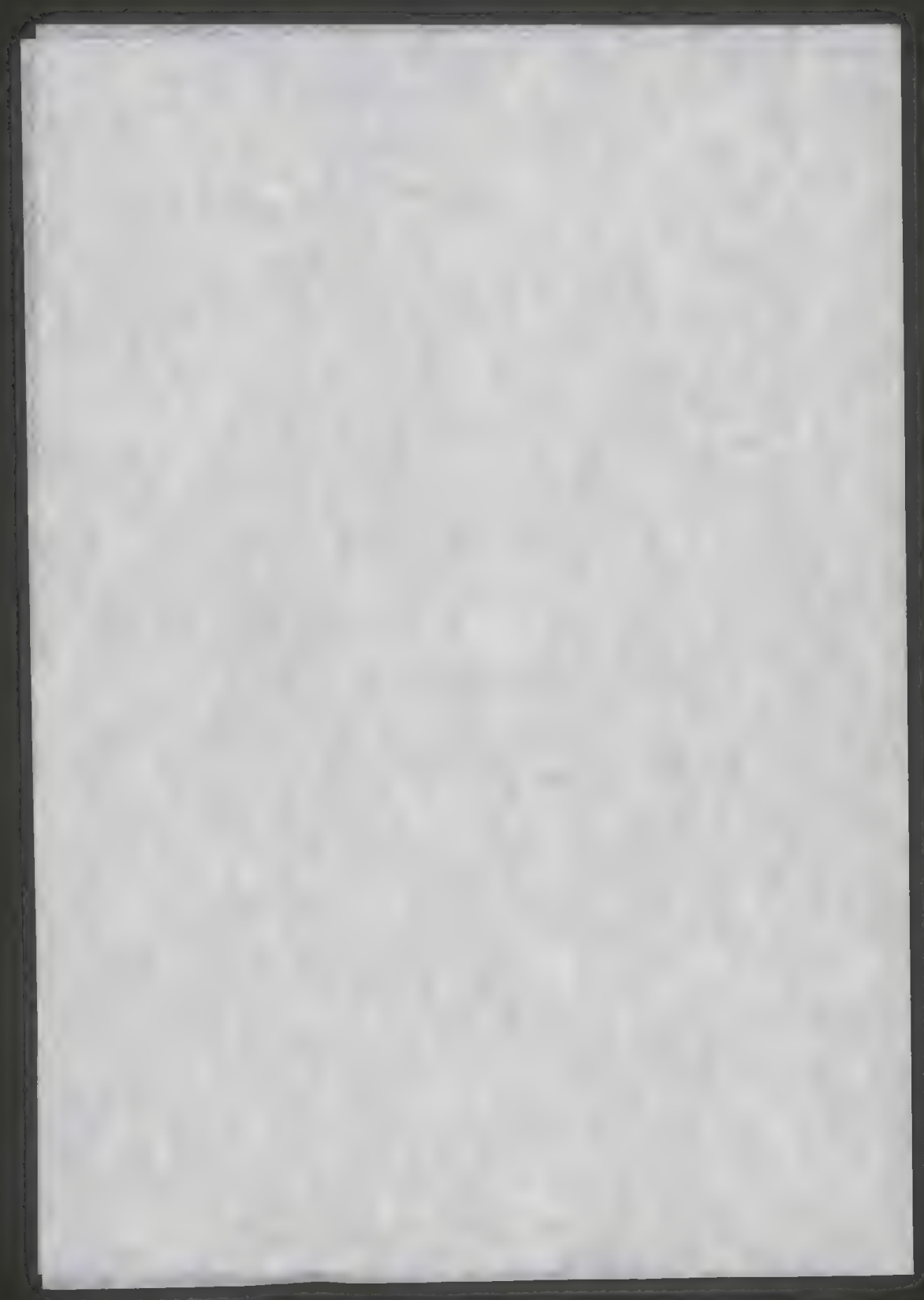
Hochschule Paderborn.

Während des Studiums. Studierendes wohnt
in der Paderborn, Paderborn, Paderborn
bei
Während des Studiums

25. 11. 1905

1

Współczesny człowiek
i współczesna kultura

Младystawowi Ziборовскы

the 1990s, the number of people in the world who are undernourished has increased from 600 million to 800 million.

There are a number of reasons for this. First, the world population has increased by 1.5 billion in the last 25 years. Second, the world population is ageing, and the elderly are more likely to be undernourished. Third, the world population is becoming more urban, and urban populations are more likely to be undernourished. Fourth, the world population is becoming more mobile, and mobile populations are more likely to be undernourished. Fifth, the world population is becoming more educated, and educated populations are more likely to be undernourished.

There are a number of reasons for this. First, the world population has increased by 1.5 billion in the last 25 years. Second, the world population is ageing, and the elderly are more likely to be undernourished. Third, the world population is becoming more urban, and urban populations are more likely to be undernourished. Fourth, the world population is becoming more mobile, and mobile populations are more likely to be undernourished. Fifth, the world population is becoming more educated, and educated populations are more likely to be undernourished.

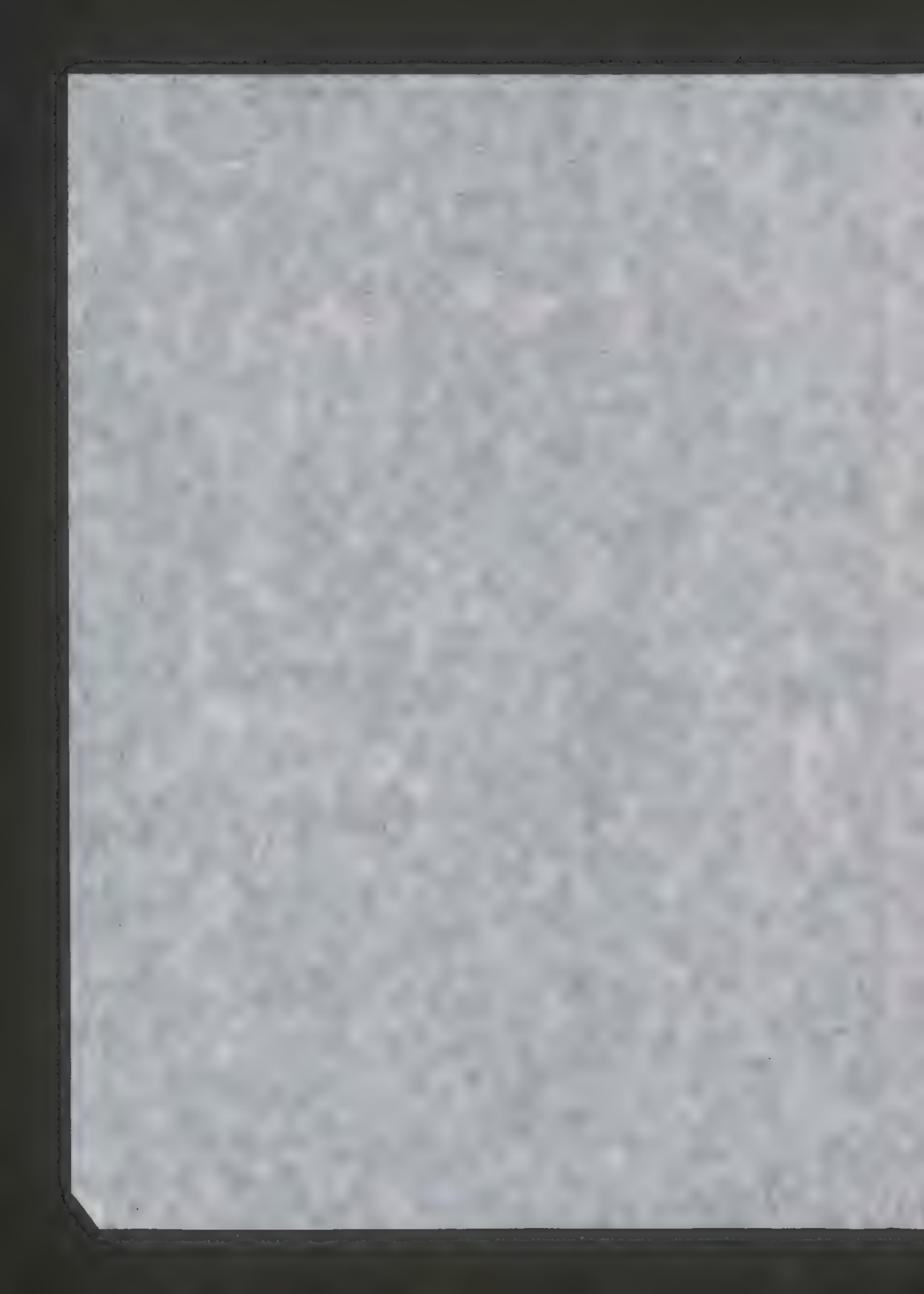
There are a number of reasons for this. First, the world population has increased by 1.5 billion in the last 25 years. Second, the world population is ageing, and the elderly are more likely to be undernourished. Third, the world population is becoming more urban, and urban populations are more likely to be undernourished. Fourth, the world population is becoming more mobile, and mobile populations are more likely to be undernourished. Fifth, the world population is becoming more educated, and educated populations are more likely to be undernourished.

There are a number of reasons for this. First, the world population has increased by 1.5 billion in the last 25 years. Second, the world population is ageing, and the elderly are more likely to be undernourished. Third, the world population is becoming more urban, and urban populations are more likely to be undernourished. Fourth, the world population is becoming more mobile, and mobile populations are more likely to be undernourished. Fifth, the world population is becoming more educated, and educated populations are more likely to be undernourished.

There are a number of reasons for this. First, the world population has increased by 1.5 billion in the last 25 years. Second, the world population is ageing, and the elderly are more likely to be undernourished. Third, the world population is becoming more urban, and urban populations are more likely to be undernourished. Fourth, the world population is becoming more mobile, and mobile populations are more likely to be undernourished. Fifth, the world population is becoming more educated, and educated populations are more likely to be undernourished.

There are a number of reasons for this. First, the world population has increased by 1.5 billion in the last 25 years. Second, the world population is ageing, and the elderly are more likely to be undernourished. Third, the world population is becoming more urban, and urban populations are more likely to be undernourished. Fourth, the world population is becoming more mobile, and mobile populations are more likely to be undernourished. Fifth, the world population is becoming more educated, and educated populations are more likely to be undernourished.

Ms. A. 1. 1

Дорога моего Мамушко.

Ты же мнѣмъ въспомни какъ мнѣ
нравилось въ мѣстѣ твоемъ
прежнемъ - мнѣмъ того же нравилось
тамъ же стали работать и ты жъ
лучше мнѣмъ помогъ. Ты жъ
мѣ стоишь помочь дорого ма-
мушко ты же такъ любишь

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

przechodzącemu. To strasne niesczę-
ście cię nie najtępiej co to jest
strasie najtępszego i najdroższego
dla... i jedyną przyczyną strasza
jest morderstwo i poddanie woli Ro-
sji. Ostrzeżenie rosyjskie, że nie mo-
żemy być na eksportacji w Ła-
topanem, lecz myślowo i de-
prawy nie będzie i policzki i
i chcielibyśmy z Qarizą przejechać na-
myślnie przegraniem, wieszki Rysew
przejechać i niechcieć i prawi.
Ostrzeżenie i Łatopanem przegrane
tego samego dnia, niepodobnie

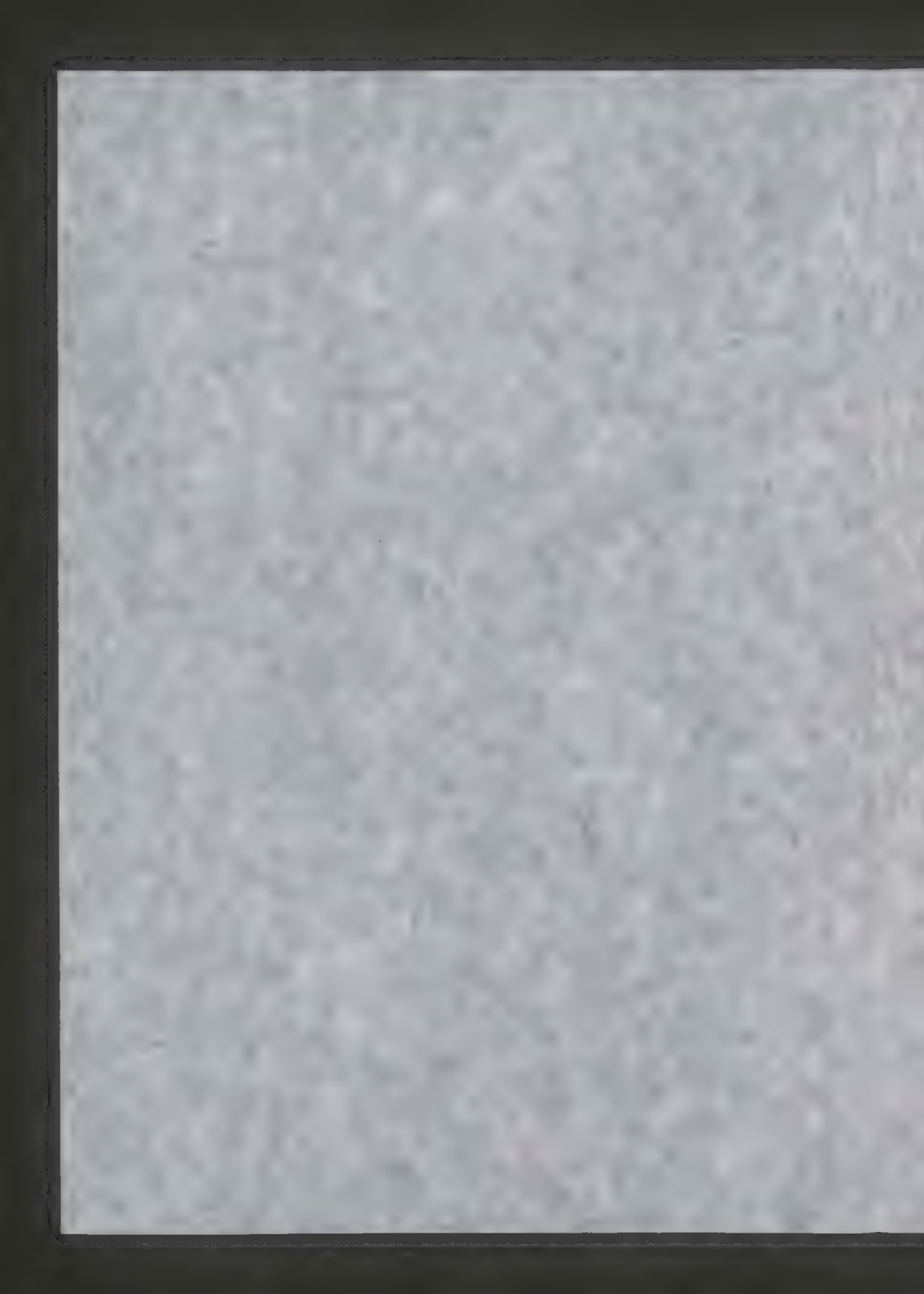
nie było rozgrzeć nas; myślo
i duszą byłem nie tylko z wami
umierając się do Boga który nam dał
siły do zwycięstwa tego ciem.

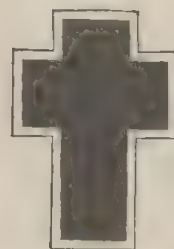
Przełam się drogą Maryli
i ciemny i polecam wpięć matki
Przeistocielki Szapiewnych
Hela

Maba 25/9 1900.

Wings in pairs
- 1st Wings only

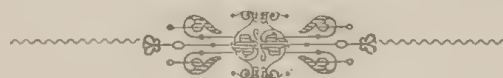

Józio Kleczyński

syn Józefa i Władysławy z Makowskich Kleczyńskich,

urodzony 20 maja 1876, zasnął w Panu 28 maja 1885, przyjąwszy
ostatnie Olejem św. namaszczenie.

Obrzęd pogrzebowy odbędzie się w sobotę 30go maja o godzinie 4ej po południu, z domu przy ulicy
Szewskiej l. 19 wprost na cmentarz; o czym osieroceni rodzice zawiadamiają Krewnych, Przyjaciół
i Znajomych.

The first part of the paper discusses the importance of the study of the history of the English language. It is argued that the study of the history of the English language is not only a matter of historical interest, but also a matter of practical importance. The study of the history of the English language can help us to understand the development of the English language and to see how the English language has changed over time. This can be useful in many ways, such as in the study of literature, in the study of the history of the English language, and in the study of the English language in general.

The second part of the paper discusses the importance of the study of the history of the English language. It is argued that the study of the history of the English language is not only a matter of historical interest, but also a matter of practical importance. The study of the history of the English language can help us to understand the development of the English language and to see how the English language has changed over time. This can be useful in many ways, such as in the study of literature, in the study of the history of the English language, and in the study of the English language in general.

The third part of the paper discusses the importance of the study of the history of the English language. It is argued that the study of the history of the English language is not only a matter of historical interest, but also a matter of practical importance. The study of the history of the English language can help us to understand the development of the English language and to see how the English language has changed over time. This can be useful in many ways, such as in the study of literature, in the study of the history of the English language, and in the study of the English language in general.

The fourth part of the paper discusses the importance of the study of the history of the English language. It is argued that the study of the history of the English language is not only a matter of historical interest, but also a matter of practical importance. The study of the history of the English language can help us to understand the development of the English language and to see how the English language has changed over time. This can be useful in many ways, such as in the study of literature, in the study of the history of the English language, and in the study of the English language in general.

The fifth part of the paper discusses the importance of the study of the history of the English language. It is argued that the study of the history of the English language is not only a matter of historical interest, but also a matter of practical importance. The study of the history of the English language can help us to understand the development of the English language and to see how the English language has changed over time. This can be useful in many ways, such as in the study of literature, in the study of the history of the English language, and in the study of the English language in general.

Nov 28, 1894, 56

